אונזער קאמף פיהרען מיר פאר די רעכט און זיכערהייט פון די דייטשע יודען

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען (פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זייט 7) היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 84 | Łódź, Piątek, 7 kwietnia 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"א ניסן תרצ"ג | № 84

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

טירען פון פראנקרייך זענען אפען פאר די געפייניגטע דייטשע יודען

ערקלערונג פון פראנצויזישען אינערן-מיניסטער אויפגענומען אין פארלאמענט מיט שטורמישע אפלאדיסמענטען

פאריז, 6. (יס"א טעלעגראפיש) אין פראנצויזישען פארלאמענט איז איבערגעגעבן געווארען דער רעגירונג יועצען דער שטעלונג פון דער פראנצויזישער רעגירונג צו די יודישע פליטים פון דייטשלאנד.

דער אינערן-מיניסטער האט געענטפערט, אז די טירען פון פראנקרייך זענען אפען פאר אלע פארפאלגטע.

די ערקלערונג פון אינערן-מיניסטער איז פון אלע דעפוטאטען אויפגענומען געווארען מיט שטורמישע אפלאדיסמענטען.

מאקדאנאלדס רייזע קיין אמעריקא

לאנדאן, 6. (ספ. טעל.) מאקדאנאלדס רייזע 15. אפריל און יועט צוריקקומען קיין לאנדאן דעם קיין וואשינגטאן איז אפגעלעגט געווארען אויף דעם 1. מאי.

„אראראט" היינט פייערליכע פרעמיערע! „מילי-מיליאסען" זעה 6-טע זייט

ענגלישער פארלאמענט איז געגען בעציהונגען מיט די סאוויעטען

לאנדאן, 6. (ספ. טעל.) דער ענגלישער פארלאמענט האט אנגענומען אין דער צווייטער לעזונג דעם געזעץ-פראיעקט נישט צו ערלויבען אריינצופיהרען ארטיקלען פון סאוויעטען-פארבאנד.

דער אויסערן-מיניסטער סימאן האט פאר זיין אפשטימונג געהאלטען א מאטיווירענדע רעדע פאר'ן געזעץ-פראיעקט.

כשר לפסח

גוטער און געשמאקער טעע

איז נור פון דער איבעראל-בעוואוסטער פירמע

וו. וויסאצקי און קאמפ.

הנוסדה ע"י קלונמוס זאב וויסאצקי ז"ל

וועלכע איז אנערקענט אלס די בעסטע אויף דער וועלט.

פיהער מאסקווע איצט לאנדאן

ספעציעלע' ערפאלג האבען די סארטען:

איז אריגינעלע פעקלעך באנדראלירט № 74 און № 75 אין אריגינעלע פערפלאמבירטע בלעך-שאכטלען

צו בעקומען איבעראל! צו בעקומען איבעראל!

בהכשר של הרב מדנציג ר' יעקב מאיר סגלוביץ עם ועד הרבנים מווארשא.

כשר לפסח כשר לפסח

דעם בעסטען געבוס גיבען

שאקאלאד און קאקאא

ANGLAS

בהכשר של הרב בדאנציג ר' יעקב מאיר סגלוביץ עם ועד הרבנים מווארשא.

כשר לפסח כשר לפסח

Skład Konsygnacyjny:
SALOMON SEIDLER, Łódź, Piłsudskiego 32
tel. 221 58 i 132-30.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

דאנערשטאג, דעם 13 אפריל, חוהמ"פ, פינקטליך 9 אווענד וועט פארקומען
איין איינציגער רעליגיעזער קאנצערט

משה קוסעוויצקי

פון וועלט-בעריהמטען אויבערקאנטאר פון ווארשאווער סינאגאגע

וועלכער וועט אויספיהרען: תפילות, פאלמס-לידער און אפערן-אריעס פון זיין נייעם און אלטען רעפערטואר.

פאר'ן קאנצערט וועט חזן קוסעוויצקי אויספיהרען א קאפיטעל תהלים אלס צייכען פון פראטעסט פאר די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד.

בילעטען צום פרייז פון 1.09 זל. צו בעקומען: ראשגאלד, פיעטריק. 38 (קאנדיטאריי) און ביי דער קאסע פון פילהארמאניע. ביים קלאוויר: פר. ליכטערמאן-דאווידאוויטש.

צוליב דעם, וואס אלע פערוויילונגס-ערטער וועלען אין טאג פון קאנצערט זיין געשלאסען, ווערט געבעטען אום אויסצומיידען א געדרענג ביי דער קאסע זיך צו פארזארגען בעצייטענס מיט בילעטען.

כשר לפסח

די בעוואוסטע יודישע שאקאלאד-פאבריק

„ZŁOTY RAJ“

אינהאבער ש. האלפערין

פערקויף-שטעלען: פילסודסקיעגא № 50, זאוואדזקא „ 11, שרודמיעסקא „ 7

שאקאלאד קארמעלען כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין

מאכט בעקאנט איהרע ג' קונדשאפט דאס צום בעפארשטעהענדען פסח איז זי פארזעהן מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע

בעמערקונג: דאס אלעס ווערט אויסגעארבייט בהכשר גמור אונטער די השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים.

כשר לפסח הורט און דעטייל

יעדער יוד! דארף דאס יאהר קויפען פסח-פראדוקטען נאר פון „תוצרת ארץ ישראל“

ארץ-ישראלדיגע מצות שמ"ז, „עסיס“ פאמעראנצען, גרעפ-פרוכט, מאלאגע, מאנדלען, מארמאלאד, קאנפיטורען

אלעס ביליג און גוט! געדענקט די אדרעס „תוצרת ארץ ישראל“ שרודמיעסקא 3 טעל. 193-42

פסח צום סדר! נוצען אלע יודען אין לאדז נאר ארץ-ישראלדיגע כרמל-ווין

ווייל דאס יאהר איז דער ווין ביליגער און צוגענגליך פאר יעדען יודען! קויפט און זאגט אייער פריינד, אז ער זאל קויפען

נאר „תוצרת ארץ-ישראל“ א"י'דיגען כרמל-וויין

הויפט-פערקויף קארא, פיעטריקאווער 23, טעל. 193-42 — 152-45

מאשין-מצות

פון די פאראייניגטע בעקער-מייסטער

אל. קאשטשושקי 11 טעל. 141-08

איז זו יעדעס יאהר אויך היי-יאהר מעגליך, מיר עמפעהלען דעם ג' פובליקום די בעריהמטע און בעסטע מיט זייער געשמאקהאפטיגקייט מאשין-מצות פון די בעסטע ערשטע סארט מעהל, וואס ווערט זיך אונטער דער שטרענגער השגחה פון יאנאווער רב הרה"ג ש"י וואפנער.

צו בעקומען ביי אונז יעדען קוואנטום מצות ווארשער פון אויחען אוועק. די פרייזען זענען ערמעסיגטע און צוגעפאסט צו דער היינטיגער צייט.

צענטראלע: אל. קאשטשושקי 11 טעל. 141-08

ה' מ. יעלין, פיעטריק. 24, טעל. 173-46
ה' שקלארזש, וואלבארסקא 22, 139-67
ה' וו. י. וויינבערג, שח יאקובא 4, 129-69
יחזקאל קירשבוים, ריבנא 11, 151-50.

אונגער-וויין

איז ביי מיר זעהר ביליג!

אונגער-וויין נומער 14	א קווארט 3,75	א באטשינקע 2.50
ריינער אלטער אונגאר-וויין	„ 5,50	„ 3,75
ריינער טאקאיער וויין נאטור-זיס	„ 6.—	„ 4.—
א קווארט צמוקים כשר לבפ"ג	„ 1,50	
מעהד 1-טע סארט	„ 2.—	„ 1,50

אויך כרמל מיט 10 פראצ. ביליגער ווי איבעראל

ווי אויך פערשידענע גוטע ווייבען מעהד, שפירט און ליקערן

אלס כשר לפסח

מיט די ביליגסטע פרייזען.

מיט אכטונג יצחק מאיר גוטער

נאוואמיעסקא 19, טעל. 215-83

די הייליגע טראדיציע

און די עגזיסטירענדע פארשריפטען בעצוואונגען יעדען גלויביגען יוד צו זיין פארזיכטיג ביים אויסוואהל פון כשר פעטס, וועלכעס דינט ביים צוגרייטען יום-טוב'דיגע מאכלים. אהן שום צווייפעל קאן מען צו דעם צוועק בענוצען מארגארין „מנורה“.

„מנורה“ איז פארווע. - אויסגעארבייט שטרענג כשר.

פארווע מארגארין „מנורה“ ווערט אויסגעארבייט פון די בעסטע בוימאיילען און פלאנצען-פעטס דורך דער אקצ.-געז. „אמארא“, אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון הרב סאגאלאוויטש, וועמעס הכשר איז געווארען אנערקענט דורכ'ן ווארשעווער ראבינאט.

---

23 קומט און איהר וועט זיך איבערציינגען! אז אמבעסטען און אמביליגסטען קויפט זיך צום בעפארשטעהענדען פריהלינג- און זומער-סעזאן

די נייעסטע הערען- און דאמען-שטאפען פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער סחורות

נאר אין דעם בעוואוסטען טוך- און קארט-געשעפט פון

M.TAZBIR

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון דער געוועזענער פירמע ק. מילגראם

לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39, פראנט, 2. שטאק

הורט און דעטייל! — רעיעלע בעהאנדלונג! געדענקט דעם אדרעס! 23

די מאשין-מצות

פון דער מעכאנישער בעקעריי ביי דער בעוואוסטער צוקערניע

ב. וויינבערג

אונטער דער השגחה פון יאנאווער רב

38 פיעטריקאווער 38 טעלעפאן 143-82

מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז צוליב די מאלאסאלע בעשטעלונגען, ווערט געבעטען וואס פריהער צו קומען נאך מצות, כדי אזוי ארום צו קענען דינען וואונש צו רידענשטעלן.

קאנקורענץ-פרייזען!

בעמערקונג: די מצות און מצה-מעהל זענען געפאקט און פארזעהען מיט אונזער פירמע.

ווי אויך שוין צו בעקומען יום-טוב'דיג מאקאראן.

א בשורה טובה פאר דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!

די בעוואוסטע וויין-פאבריק פון

מ. ליפסקער, ציגעל-גאס 5

טעל. 190-46

האט צוליב'ן קריזיס פערקלענערט די פרייזען און פערקויפט

א גוטע פלאש ריינעם ראדזינען-וויין

כשר לבפה"ג א קווארט 1.50 זל. א באטשינקע 0.6 1.20 זל.

ווי אויך א קווארט מאשטש ראדזינקאווער א קווארט 1.80 זל., א באטשינקע 35 ו זל.

ווי אויך פון פערשידענע וויינען, ליקערען, קאניאקען, שפירט שליפאוויץ. מעהד כשר לפסח, כרמל-וויין צו פערקלענערטע פרייזען, ווי אויך בעוואוסטער אונגאר-וויין פון דער פירמע

י. מ. גוטער א קווארט 5.50 זל., א באטשינקע 3.75 זל.

אויף פערלאנג פון די ג' קונדען ווערען די בעשטעלונגען אבגעשיקט אהיים.

כשר לחג הפסח!

מיט אכטונג מ. ליפסקער ציגעל-גאס 5, טעל. 190-46.

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען - קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

Dr. med. J. SCHORR

פון IWONICZ

ספעציאליסט

פאר האריך און סקלעראזע-קראנקהייטען

וואוינט יעצט אין לאדז

גדאנסקא 11 טעל. 226-85

נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג.

וויין כשר לפסח

ווער עס וויל הנאה האבען פון זיין געלד און א אמת'ן עונג יום-טוב זאל זיך איבערצייגען, אז נאר ביי דער פירמע „פראגרעס“ אינהאבער זלמן גוטער בעקומט מען גוטען און ביליגען!

ראדזינען-וויין און מעהד כשר לפסח

א קווארט מאשטש ראדזינקאווע 2.00	— א באטשינקע 1.45	
א קווארט נומער 6 — 2,25	— א באטשינקע 1 60	
א קווארט נומער 7 — — 2 55	— א באטשינקע 1,80	
א קווארט נומער 8 — — 2 80	— א באטשינקע 2,00	

א פלאש גוטען מעהד 2,00 זל.

אויך אלע אנדערע סארטען וויין און מעהד צו ביליגע פרייזען.

וויין- און מעהד-פאבריק פירמע „פראגרעס“

אינהאבער: זלמן גוטער

הורט-פערקויף: אלטער-מארק 2

ענצעל-פערקויף: אלטער-מארק 1 טעל. 184-82

אלע סארטען וויין און מעהד פון אונזער פירמע ביי ה' פולווערמאכער, גרינער-מארק 6.

רעיעל, גוט און ביליג קויפט מען נור

איז דער בעוואוסטער וויינהאנדלונג

ע. שיקיער, לאדז

פולנאצנא № 1, טעל. 107-84

דאס איז די עלטסטע פירמע אין לאדז, וואס עקזיסטירט זייט דעם יאהר 1865 און איז דורך איהר רעיעלע בעהאנדלונג דער געעהרטער קונדשאפט זעהר גוט בעקאנט.

די פרייזען זענען שטארק ערמעסיגט.

איין פלאש וויין פון 1.40 זל. אן אלע סארטען כרמל-וויין

אין קאניאק, ריינער האניג-מעהד ווי אויך איז דא אויף לאגער מעהד פון פאר די מלחמה

די פיינסטע ליקערען, עכטער שליוואוויץ. שפירט של פסח נאטירליכער גוטער רויטוויין ספעציעל פאר צוקער-ליידענדע.

אלעס כשר לפסח! אלעס כשר לפסח!

די עלעגאנטסטע מענער-היטעז
,,KURJER KAPELUSZNICZY"

צום איצטיגען פ־יהלינג- און זומער-סעזאן עמפפעהלט
אין די נ׳יעסטע סארטען און קאלירען
דאס גוט-בעקאנטע היטען-געשעפט
לאדז, 15 פאלודניאווא 15

אכטונג! צוליב׳ן קריזיס פערקויף איך מיט 40% ביליגער. זעמטליכע רעפעראטורען און פאסאנירען ווערען אויסגעפיהרט לויט׳ן אויסלענדישען מוסטער. קומט און איבערציגט אייך!

Z intecji zaślubin
p. Loni Gutrajchówny
z panem
Mońkiem Szejnwaldem
najserdeczniejsze życzenia
składają
Michał Apfelbaum z żoną
i Abram Grynbard

מזל-טוב
ווינשען מיר אונזער פריינד
משה נאפארסטיק און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע
טאכטער פראניא מיט ה׳
שמואל מאיר פאקטאר
גליקליכסטע ווינשען מיר דעם יונגען
פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.
1832 שמואל זיסמאן און פרוי

צו דער חתונה פון אונזער חבר
משה ווייסמאן
מיט פרל
פאלא קויאווסקא
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-
טוב און א גליקליכע צוקונפט.
חברה „כנסת צעירים והנצאים"
1860 בלודז, זגערזשער 36

כשר לחג הפסח
בעקאנטמאכונג.
דערמיט האב איך די עהרע בעקאנט צו מאכען דאס
געעהרטע פובליקום דאס איך האב צום פערקויף אויפ׳ן
קומענדען יום-טוב א גרעסערען קוואנטום
ריינעם גענזן-שמאלץ
גאראנטירט אהן יעדער צומישונג
מיט ביליגע פרייזען
הורט דעטייל
מיט אכטונג
BAR ALA FOURCHETTE
פעטריקאווער 62 טעל. 18364
אינהאבער: הערש בערנהיים.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פון לונגען- הארץ-
און מאגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4 און 8—9 אוו.

אלע דארפען וויסען!
צום זומער סעזאן בעקומט איהר
רעשטען
פון די בעסטע קוואליטעטען ביליגער, מאטאשא-
ווער און אנדערע נייעסטע - מאדערנסטע מוסטערען פון
הערען- און דאמען-שטאפען
פאר מענער אויף אנציגער, אויף פאלטענס
מיט 30% ביליגער
פאר דאמען אויף פאלטענס, אויפקאסטיומען
נעמען דעם אדרעס
נור ביי
קומט און איבערצייגט אייך!
R. SZCZĘŚLIWY
5 באוואמיעסקא 5, פראנט, 2. שטאק.

כשר לחג הפסח
בעקאנטמאכונג
די ביי-געגרינדעטע
פעראייניגטע ברויז
כשר׳ע פליישער אין לאדז
וואס געפינען זיך אונטער דער השגחה פון ראבינאט
מאכט בעקאנט דעם ג׳ פובליקום, אז צום איצטיגען פסח איז אונזער מעכאנישע
וואורשטען-פאבריק פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
געריכערטע פליישען
כשר לחג הפסח אפילו למהדרין מן המהדרין
צו פערקלענערטע פרייזען
בעמערקונג: מיר מאכען אויפמערקזאם, אז אונזער עקספעדיציע אין דער פיליע אויף
ציגעל-גאס 6. טעל. 194-19
פיהרט אויס זעמטליכע בעשטעלונגען פאר אין און אויסלאנד אהן בעזונדערע קאסטען.
מיט אכטונג
די פעראייניגטע בלויז כשר׳ע פליישער אין לאדז
אונזער פאבריק געפינט זיך: מיעלטשארסקיעגא 4, טעל. 230-45
פיליעס: זגערזשער 8 טעל. 230-46
„ אבדזשעיא 30 „ 230-47
„ ציגעל-גאס 6 „ 194-19
כשר לחג הפסח

אויף יום-טוב
בעזארגט אייך מיט גוטע און ביליגע
שיך
דאמען-
הערען-
און קינדער-
פון דער בעסטער קוואליטעט פון דער פירמע
A. Ogórek, Zawadzka 11

אכטונג
טעפיכע
גארדינען, ליענאלעאומס, נארזשוטקעס
און פערשידענע בראקאט-שטאפען אין א גרויסען אויסוואהל
צו שטוינענד ביליגע פרייזען עמפפעהלט
י. ראטענבערג
נאוואמיעסקא 1 עקע פראק-וואלנאשטשי
TELEFON 157-10
גרויסער אויסוואהל פון פינסטערע פלוש-דעקען א. א. פאבריקאטען
ספעציעלע ביליגע פרייזען פאר אויסשטאטירטע גארדינען.

נאדזשיא קאלסקא
שמולעק הערשקאוויטש
פערלאבט
לאדז, אין אפריל 1933

F. GRYCENDLER צוקערניע
פעטריקאווער 62, טעל. 21487
עמפפעלט אויף פסח איהרע אויסערביינגען וואס
זענען בעקאנט מיט זייער גוטסקייט מאקאראז
הערבאטניקעס, באבעס, טארטען,
מאקאגיגים צוקערווארען, שאקאלאד,
א. א. וו. ס׳ווערט גענומען צו בעשטעלען וואס פריער.

מענער-היטען
אין גרעסטען אויסוואהל
בעקומט מען נאר אין
,,SPLENDID"
ליסטאפאד 31 11-ער

ייך כשר לחג הפסח!
ווער עס וויל הנאה האבען פאר זיין געלד און האבען אנ-
גענעם יום-טוב זאל קומען צו דער בעקאנטער ווייןפירמע
בריסטאווסקי, בזשעזינער 9
וואו מ׳בעקומט ביליגען און גוטען וויין.
א פלאש גוטען וויין כשר לבפה״ג פון 1.30 א פלאש
און א פלאש מעהר פון 1.40 אן.
א פלעשעל שפירט של פסח פון 2 זל.
קומט און איבערצייגט אייך! מיט אכטונג
יחיאל מאיר בריסטאווסקי
9 בזשעזשינער 9

מודעה לאפרושי מאיסורא

1) דער ראבינאט האט נע׳אסרט העניך זילבער-שטיין, פאמארסקא 53, די הוראה ער זאל נישט מעהר מכשיל הרבים זיין, זאל מען ביי איהם נישט פרעגען קיין שאלות, נישט מאכען קיין מכירת-חמץ, נישט איהם נעמען אלס מסדר קידושין, זיינט א סידור קידושין וועט נישט ווערן גע-שלאסן די אקטען.

2) די אגודת הרבנים האט שוין פון לאנג נעאסרט די הוראה פון שמואל יוסף וואפנער זיינט א הכשר האט נישט קיין שום ווערט.

3) מאשין-מצות איז א איסור הקדמונים בפרט די היגע מאשין-מצות זענען חמץ, אויך פון די וויזשימאטשקעס טאר מען נישט עסען פסח.

4) רייבעכץ, קארטאפעל-מעהל, אלע צוקער-ווארג, לע-קעך, מאקארען א.ד.גל. זענען נישט אונטער אונזער אויפזיכט מיר טראגען נישט קיין שום פעראנטווארטליכקייט.

5) מכירת-חמץ זאל מען נישט מאכען ביי די אומנייערס, דאס איז א מכשול הרבים, נאר צו מאכען ביי א מורה הוראה.

6) די שפייז-געוועלבער און שענקערס וועלן בעקומען פון מורה-הוראה א צייגנים פון מכירת-חמץ און ווער עס וועט נישט האבען קיין צייגנים וועט זיין בחשש חמץ שעבר עליו הפסח.

7. מכירת חמץ זאל מען קומען זונטאג נישט ווארטען אויף ערב פסח 1851 לאדזער ראבינאט

קמח חטים כשר לפסח
תחת השגחת הראבינאט דפה
אונטער דער אויפזיכט פון היגען ראבינאט איז
אונזער מיהל גע׳כשר׳ט און אזוי ווי ס׳פאריגע
יאהר, וועלען מיר דאס שענסטע מעהל צושטעלען
פאר אונזערע ג׳ קונדען, דערפאר נישט צו פערגלייכען
מיט דער פראווינץ, וואס אויסער שלעכטעס מעהל און
נישט שעהנעס, קענען זיי ביי דער ליפערונג נישט נאכ-
קומען אזוי ווי מיר, וואס ערפילען יעדענס
פערלאנג. מיט אכטונג
,,ELEKTROMŁYN"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.
בעמ.: בעשטעלונגען ווערן אנגענומען פערזענליך אדער
טעלעפאניש 147-40.

גענעלש. פון פריינד פון העברעישן אוניווערזיטעט
אין ירושלים, לאדזער אפטיילונג
זאל פון לאדזער שטאט-ראט, פאמארסקא 16
דעם 1-טן טאג חול המועד פסח, דעם 13 אפריל ה. י.
פינקטל. 8.30 אווענט קומט פאר
א פייערליכע אקאדעמיע
געווידמעט דעם 8-טן יארטאג פון דער ערעפנונג פון העברעישען אוניווערזיטעט אין ירושלים. מיט רעדעס חלקן
ארויסטרעטען: אדוו. א. לעווינסאן, ווארשא (יודיש) דיר. ט. בראנדשטעטער, ד״ר מ. ברוידע, (יודיש) דר. א. טארטאקאווער (העברעאיש).
אין ארטיסטישן טייל: נעמען אנטייל: די העברעאישע דראמ.-סטודיע און דער כאר פון „שיר" אונטער דער אנפירונג פון דיריגענט פראפ. י. פייווישים
בײם קלאוויר: פ. לאקס-סאחאלסקא.
בילעטען פון 35 גר. ביז 2.50 צו בעקומען אין „תוצרת הארץ" פיוטר-קאווסקא 3, קונסט-סאלאן פון הילענבערג, פיעטריקא 117, און אין טאג פון דער אקאדעמיע פון 4 אזייגער נאכמיטאג אין בנין פון שטאט-ראט.

אין צוזאמענהאנג מיט דער ענטשטאנענער אלגעמיינער יעה-ליבער פערוואלטונג פון דער געז. נותן לחם וועלכע קומט פאר דעם 12 אפריל האלטען מיר פאר נויטיג צו בעקענען די עפענטליכע מיינונג מיט דער טעטיגקייט פון דער געז. אין משך פון א פערהעלטניסמעסיג קורצער צייט, ד. ה. פון דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג, וועלכע איז פארגעקומען דעם 18 אקטאבער 1932. די געזעלשאפט האט ארויסגעגעבען אין משך פון דער איבערגעריסענער צייט אויפן חשבון פון שטאט-קאמיטעט 581831 מיטאגען אויפן חשבון פון דער געז. 93560 מיטאגען, פאר ארימע קינדער פון פאוויש. שולען 3875 מיטאגען, די אינטעליגענטען-קיך 11754 מיטאגען, די אינטעליגענטען-קיך 7764 טייען פאר אונבעמיטעלטע 112 קערין קוילן, בחגמדיגע צעטלען צום דאקטאר און רפואות 258 אהן פראצענטיגע הלוואות אויף 1605 זל. פון דער ווארים-שטוב ביי דער געז. געניסען 90 קינדער וועלכע מאכן די לעקציעס און עסען אנגעגד-ברויט א גאנצן ווינטער. פון דער יעצטיגער פסח-אקציע וועלן אויסגעגעבן ווערן איבער 7000 פארציעס. מיר מאכן דעריבער אויפמערקזאם אלע מיטגלידער פון דער געז. „נותן לחם" דאס בעת די וואהלען פון א נייער פערוואלטונג זאלן זיי אין ווינען האבן און וועמענס חגנר זיי וועלן איבערגעבען די פערוואלטערשאפט פון דער געזעלשאפט און בפרט פון די פויזענער הונגעריגע און ליידענדע.
2108

טעאטער „סקאלא“ שרודמיעסקא 15

נור 6 טעג!

פון היינט, פרייטאג און די נאָהנטסטע טעג וועט בעצויבערן גאַנץ לאדז די העלדין פון בע־ריהמטען „פאראמאונט“-פילם „טאבל־

RERI

מיט איהר זינגען, טאנצען און שפּילען אויף די האַוואישע גיטארעס צוזאמען מיט איהר טרעטען אויף

LEO FUKS

HALINA RAPACKA

– אין זיין רעפּערטואר

וואדעוויליסטין

אין די וואונדערבאַרע עקסצענטרישע טענץ, Heinrich et Prokopiakówna

פערגרעסערטער אָרקעסטער אונטער לייטונג פון דוד בייגעלמאַן. טעגליך 2 פאָרשטעלונגען 8 און 10 אָוונט. בילעטען אין טעאַטער-קאסע. אימפרעס.: לובער מילדרעד. אַדמ, לייטונג: אדאם האלענדער

צו אלע אינוואוינער פון ג י י ע ר ׳ ס ר א י א ן!

ווילט איהר אַ הנאה האָבן פאַר אייער געלד קויפט נאָר גוטע סחורה, און דאָס קענט איהר בעקומען נאָר אין מיין גאלאַנ־טעריע-געשעפט ווי איהר בעקומט אַ רייכען אויסוואַהל פון די

נייעסטע און מאדערנסטע מוסטערען

קראוואטען

העמדער, קרעגען א. אז. וו.

איך עמפּפעהל מיך דער ג׳ קונדשאַפט

S. KLIGER Napiórkowskiego 1.

אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו!!

זוכט נישט ביליג — נאר גוט!

אנשטאט אויסצוגעבען פיל געלד אויף רעקלאַמע גיב איך

גוטען און כשר׳ן וויין

ווילט איהר האָבען אַן אמת׳ן עונג יום-טוב, דאַן פאָדערט איבעראל נאָר דעם גוט-בעקאַנטען און אויסגעצייכענטען וויין פון די פירמע

„מאַר וויך“

אינהאבער: ש. נייפעלד

„4 צעגעלניאנא 4 אין הויף

אויך איז צו בעקומען מיין וויין צו פאַבריקס-פרייזען ביי פאָלגענדע פירמען:

1) דזיאלאָווסקי קילינסקיעגאָ 33 2) בעלכאטאווסקי נאַרוטאָוויטשאַ 31

3) שיינביין נאָוואָמיעסקאַ 27 4) אייזעראַוויטש, 11. ליסטאָפּאַד 38.

שיך בחנם

בעקומט איהר נישט, אָבער די בעסטע און עלעגאַנטסטע שיך האלב בחנם בעקומט איהר נור אין דעם בעוואוסטען שיך-מאגאזין

Ch. M. Radzanower

3 נאוואמיעסקא 3, טעל. 18-183

וועלכער בעזיצט צום איצטיגען פריהלינג און זומער - סעזאן דעם גרעסטען אויסוואהל פון די עלעגאנטסטע מאדעלען

דאמען־ הערען־ קינדער־

שיך

צו די צוגענגליכסטע פאר אלע שיכטען פרייזען.

רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

בעמ.: איך בעזיץ אַ גרויסען אויסוואַהל פון די שענסטע פלעטשאנקעס און אפּאַנסעס. איך עמפּפעהל מיך דער ג׳ קונדשאַפט

ח. מ. ראדזאנאווער

3 נאוואמיעסקא 3. טעל. 18-183.

[illegible]

לעהרערס

מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאָהר פּראַקטיק, ערטיילען פּויליש, יודיש, פראַנצויזיש, עספּעראַנטע, דייטש, בוכהאַלטעריע און מאַטעמאַטיק.

שוו. יאקובא 12 רעכטע אָפיצינע, 1-טער שטאָק, וואוי־נונג 30, שיף.

כאָטש עס איז אַ שטרייק געוועזען, ס׳האָט געטומעלט און געברענט, נאָר די פירמע קאַראָל געפּערט שטרייקט נישט מיט׳ן קאָנסומענט.

ס׳ווייס די פירמע, ס׳געהט צו פסח און דער פריהלינג שיינט און בליהט און אויף פסח, פונקט ווי מצה, קויפען יודען געפּערט׳ס הוט.

און דאַרום האָט קאַראָל געפּערט אונז געוויזען, וואָס ער קאָן, האָט איצט זומער-היט די שענסטע פון מאָדערנסטען פאַסאָן.

קאַראָל געפּערט ווי אַ ברודער ער בעהאנדעלט דעם קליענט, און פערקויפט צוליב דעם קריזיס ביליגער מיט פיל פּראָצענט.

נישט ביי ווינער האַקענקרייצלער וועלען יודען קויפען היינט, נאָר ביי פירמע קאַראָל געפּערט וועלכער איז אַ יודען-פריינט.

Karol Goeppert

1669

Dr. med. A. ROJTER

ספעציאל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

וואוינט יעצט

אַלטשטאַט 15, טעל. 15-166

נעהמט אָן פון 5—7 30 אָוונד.

DR. MED. Z. LEWINSON

כירורג

אָרדינאַטאָר פון שפּיטאָל אויף דרעוונאָווסקאַ

נעהמט איצט אָן אויף

פּיעטריקאָווער 86, פראָנט 2. שטאָק

פון 3—5 נאָכמ. 1780

Dr. S. KANTOR

ספעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען

וואוינט יעצט

Piotrkowska 90, tel. 129-45

נעהמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און 4 9 אָוונד. זונטאָג און יום-טוב פון 8 — 2 נאָכמ.

פאר

גאָלד, ביזשוטעריע

און לאַמבארד- קוויטעם

צאָהלט די העכסטע פרייזען

איזידאָר פיאלקא, פּיעטריקאָווער 7.

ויין כשר לחג הפסח!

צוליב דעם קריזיס, האָבען מיר פערקלענערט די פרייזען, נעמליך:

אַ פלאַש גוטען ראָדזינען-וויין פון 1.50 זל.

אַ פלעשעל שפּריט של פסח פון —.2 זל.

אויך אַלפען אונגאַר-ווילך און מעהד צו קאנקורענץ-פרייזען!

בעקומט מען נור ביי דער אַלטער און רעיעלער פירמע

מ. ליפּער אַלטער מארק 8

דאס לאנגיאריגע בעקאַנטע און רעיעלע

טוך און קארט-געשעפט

Herman WŁOSKI

(עקזיסטירט פון 1910)

לאדז, נאָוואָמיעסקאַ 3, טעל. 92-114

פראנט 2-טער שטאק

בעזיצט אויף לאַגער צום פריהלינג און זומער-סעזאָן דעם גרעסטען און שענסטען אויסוואַהל פון די

בילעסטע הערען און דאַמען-שטאָפען

אין זעמטליכע פאַרבען און מוסטערן פון ענגלישע, ביליצער, טאָמאַשאָווער סחורות א.א. געניע פאַבריק-פרייזן! געדענקט די אַדרעס! קומט און איבערציינגט אייך!

רעיעלע בעהאנדלונג!

פאַר לאדז אין [illegible]

3 3 3 3

פּאַלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניז. אין לאָדז

מאָרגן, מוצאי-שבת, 8|4, 8.30 אָוו.

אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַ־ניזאַציע, שרודמייסקאַ 29 1846

פאָרלעזונג

א. ד. ט. „די לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד“

רעפערענט דר. ש. זימאַן, בערלין.

גאַנץ לאדז ווייס,

אַז די ביליגסטע קוועלע פון די עלעגאַנטסטע

הערען־ דאמען־ קינדער־

שיך

איז נאָר ביי דער גוט בעקאַנטער פירמע

פ. קירשטיין

לאָדז 8 פאָמאַרסקאַ 8

וועלכע בעזיצט צום בעפאָרשטעהענדען פריהלינג און זומער-סעזאָן דעם גרעסטען אויסוואַהל פון די שענסטע און עלעגאַנטסטע

שיך

צוקריזיס-פרייזען! קומט און איבערציינגט אייך! אייגענע אויסאַרבייטונג! רעיעלע בעהאנדלונג!

דערמיט דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל אונזער חשובֿ פאָרזיצענדען יעקב אָרענבוך און זיין ברודער ליפּמאַן צו־ליבן טויט פון זייער

פאָטער

אין אייער ווייטערדיגער גע־זעלשאַפטליכע אַרבייט זאָלט איר אַ טרייסט געפינען.

די טריקאָ-צושניידער-סעקציע ביים טעקסטיל-פאַראיין 1853

א בשורה טובה

פאַר דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג!!!

כשר לפסח! וואַרשאַווער כשר לפסח!

מאַשין-מצה-בעקעריי אין לאָדז

די גוט-איינגעאָרדענטע וואַרשאַווער מעכאַנישע מצה־בעקעריי, וועלכע געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון יאַנאָווער רב שליט״א הרב הגאון ש. י. וואַפנער, באַקט אויס די בעסטע מאַשין-מצות, וועלכע שטייגען איבער די אַלע ביז יעצט אין לאָדז מאַשין-מצות, מיט זייער שמאַקהאַפטיגקייט און היגיענע, די מצות ווערען אויסגעבאַקען פון די פיינסטע און בעסטע מעהלען אין לאָדז.

די צענטראַלע געפינט זיך אין לאָדז,

11-טער ליסטאָפּאַד 38 (קאָנסטאַנטינער), טעל. 59-161

פיליעס. נאַוראָט 14, טעל. 49-101, זאַוואַדזקאַ 17, טעל. 02-137

גדאַנסקאַ 11 „ 59-161, זאַוואַדזקאַ 15.

בעמערקונג: צוליב׳ן קריזיס זענען די פרייזען בעדייטענד רעדוצירט. פאַר בעקעלבער — ספּעציעלער ראַבאַט.

„זעלבסטמאָרדען פון יודען"

וואס די דייטשע פרעסע נאָטירט

בערלין, 6. (ספ. טעל.) אין דער דייטשער פרעסע איז נאָטירט תאַלגענדע פאַרפאַלען: 1) דעם יודישען אַדוואָקאַט געאָרג ליהמאַן, האָט מען געפינען אַ טויטען אין זיין אייגענער וואוינונג, (בערלינער טאגעבלאט).

2) דעם געריכטס־ראַט אַלעקסאַנדער האָלענדער, אַ משומד, האָט מען געפינען א טויטען אין זיין אייגענער וואוינונג. (בערלינער צייטונג אַם מיטאג).

3) דעם ד"ר היימאַן און זיין פרוי האָט מען געפונען פערוואונדעטע פון רעוואָלווער שאָסען אין זייער אייגענער וואוינונג (פאָסישע צייטונג).

4) אין הײדעלבערג האָט מען געפונען אין דער וואוינונג פון פראָפ. פון אוניווערזיטעטס־קליניק בעסטמאַן דעם טויטען קערפער פון זיין זוהן ד"ר האַנס (בערלינער טאגעבלאט).

5) דעם משומד אַלפרעד מילמאַן, אַ ווארשעווער, האָט מען געפינען אַ דערשאָסענעם אין זיין וואוינונג (בערלינער טאגעבלאט).

די דאָזיגע אַלע „פאַרפאַלען" ווערען געבראַכט אין דער רובריק „זעלבסטמאָרדען פון יודען".

דייטשלאנד וועט מוזען פאַרלאזען אנטיסעמיטישען קורס

ארטיקעל פון פיהרענדע ענגלישע ווירטשאפטס־צייטונג „פיינענשעל ניוס"

לאָנדאָן. (יט"א). דאָס פיהרענדע ענגלישע ווירטשאַפטס־בלאַט „פיינענשעל ניוס" שרייבט אין אַ לייט־אַרטיקעל צוו. אַנד.:

די באַנק־קריזען אין ענגלאַנד און אַנדערע צענטערס בעטראַכטען מיט וואַקסענדער בעאונרוהיגונג די געשעהענישען אין דייטשלאַנד, עס איז פאַרהאַן אַ מורא אַז די פּאָליטישע געשעהענישען אין דייטשלאַנד זאָלען ברענגען שאָדען איהרע קרעדיטאָרען אין אויסלאַנד. די אונטאָלעראַנץ פון נייעם רעזשים לגבי געוויסע טיילען פון דער בעפעלקערונג — און בעזונדערס קאָמוניסטען און יודען — קען גורם זיין פיל שאָדען דעם פינאַנציעלען מצב פון דעם לאַנד. דאָס האָט זיך שוין אָפּגערופען אין דעם פאַקט, וואָס סאָוויעטען־רוסלאַנד האָט צוריקגעצויגען איהרע בעשטעלונגען פון דייטשלאַנד.

די אַנטי־יודישע בעוועגונג בעדראָהט אויך די זיכערקייט פון דייטשלאַנדס אויסלענדישע קרעדיטאָרען. אַ גרויסע צאָהל פירמעס, וואָס זיינען שולדיג געלד אין אויסלאַנד ווערט קאָנטראָלירט דורך יודען, און אויב זייערע געשעפטען זאָלען רואינירט ווערען דורך בּאָיקאָט אָדער פערסאָנאַלע רדיפות, זיינען דערפון עלול צו ליידען זייערע מלווים אין אויסלאַנד. חוץ־לוה זאָלען לויט די לעצטע פּלענער, אַ־רויסגעשטויסען ווערען פון זייערע פּאָזיציעס יודען אין פערשידענע בעריפען, אין וועלכע זיי זיינען פאַרטרעטען העכער פון זייער פּראָצענט־זאַץ לגבי דער אַלגעמיינער בעפעלקערונג.

אויב דער דאָזיגער כלל זאָל אָנגעווענדעט ווערען אויך לגבי די באַנקען, וואָלטען בעזייטיגט געוואָרען פיל פון די פעהיגסטע דייטש־יודישע באַנקירען, וואָס עס וועט זיכער נישט פערבעסערען די דייטשע באַנק־מעגליכקייטען אויסצוהאַלטען די אינגעהויערע שוועריגקייטען פון דייטשלאַנד.

חוץ דעם וועלען רואינירט ווערען פיל יודישע קליענטען, גרויסע און קליינע פון די דייטשע באַנקען פערגרעסערענדיג אַזוי אַרום די טויטע חובות פון די באַנקען.

עס דאַרף נאָך גענומען ווערען אין אַכט אַז אין רעזולטאַט פון די רדיפות וועלען פערלאָזען דייטשלאַנד פיל בעמיטעלטע יודען, וואָס וועלען אָהן ספק געפינען וועגען ווי אויסצומיידען די וואַלוטע־בעגרענצונגען, דאָס צוזאַמען מיט דער אונגינסטיגער ווירקונג פון דער רוסישער שטעלונג אויף דעם האַנדעלס־בילאַנס, איז עלול אָפּצושוואַכען די רעזערווען־פּאָזיציע פון דער רייכסבאַנק.

הגם מען דאַרף נישט שאַפען קיין אונפאַרזיגסטע פעסימיסטישע שטימונגען איז אָבער ראַטזאַם אַז די קרעדיטאָרען פון דייטשלאַנד זאָלען נעמען אין אַכט די מעגליכקייט פון אַ שנוי־לרעה אין זייער סיטואַציע, אויב די דייטשע מאַכט וועט נישט זיין פעהיג אָדער נישט וועלען מעסיגען די אונטאָלעראַנץ פון איהר אָנהענגער.

אין דעמזעלבען גייסט איז אויך פערעפענטליכט אַן אַרטיקעל אין „דיילי מייל".

מען בעזייטיגט כסדר יודען פון זייערע פּאָסטענס און פרנסות אין דייטשלאַנד

בערלין, 6. (ספ. טעל.) וואָלף־ביוראָ איז מודיע וועגען אַ רייה נייע פעראָרדנונגען געגען יודען אין דייטשלאַנד.

דער דייטשער בעפולמעכטיגטער אין באַדען האָט פעראָרדענט א צוואַנגס־אורלויב פון אַלע יודען, וואָס זיינען בעשעפטיגט אויף רעגירונגס־אַמטען.

דער בייערישער פינאַנץ־מיניסטער אָבערש האָט אויסגעשטראָכען פון בודזשעט די פּאָזיציעס פאַר יודישע רעליגיעזע צילען.

אין קעלן האָט מען בעזייטיגט אַלע יודישע בהמות העגדלער.

דער פּאָרזיצער פון בערלינער באָקסער־קאַרמיטעט דעפּ. שולץ וועכטווענגען האָט ערקלערט, אַז די בערלינער אויסגאַבען וועלען ווערען „גערייניגט פון יודען".

אונגעוועהנליכער רייץ...

ביי א שלאנקע פיגור א בליהענד געזיכט

פאַרוואָס ציהען אויף זיך מאַנכע פרויען אַזויפיל בליקען פון פולער בעוואונדערונג?

די איינציגע געהיימניש פון דעם ערפאָלג איז דאָס פרישקייט און דעליקאַטקייט פון דעם יוגענדליכען געזיכט – האָט אַ וויכטיגערע בעדייטונג, ווי די עלעגאַנץ פון זייערע טואַלעטען.

און די מעלות קען מען לייכט דערגרייכען דורך רעגולערען בענוצען די זייף Palmolive צו וועמענס אויסאַרבייטונג עס דינען די בעריהמטע איילען פון די אייל־פרוכטען, פּאַלמעס און קאָקאָס־ניס. זיין מילדע שוים דרינגט אַריין טיף אין די פּאָרעס און בעזייטיגט דעליקאַט זעמטליכע אונריינינקייטען, רעגולירט די בלוט־צירקולאַציע און ווירקט צוליב דעם דערפרישענד אויף די הויט.

בענוצט די זייף Palmolive נישט נור צום געזיכט, נור אויך צו פלעגען דעם קערפער, און די דערפרישענדע טעטיגקייט פון דער זייף וועט זי מאַכען פאַר אייך, מאַדאַם, קורצליך אונפאַרטרעטבאַר.

• • •

עס ענטהאַלט נישט קיין פעטס פון חזיר

ווי קען דער פעלקערבונד זיך פערנעהמען מיט די יודען־רדיפות אין דייטשלאנד

זשענעווע (יט"א) אין דער זשענעווער טעגליכער צייטונג „זשורנאל דענאסיאן" איז א. ט. „אַנטי־יודענטום און פעלקער־בונד" פערעפענטליכט אַ לייט־אַרטיקעל, אין וועלכען עס ווערט געמאַכט דער פרוב צו דערווייזען, אַז דער אַרטיקעל 11 פון פעלקער־בונד־פאַקט קען דינען אַלס יורידישע באַזע אויפצוהייבען פאַר'ן פעלקער־בונד־ראַט די פראַגע פון די יודען־רדיפות אין דייטשלאַנד.

דער מחבר דערמאָהנט די ידיעה, וועלכע די שווייצאַרישע טעלעגראַפען־אַגענטור האָט מיט עטליכע טעג צוריק געבראַכט און לויט וועלכער מען זאָל אין די פעלקער־בונד־קרייזען האַלטען, אַז דער איינציגער אַרטיקעל פון פעלקער־בונד־פאַקט, וועלכער קען קומען אייוענטועל אין בעטראַכט, כדי דער פעלקערבונד זאָל זיך קענען בעשעפטיגען מיט די יודען־פערפאָלגונגען אין דייטשלאַנד, איז דער אַרטיקעל 23.

דער מחבר בעטאָנט, אַז עס איז מחוץ פון יעדען ספק, אַז די אָנגריפען אויף די יודען אין דייטשלאַנד זיינען געריכטעט געגען זיי אַלס געגען די יודען, אַלס צוגעהעריגע צו דער יודישער ראַסע. ער שטעלט אויך פעסט, אַז די אחריות פאַר אַלע אַנטיסעמיטישע האַנדלונגען, באַיקאָט א. א. וו. טראָגט די דייטשע רעגירונג.

אין אַרטיקעל ווערט דאַן אָנגעוויזען אויף די אינטערנאַציאָנאַלע אויסווירקונגען פון די יודען־פערפאָלגונגען אין דייטשלאַנד און דער מחבר קומט צו דער מסקנה, אַז דער אַרטיקעל 11 קען דינען אין דעם דאָזיגען פאַל אַלס אַ גענוגענדע יורידישע באַזע, כדי די פראַגע זאָל געבראַכט ווערען פאַר'ן פעלקערבונד. ער פערווייזט זיך דערביי אויף אַ בעריכט, וועלכען דער פעלקערבונד־ראַט האָט אין יאָהר 1925 אָנגענומען און צו וועלכען אויך דער דייטשער פערטרעטער האָט דעמאָלס געגעבען זיין פולע הסכמה.

ענגלאנד האט אנ׳איבער־פולטע גאָלד־רעזערווע

לאָנדאָן, 6. (ספ.) די ענגלישע באַנק האָט נעכטען איינגעקויפט אַ בעדייטענדען קוואַנטום גאָלד און האָט דערפיהרט איהר אייגענע גאָלד־רעזערווע צום העכסטען צושטאַנד, וואָס זי האָט ווען עס איז געהאַט.

דער גאָלד זאַפּאַס אין דער ענגלישער באַנק האָט היינט בעטראָפען 177,381,570 פונט.

יעדער טעאטער־ליבהאבער פערפעהלט נישט צו קומען אין „אַראַראַט" — אויף — „מידי מידיאסען" רעזשי: דוד הערמאַן.

ווי אזוי דייטשע יודען שרייבען איצט בריף

מען טאר נישט ארויסשרייבען דעם אמת, שרייבט מען פערשטעלט. א פאריזער יוד בעקומט א בריף וועגען א „פרעהליכע חתונה מיט צובראכענע טעלער". — „עס פאלט יעדען טאג דרשה־געשאנק".

„פאַריזער היינט" גיט איבער:

אונזער לעזער ה׳ ב. פון סענט־אואַן האָט אונז געבראַכט אין רעדאַקציע אַ כאַראַקטעריסטישען בריף וואָס ער האָט בעקומען פון זיין שוואָגער פון בערלין. דער שוואָגער איז אַן אָנגעזעהענער טוער צווישען די מזרח־יודען אין בערלין, וואו ער וואוינט שוין פיל יאָהרען.

דער בריף שילדערט אין אַ פערשטעלטער פאָרם די טראַגישע איבערלעבונגען פון די דייטשע יודען. מיר ברענגען דאָ דעם כאַראַקטעריסטישען בריף אָהן ענדערונגען:

ליבער שוואָגער,

דיין בריף האָבען מיר ערהאַלטען. איהר דאַרפט זיך נישט וואונדערען, וואָס מיר שרייבען אייך אַזוי ווייניג. פון דוד׳לס שוואַרצע חתונה קען איך דיר באַר איינס מיטיילען: אַז עס פאַלט יעדען טאָג דרשה־געשאַנק... עס איז געווען אַ זעהר פרעהליכע חתונה, און די שבע־ברכות זיינען נאָך פרעהליכער. עס פעהלען יעדען טאָג אַנדערע געסט. די מחותנים האָבען זיך אַזוי געפרעהט, אַז זיי האָבען אַזוי פיל טעלער צוקלאַפּט, אַז מיר האָבען אַלע אַ פּאַרציע בעקומען. און מיר וועלען נאָך בעקומען.

וועגען דיין פראַגע, פאַרוואָס מיר מאַכען נישט קיין אויספלוג ביי דער שטיקענדער לופט — קען איך דיר שרייבען: נאָר דערפאַר, וואָס מיר האָבען נישט קיין פאָהר־געלד. דאַנסט איז עס גענוג ריינגם ונוטיג אַרויסצופאָהרען אין דער פרייער לופט. מיר האָבען אַזוי אויך אַ גוטען אַפּעטיט פאַר ליידער האָבען מיר נישט פאַר'ן אַפּעטיט.

...דו ווייסט, אַז גוטשע (די פרוי פון שרייבער פון בריף) איז קראַנק געוואָרען. האָט זי זיך שוין אַ ביסעל ערהאָלט. נאָר די „חתונה" האָט זי זעהר דענערווירט און האָט אויף איהר זעהר געווירקט — און איבערהויפּט וואָס עס איז נישטאָ קיין פרנסה — מאַכט מיך אייך אַזוי בערוהיג, אַז איך האָב מורא, אַז דו וועסט נישט פערשטיין מיין שרייבען.

וואָלט איך געוואוסט, אַז דו וועסט נישט זיין בייז אויף אונז, וואָלט איך דיר בכלל נישט געשריבען, שוין הערפאַר, וואָס דוד׳ל איז זעהר ביין אויף אַזעלכע בריף. נאָך דער „חתונה" איז דוד׳ל זעהר עמפינדליך. אויף דעם בריף, וואָס דו האָסט מיר געשריבען, איז איהם נישט געפעלען. און איך וואָלט דיך געבעטען דיין נאָמען נישט מעהר צו הערמאָהנען...

— — — קאַנסטו אונז עפּעס אויסבאָרגען צו אַנ׳אויספלוג, אַז מיר זאָלען דאַרפען וואַרטען, ביז מיר וועלען זיך אַליין קענען ליסטען אַנ׳אויספלוג צו מאַכען, האָבען מיר מורא, אַז פון דער רוסישער לופט, אויב מיר זאָלען זי נאָך דאַרפען לאַנג געניסען — קענען מיר נאָך בעקומען די שווינדזוכט. טוט וואָס איהר קענט פאַר אונז.

דיין...

די עלעגאַנטסטע מענער היטען פון אלע וועלט־מארקען בעקומט איהר נור אין ניי־ערעפענטע קאָמפאָרט־איינגעאָרדנעטען הוט־געשעפט — פון — B. KLAJNBAUM 31 פיעטריקאָווער 31 מעסיגע פרייזען! סאָלידע בעהאַנדלונג!

צערעס — כשר לפסח — Ceres Schicht
נייטווענדיג צו פסח'דיגע מאכלים!
צערעס איז אַ'אינלענדישער פּראָדוקט, אויסגעאַרבייט אין טזשעבינאַ אונטער קראָקא ביי אַ שטענדיגער אויפזיכט פון הרב שמחה פרענקעל פון סקאווינא

ענגלישע דעפּוטאַטען דעפּעשירען צו הינדענבורג'ן א סוף צו מאכען צו די כוליגאַנישע מעשים

לאָנדאָן, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) אַ רייה אַנגעזעהענע ענגלישע פּאַרלאַמענטאַריער האָבען אַ'יס געשיקט אַ דעפּעשע צו הינדענבורג'ן, אין וועלכער ער ווערט אויפגעפאָדערט אַ סוף צו מאַכען צו די ווילדע כוליגאַנישע מעשים.

רייניגען די דייטשע ראַסע פּרעדיגט היטלער

בערלין, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) געבעלס האָט היינט געהאַלטען אַ ריידע אין וועלכער ער האָט אָנגעוויזען, אַז יודען וועלען בעזייטיגט ווערען פון דער ליטעראַטור.

היטלער האָט אויפגענומען פאַרשטעהער פון דער מעדיצין פאַר וועלכע ער האָט געפּרעדיגט די ריינקייט פון דער דייטשער ראַסע. די ווירקונג פון דער ריי ניגונג — האָט היטלער געזאָגט וועט מען פיהלען אין הונדערט יאָהר אַרום.

נאר 4 יודישע אדוואקאטען האבען רעכט צו פראקטיצירען אין קעלן

פּאַריז, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) פון 84 יודישע אַדוואָקאַטען אין קעלן, וועלען נאָר 4 האָבען רעכט צו פּראַקטיצירען.

פאריזער קליינהענדלער-פערבאנד

אנגעשלאסען אין פראטעסט-אקציע נעגען דייטשלאנד

פּאַריז, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) דער צענטראַלער קליינהענדלער-פערבאַנד אין פּאַריז האָט זיך אָנגעשלאָסען אין דער יודישער באָיקאָט-אַקציע געגען דייטשלאַנד.

גרויסע פראטעסט-מיטינגען אין פאריז

נעגען די יודענפערפאלגונגען אין דייטשלאנד

פּאַריז, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) דאָ זענען פאָרגעקומען ... פּראָטעסט-מיטינגען געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד

גרויסער פראטעסט-מיטינג געגען דייטשלאנד

פון יודישער און פוילישער אינטעליגענץ

וואַרשא, 6. (יט"א טעלעפאָניש) סוועט"ס אָרגאַניזירט אַ גרויסער פּראָטעסט-מיטינג געגען דייטשלאַנד פון דער יודישער און פוילישער אינטעליגענץ.

אונטער א האגעל פון קוילען

לויפען יודען אריבער די דייטשע גרעניץ

בריסעל, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) 22 יודישע פליטים זענען אַריבער-געהענדיג די דייטשע גרעניץ נאָכגעשאָסען געוואָרען פון היטלעריסטען. די יודען איז אונטער אַ האָגעל פון קוילען געלונגען בשלום אַריבערצוקומען.

שלוחים פון יוד. צענטר. פעראיין זאגען, אז אין דייטשלאנד איז אלץ אין ארדנונג

דרוק פון דער היטלער-רעגירונג

בערלין, 6. (יט"א טעלעגראַפיש) דער צענטראַל-פעראיין פון די דייטשע יודען האָט אַרויסגעשיקט שלוחים קיין האָלאַנד און אַנדערע לענדער, וועלכע גיבען איבער, אַז... אין דייטשלאַנד איז די יודען קיין שום שלעכטס נישט געשעהען.

בעט. פון רעד.

ס'איז מעהר ווי זיכער, אַז דער צענטראַל-פעראיין האָט די מיסיע אויסגעפיהרט אונטער'ן דרוק פון דער היטלער רעגירונג פונקט אַזוי ווי יודישע פירמעס פון דייטשלאַנד שיקען אַרויס „בערוהיגונגס"-בריף, אַז אין דייטשלאַנד איז אַלץ אין „בעסטען אָרדנונג"...

לאדזער יודיש קאמעראל-טעאטער
„אַראַראַט"
קינסטל. לייטונג: משה בראדערזאן
אין ניי-רעמאנטירטען זאל פון
„מאַנטייפעל" זאַכאַדניא 43
צום ערשטען מאל אין לאדז!
היינט, פרייטאג, דעם 7 אפריל ד. י. 9.45 אווענד
מארגען, שבת, 3 פארשט.. 4 נאכמ. 7.45 און 10 אוו.
פייערליכע פרעמיערע!
מיל=מיליאן
פון משה בראדערזאן און דוד הערמאן
געזאנג-שפיל אין 2 טיילען 8 בילדער
רעזשי: דוד הערמאן
ראלען-פערטיילונג
שקר און בלאף (מאלווינא ראפעל (שיינע מרים
שמעלקע קנעפל ש. דושיגאן
בעריש לצכל ד. בירנבוים
חי' שרה — מאשע פעטערמאן
רבי) ש. גאלדשטיין
רעוואָרענד) יואל בערגמאן
ליטוואק
לעמעלע לאק) לילי ליאנא
טערקישע רעקלאמע
שרעטעלע
רייועלע — ליזא שלאסבערג
נעסטל רעקלאמע ראמא שאכטער
קאנדוקטאר — יחיאל אלטמאן
דעקאראציעס: קאראל הילער. מוזיק: הערץ רובין.
פּאַספּאַרטוס, פרייקאַרטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער.

שפּאַנונג צווישען דייטשלאַנד און די סאָוויעטען

דער אויסראָטונגס-קאַמף וועלכען דער היטלעריסטישער רעזשים האָט ערקלערט דער אַרבייטער-בעוועגונג אין דייטשלאַנד, די אָפענע פּראָוואָקאַציעס, וועלכע די האַקענקרייצלער ערלויבען זיך לגבי די סאָוויעטישע בירגער, די גוטפריינדשאַפט, וואָס די היטלער-רעגירונג ווייזט אַרויס צו דער רוסישער רעאַקציאָנערער עמיגראַציע, דאָס קאָקעטירען מיט די איבערגעבליבענע רעשטלעך פון דער אוקראַינישער סעפּאַראַטיסטישער בעוועגונג — דאָס אַלץ האָט געגעבען אַ שווערען קלאַפּ דער פריינדשאַפטליכער בעציהונג צווישען די סאָוויעטען און דייטשלאַנד. יעדער ווייסט צי דאָס וועט נישט זיין אַ טויט-קלאַפּ און צי שטעהען מיר נישט פאַר'ן איבעררייסען די בעציהונגען צווישען די ביידע מלוכות, עס איז גאָרנישט אויסגעשלאָסען אַז אין דער סאַמע נאָהענטסטער צייט זאָל ליקווידירט ווערען דער אָפּמאַך וואָס איז געשלאָסען געוואָרען אין ראַפּאַלאָ און וואָס האָט געהערט צו די יסודות פון די אינטערנאַציאָנאַלע בעציהונגען אין אייראָפּע.

די ענטוישונג אין דער פריינדשאַפט מיט דייטשלאַנד וואַקסט אין רוסלאַנד שוין פון לאַנג. פיל סאָוויעטישע פּאָליטיקער מאַכען זיך שוין פון לאַנג נישט קיין אילוזיעס בנוגע די בעציהונגען מיט דייטשלאַנד, פיל פון זיי האַלטען שוין פון לאַנג, אַז די פּאָליטישע סימפּאַטיעס פון די סאָוויעטען דאַרפען גיכער זיין געווענדעט אין דער ריכטונג פון פּוילען. צו דייערע שטימען האָט מען זיך אָבער ביז איצט נישט איינגעהערט, איצט איז געקומען אַ ראַדיקאַלע ענדערונג אין די שטימונגען. עס האָבען אויפגעלעבט אין זכרון די עריננערונגען וועלכע די סאָוויעטען און גאַנץ רוסלאַנד האָבען איבערגעלעבט אַ דאַנק דעם דייטשען אימפּעריאַליזם, מען האָט זיך דערמאָנט אין בריסק. אין דער דייטשער אינטערווענץ אויף אוקראַינע. די דערוועקטע געפיהלען שטעהן פולשטענדיג אין איינקלאַנג מיט דער קלאַסען-אידעאָלאָגיע, ווייל די פערפאָלגונג פון אַרבייטער-קלאַס אין דייטשלאַנד לאָזען ווייט הינטער זיך די גרויל-מוסטערן וועלכע עס האָבען פּראַקטיצירט די ווייסע אַרמייען אין דער צייט פון בירגער-קריג.

אין זעהר אָנגעוועהענער סאָוויעטישער טוער האָט אין אַ געשפּרעך מיט אַן אויסלענדישען קאָרעספּאָנדענט אָנגעוויזען אויף דעם העכסט-כאַראַקטעריסטישען מאָמענט, וואָס די פּאָגראָם-מעטאָדען פון דער צאַרישער שוואַרצער מאָה און פון דער ווייסגוואַרדעאישער דעפענסיווע זענען איבערגעפלאַנצט געוואָרען אויף אַ באָדען, וואו זיי זענען ביז איצט נישט פּראַקטיצירט געוואָרען און האָבען קיין „היסטאָרישע טראַדיציע" נישט געהאַט.

אַ גרויסע עמפּערונג האָט אַרויסגערופען אין מאָסקווע דאָס בעשטימען דעם בעקאַנטען היטלעריסט ראָזענבערג אַלס ספּעציעלען סעקרעטאַר פון דער נאַצי-סאָצ. פּאַרטיי פאַר אויסלענדישע ענינים. ראָזענבערג איז אַן אויסגעשפּראָכענער אַק יועד־שונא פון די סאָוויעטען, וועגען איהם שרייבט מען איצט אין די מאָסקווער בלעטער, ווי וועגען דעם אַמאָליגען טרייען אונטערטאַן פון צאַר, ראָזענבערג שטאַמט פון די באַלטישע באַראָנען, וועגען וועלכע קאַרל ראַדעק שרייבט אַז זיי פלעגען שטענדיג צושטעלען געהעריגע קאָנטינגענטען פון צאַרישע זשאַנדאַרמען.

אין מאָסקווע אָבסערווירט מען מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט די אַקציע פון געוועזענעם העטמאַן סקאָראָפּאַדסקי, פון קאָנאָוואַלעץ'ן, פון פּאַלטאַוויעץ-אָסטראַניצאַ, א. אַנד. אוקראַינישע „סאַמאָסטיניקעס", וועלכע זענען גרייט צו פערקויפען אוקראַינע יעדען איינציגען וואָס וועט מעהר בעצאָהלען. „איזוועסטיאַ" ציטירט אַן אַרטיקעל פון פּאַריזער מאָנאַרכיסטישען עמיגראַנטישען אָרגאַן „וואָזראַזשדעניע" אָנרופענדיג דעם אַרטיקעל: „ליבע־געזאַנגען פון די ווייסגוואַרדעאישע העכקערס אויפ'ן אַדרעס פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען". וועגען איבערבּרוך אין דער בעציהונג צו דייטשלאַנד זאָגען עדות די כאַראַקטעריסטישע אַרטיקלען פון קאַרל ראַדעק אין זשורנאַל „באָלשעוויק" און אין „איזוועסטיאַ." ביידע אַרטיקלען ווייזען אָן אויף דער געמיינזאַמער געפאַהר, וואָס דראָהט סיי פּוילען, סיי דעם סאָוויעטען-פערבאַנד מצד דייטשלאַנד.

אין „איזוועסטיאַ" דעם אָפיציעלען אָרגאַן פון דער סאָוויעטישער רעגירונג איז שאַרף אָוועקגעשטעלט געוואָרען די פראַגע, צי קען נאָך פאַקטיש אויך ווייטער עקזיסטירען דעם אָפּמאַך פון ראַפּאַלאָ, אַ סענסאַציע איז געווען, וואָס אין דעמזעלבען אַרטיקעל פון „איזוועסטיאַ" איז צום ערשטען מאָל, זייט יאָהרען ווידער גערעדט געוואָרען וועגען ברעסט-ליטאָווסק, אַ זאַך, וואָס די סאָוויעטישע פּרעסע פלעגט שטענדיג אויסמיידען.

אין מאָסקווע הערשט אַ געוויסע שרעק פאַר אַן עווענטועלער פערשטענדיגונג צווישען פּוילען און דייטשלאַנד אויפ'ן באָדען פון געמיינזאַמע קלאַסען אינטערעסען, אַ גרונד דערצו געבען די אויסגעשפּראָכענע היטלעריסטישע סימפּאַטיעס, וועלכע עס ווייזט אַרויס די ענדעקישע פּרעסע און אַזאַ סאַנאַציאָנער אָרגאַן, ווי עס איז די ווילנער „סלאָוואָ". די סאָוויעטישע טוער דאַרף מען איבערצייגען, אַז די היטלעריסטישע סימפּאַטיעס הערשען ביי אַזעלכע שיכטען, וואָס האָבען אין פּוילען נישט וואָס צו זאָגען.

די בעציהונגען צווישען די סאָוויעטען און דייטשלאַנד זענען אַזוי ווייט געשפּאַנט אַז דער איבערבּרוך קאָן קומען יעדען טאָג. די לעצטע נאָטע מיט וועלכער די סאָוויעט-רעגירונג האָט זיך געווענדעט צו דער היטלעריסטישער רעגירונג מכח דער בעהאַנדלונג פון די סאָוויעטישע בירגער אין דייטשלאַנד און די שאַרפע קאָמענטאַרען מיט וועלכע די סאָוויעטישע פּרעסע האָט די נאָטע בעגלייט, בעווייזט ווי שטאַרק אָנגעצויגען עס זענען די בעציהונגען.

אייגענטליך איז די לאַגע אַזעלכע אַז די בעציהונגען זענען שוין פאַקטיש אָפּגעשטעלט. די סאָוויעטען האָבען שוין געמאַכט די ערשטע שריט פון דעמאָנסטראַציע-פּראָטעסט געגען דער פּאָליטיק פון דער היטלער-רעגירונג. די סאָוויעטען רעאַגירען דערביי אויף דעם געביט, וואָס איז פאַר דייטשלאַנד דער עמפּינדליכסטער: אויף דעם ווירטשאַפטליכען. עס זענען שוין אָפּגעשטעלט געוואָרען אין דייטשלאַנד אַ רייה סאָוויעטישע בעשטעלונגען און איבערגעטראָגען אין אַנדערע לענדער, אַ שטייגער אין פראַנקרייך.

ווען מען נעהמט אין בעטראַכט, ווי ברייט עס זענען געווען די ווירטשאַפטליכע בעציהונגען צווישען די סאָוויעטען און דייטשלאַנד, ווי גרויס עס זענען די אינדוסטריעלע בעשטעלונגען פון די סאָוויעטען, וואָסערע סומען די סאָוויעטען זענען שולדיג אין דייטשלאַנד, זעהט מען צו וואָסער אָפּגרונד עס ברענגט דאָס לאַנד די וואַהנזיניגע פּאָליטיק פון די איצטיגע דייטשע מושלים: זיי פיהרען אַריין אין דער אויסלענדישער פּאָליטיק דיזעלבע מעטאָדען וועלכע זיי בענוצען אין דער בעהאַנדלונג פון די יודען און אונגעפעהר מיט דעמזעלבען ערפאָלג.

(פפק).

דערמאָרדעט דעם געוו. דירעקטאָר פון בערלינער טעאַטער

ווין, 6. (ספּ. טעל.) אין פירשטענטום ליכטענשטיין האָט מען דערמאָרדעט דעם געוועזענעם דירעקטאָר פון בערלינער טעאַטערס אַלפרעד ראָטער מיט זיין פרוי גערטרודאַ, וועלכע זענען געלאָפען פון בערלין.

די מערדער דייטשע סטודענטען זענען אַרעסטירט געוואָרען אויף דער עסטרייכישער טעריטאָריע.

סאָוויעטען רופען אָפּ בעשטעלונגען אין דייטשלאַנד

בערלין, 6. (ספּ. טעל.) די פּרעסע איז מודיע וועגען אַ גרויסע צאָהל בעשטעלונגען, וואָס די סאָוויעטען האָבען אָפּגערופען אין דייטשלאַנד.

דייטשען זאָלען זיך אָפּזאָגען פון גאָלד-פּאַריטעט

לאָנדאָן, 6. (ספּ. טעל.) „דיילי העראַלד" שרייבט, אַז דאָס אָפּזאָגען ווייטער צו גאַראַנטירען דייטשלאַנד די הלוואה פון 14 מיליאָן פונט, וועט דערפיהרען צו דעם, אַז די דייטשען וועלען זיך אָפּזאָגען פון גאָלד-פּאַריטעט.

Dr. med. **H. LUBICZ**
ספּעצ. פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7, טעל. 141-32.
נעהמט אָן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאָכמ. און פון 5–8 אָוונד. זונטאָג פון 9–11 ביימאָג.

10.000 zł.
איז ווידער געפאַלען ביי דער איצטיגער לאָטעריע אין דער גליקליכער סאַלעקטור פון
פּ. ברייטשטיין פּיעטריקאָווער 14

2000 זל. אויף נ' 59363	2000 זל. אויף נ' 95926	1000 זל. אויף נ' 63190
2000 „ „ „ 35419	1000 „ „ „ 19226	1000 „ „ „ 80568

בעזאָרגט אייך מיט אונזערע גליקליכע לאָסען פון דער 1-טער קלאַס
מיר צאָהלען אויס אַלע געווינסען אויז סטאַווקעס.

מ 8

ענער-היטען
איז די נייעסטע פאַסאָנען און קאָלירען,
בעסטע קוואַליטעט
עמפפעהלט
מ. קאַפּעלושניק, נור 11-טער ליסטאָפּאַד
(קאָנסטאַנטינער)
היטען צו פאַסאָנירען ווערען אָנגענומען אין מיין ווערקשטאַט קאָנסטאַנטינער ווערקשטעל.

ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע

5-טע קלאַס, 25-טער טאָג

zł. 15.000 na nr. 88616
zł. 10.000 na nr. 81936
zł. 5.000 na nr-y: 31875 66733 86115 125343.
zł. 2.000 na nr-y: 7837 13514 30130 38239 44318+ 48226 47109+ 49638 55316 72992 128895 129158 143876.
zł. 1.000 na nr-y: 834 7325 9884 13379 14517 22925 24318 28832 32696+ 35343 36215+ 49805 52443 64346+ 74414 79940 83584 87459 92644 94676 98605 100043 104539 107051 116473 132948+ 135692 141984 144814+

Po 250 zł, na N-ry:

280 469 596 629 53+ 711 944 1074 126 53 78 278+ 92 321 93 576 768 899 924+ 71 2164 315 621 809 23 26 65 86+ 976 3056 209 306 51+ 502+ 33+ 66+ 74 618 30 36 804 971+ 4039 87 100+ 42 46 53 274 407 21 607+ 39 72 863 913+ 42 70 5158 88 215 60 86 361 73+ 409 563 664+ 744 98 868 905+ 10+ 6005 52+ 79 474 561 74+ 771 803 37 95 7644 57 76 753+ 8182 235+ 363 73 486 548 682 93 729 849 909 83+ 9126 44 210 71 403 27 528+ 95 98 670 760 10005 45 216 52 310 477 738 837 79 11002 353+ 88 445 98+ 508 83 89 743 808+ 981 84+ 85 12049 52 322 87 558 675 13238+ 52 391 544 608 57 754+ 78 984 14037 41+ 75 130 55+ 242 82 420 63+ 598 626 64 701+ 15137 270 381 422+ 512 695 737 47 827 965 16076 177 697+ 830 17080 134 378 550 78 626 68 932 18017 32 119 57 310 687 772 827 914 37 54 19157 458 577 33 600+ 49+ 700 962 20052 53 132 59 287+ 591 742 820 96 21060 324 524 70 413+ 41 50 573 739 22182 206 585+ 86 729 843 67 23027 131 32 435 549 632 37+ 65 874 24088 102 28 362 463 84 545 59 843 25033 210 15 63 357 77 608 873 26011 222 62 97+ 319 37 46 80+ 430 98 709 899 996 27233+ 456+ 74 554+ 667 74 737 62 80+ 967 75 28082 155 58 368 614 793 917 29074 134 266 467 507 39 695 82 30144 246 64 360 477 573 641 727+ 881 31011 49 138+ 314 71 76+ 424 44 933 32051 176 248 316 21 79 405 565 82 837 29 36 984+ 33056 126 279+ 457+ 585 601 05 67 70 716 893 946 34077 163 250 392 481 514 35+ 94 623+ 41 757 35208 54 92 359 449 748 830 937 36009+ 107 18 40+ 21 399 302+ 428 85 87+ 896 37020 66 281 448 625 816 73 968 75.

38231+ 424 743+ 62 79+ 833 39053 156 258 94 308 46 734 943 63 40135 820+ 41017 207+ 356 661 857+ 945+ 42196 444 579+ 757+ 96 954 43052 65 152 93 242 64+ 318 493 533 736 46 44008+ 10 12 142 281 84 351 413+ 30 542 672 700 882 89 45046+ 138 58 60 83 229+ 374 78 401 06 50 622 757 813+ 933 60 46167 300 405 502 709 800 944 79 47232 68 596+ 696 882 900 39 90 48264 334+ 439 775 84 813 47+ 906 49113+ 210 467 807 22 989 50306 5554 66 631 68 51115 667 763 85 52043+ 286 318 79 436 526 55 852 53047 186 248 483 526 650 52 892 54067 336 96 431 78 891 992 55180 330 463+ 609+ 28 93 733 60+ 906 16 83 56068 108 62 243 308+ 29 43 53 489+ 519 20 66 69 943 57019 24 39 87 116+ 76 306+ 4026 628+ 765 986 99+ 58072 199 254+ 307 16+ 63 504 634 847 965 59226+ 85 300 484 544 77 741 50 60180 335 482 678+ 789 95 847 83 919 31 61107+ 353 441+ 548 85 662+ 973 62080 210+ 63 78 308 46 81+ 460 538 622 52 90+ 753 56 804 941 63051+ 123 262 64 310 20 77+ 418+ 22 82 538 640 82 83 842 64102 272 87 318 93 497 532 68 677 926 65031 128 49 50+ 93 238 39 59 393 443 652 66041 70+ 126 39+ 404 515 33 65 626 85 747 840+ 900+ 67047 160 219 43 328 432 37+ 42 550+ 690 735 37 41+ 96 956 68055 82 129 53+ 236 84 91 437 59 62 579 626 714 70 83 98 850 82 926+ 55+ 95 69118 92 205 402 51+ 644+ 94+ 58 725 817 20 70047 106 72 93 226 46 55 329 34+ 68 599 623 761 7125 64 311+ 68 506+ 87 607 741 67 932 72014 64 178 240 63 349 64 629 823 73234 56+ 633 70 80+ 754 96 937 74032+ 47+ 67 87 590 643 803 969 75096 83+ 116+ 78 402+ 27 62 588+ 681 705 916 91.

76184 204 17 638 97 755 74 967 77098 205 476 519 28 93 723+ 78354 56 87 95 411 532 683+ 850 93 994 79289 376 420+ 57 564 688 987 80035 256+ 69+ 864 911 81039 65 215 46 312 72 474+ 83 571 898 977 82201 415+ 44 62 728 69 802 68 83136+ 247 455 667 701 65 70+ 862+ 65 964 84187 277 93 310 96 477 548 743+ 79+ 886 916 41 85389 461 786 827 98 912 86057 226 520 27 40 53+ 636 38 782 827+ 87153 202 317 52 444 75 614 49 752 829+ 88077 131 421 26 519 52 777 829 89013 80 211 56 71 377 565+ 685 786 873 83 919 90012 134 342+ 83 429 514 611 83 918 54 74 91062 80 108 275 367 482 750 820 53 963 92042+ 278 366 78+ 99 408 38 64 557 799 867 75 971 77 93059 233 317 31 94013+ 26 39 279+ 842 900 27 95003 90 118 298+ 357 67 608 33 74+ 736 63 856+ 925 96052 78+ 136+ 215 56 79 321+ 65 495 98+ 563 98 647+ 90 231 346+ 49 604 49 787 963+ 99023 75+ 102 08+ 340+ 406 55 526 88 625 748 52 100000 112 94 378 422+ 642 61 709 56 843 45+ 47 976+ 91 101041 57 76 106 226 311 424 35 85 568 610 706 42 91 727 65 102066 116 470 511 37 837 103060 86 163+ 258 541 90+ 659+ 70 812 67 94 104035 74 112 80 83 87 355 484 96+ 526 629 50+ 747 844 105011+ 5258 68 104+ 09 34 35 98 348 975 86 106060 93 126 262 316 99 410 72 688 771 868 905 107083 302 13 84+ 590 56+ 726 52 872 85 923 59 108013 38+ 59 66 104+ 209 502+ 91 668 78 943 65 78 109057 76+ 109 273 379+ 627 53 56+ 793 909 110060 181 232 93 440 624 49 727 72 954 111028 70+ 186 227 445 47 65 530+ 96+ 681+ 765 68+ 852 112101+ 419 560 113024 33 67 146 70+ 72 264 74 473 992.

114026 36 182+ 266 322 432 672 725 913 32 40 75 115031 51 92 478 517 40 66+ 792 900 81 116242 448 56 99 584 705 52 844 86 921+ 31 117076+ 121 261 78 82+ 390 414 39+ 518 601 12 66 731 95 887 900 47 64+ 72 118099 240 84 92 514 713 65 829 903 52 119082 87 97 262 426 702+ 30 816+ 927 54 10009+ 18 21 262 300 09 44 512 718 19 917+ 34 96 121016 151 315 66 890 93 758 990 122016 21 208 9 364 482 87 668 79 93 828 955 64+ 75 80 123052 66+ 92+ 98+ 168 219 33 74+ 87 403+ 516 80 698+ 708 15 43 79+ 95 839 81 123071 246 329 532 91 691+ 764 836 90+ 125028 39 89 123 75 400 507 638 93 999 126268 844 84 127028 153 91 397 402 616 23+ 86 739 53 82 916+ 128094 110 209 550+ 788 934 129074 226 35 46 51 341 525+ 65 761 862 976 78 130046 77+ 99 223 98 337 893 94 943 77 89 131166 85 286+ 319 617 32 876 962+ 70 132275 584 91 711 54 61 80 87 91 815 77 909 133034 69 133 47+ 83+ 341 64+ 80 520 629 92 97 976 134095 97+ 145+ 76 275+ 335 79+ 463 98 528 642+ 47 91 722 80 864 67+ 81 135027 29 84 208 63 69 83 356 73 537+ 667 725 812 136111 200 41+ 73 376 417 589 636 75 760 823 998 137013 48 71 177 320 40 74+ 420 540 84 716 54 822 138065 127 99+ 438 589 624 733 850+ 139081 362 516 50 605 29 70 747 74 949+ 51 140020 56 102 09 17 243 412 534 39 60 84+ 91 911 13 141034+ 118+ 300 437 67+ 512 32 603 85 723 28 862 95 942+ 83+ 142065 88 185 87 328 43 54+ 672 757 887+ 961 92 143008 98 167 96 340 48 407 615 44+ 718 92 144003 23 68 111 215 511 609 22 716 18 27 41+ 42+ 68 804 21 45 94 980 145000 63+ 220 332 568 627 41 815 46 66 74 906 146120 73 213 24 391 407 709 36 60 919 23+ 147062+ 95+ 120 29 76 249+ 51 88+ 313 611 712+ 98 803+ 18+ 37 920 62 63 72 96.

Na numery z + padły premie, wysokość których ustalona będzie w ostatnim dniu ciągnienia 5-ej klasy.

היטלער אין דער אייראפעאישער פאליטיק

פון ד"ר י. טהאן

אדאלף היטלער איז געקומען אויף גאטס וועלט מיט א דאפעלטער מיסיע: פילוען דייטשלאנד פון אינערן און פערשטארקען אויף דרויסען. אויף צו ערפילען די ערשטע מיסיע האט ער בעשלאסען און האט אנגעקינדיגט, אז באם ער וועט קומען צו דער מאכט, וועט ער גרינדליך פערניכטען דעם אי־נערליכען שונא פון יעדען מין. אנהויבענדיג פון די קאמוניסטען און ענדיגענדיג מיט די יודישע מעדיצין־פראפעסאר׳ן, זינגערס, מוזיק־דיריגענטען און ענליכע געפעהרליכע עלעמענטען פאר דער מלוכה. כדי צו דערגרייכען דעם צווייטען ציל, האט ער אונטערגענומען אן אנגריף אויף די, וועלכע פיהרען די אייראפעאישע פאליטיק, קודם כל דורך זשענעווע. ער פאדערט פון דער גאנצער וועלט בעשלוסען און דעקלאראציעס, אנהויבענדיג פון „צוריקקעהרען דעם כבוד", דאס הייסט, בעפרייען דייטשלאנד פון דער פעראנטווארטליכקייט פאר׳ן אויסברוך פון קריג און אנערקענען די פולע גלייכבערעכטיגונג אויפ׳ן געביט פון בעוואפנונג און ענדיגענדיג מיט צוריקגעבען פערשיעדענע טעריטאריעס, וועלכע האבען אמאל געהערט צום דייטשען קייזער־רייך.

וואס אנבעלאנגט דער אינערליכער אויפגאבע האט ער אויסגעפיהרט א שטיק „גאנצע ארבייט", ווי מען זאגט אין בערלין, דער אינערליכער שונא איז קוים וואס ער אטעמט. בעזונדערס אויף וויפיל ער שטאמט פון יודען. דאס דייטשע יודענטום איז געטראפען אין סאמע הארץ אריין, קודם כל צוליב דעם, וואס אזוי אומערווארט און אומגעריכט איז געשענדעט געווארען יעטוועדע מענשליכע און בירגערליכע עהרע. צווייטענס, דעריפאר, ווייל היטלער האט עקאנאמיש געבראכען די ספערען, וועלכע שטייען בראש פון דייטשען יודענטום, דאס הייסט: די פראפעסיאנעלע און אמטליכע אינטעליגענץ.

וואס אנבעלאנגט דער אקציע אויף דרויסען רוקט זי זיך פאראויס זעהר פאמעליך. אפשר מילדערט איהם מוסאליני. היטלער׳ס מייסטער און פראטעקטאר, ווייל ער האט אליין מורא פאר היטלער׳ס חוצפה און ווייסט נאך נישט וואסערע שטימונגען עס הערשען אין דער הינזיכט אין אייראפע. נישט קוקענדיג דעריויף, האט זיך מאקדאנאלד באלד דערשראקען און האט זיך געאיילט קיין רום, כדי דארט צו בעלייגען זיין אפעטיט. אין זיין מיסטישער היסטארישער מיסיע האט ראמזעי מאקדאנאלד באלד דערפיהלט, נאכדעם ווי אויפ׳ן הימעל האט זיך בעוויזען אט דער נייער שטערן, די זעלבע נייגליכקייט צו ראטעווען די וועלט דורך דער דאזיגער עלעמענטארער קראפט. די קאנצעפציע פון מאקדאנאלדען איז דאס מאל געווען בעזונדערס אומהיימליך. מאקדאנאלד צייכענט זיך אין אלגעמיין אויס דערמיט, וואס ער פראדוצירט וואס אנ׳אמת פיל איינפאלען, אבער זעלטען אזעלכע, וועלכע מען זאל ווירקליך קאנען אויספיהרען. אין די לעצטע עטליכע יאהר האט מען עפעס מיט זיינע פראיעקטען און צוזאמענפאהרען קיין גרויס גליק נישט געהאט. דאס מאל האט ער ממש זיך אליין איבערגעשטיגען. ווייל דער איינפאל איז באמת א מעשה־דירדיגער. אייראפא דארף פון איצט אן צוטיילט און רעגירט ווערען דורך א קאמיטעט פון פיר גרויסע מלוכות. אט אזוי פיהרט זיך טיילמאל אין אקציאן־געזעלשאפטען: עס פעראייניגען זיך די גרויסע אקציאנערען, וועלכע דיקטירען די קלענערע אלצדינג, וואס זיי ווילען נאר. מאקדאנאלד האט אויך געוואלט פעראייניגען די גרויסע אקציאנערען וואס האבען אין אייראפע די מעהרהייט, און זיי וועלען שוין זארגען פאר די איבעריגע. ער האט, ווייזט אויס, פערגעסען, אט דער אפאסטאל פון פעלקערבונד, אז די דאזיגע אינסטיטוציע שטייט דערויף, וואס דארט איז נישטא קיין איינטיילונג אויף קליינע און גרויסע, אז מען שטימט נישט דארט לויט דער הויך פון איינגעלייגטען קאפיטאל.

עס איז קלאר, אז דער אומהיימליכער פראיעקט פון מאקדאנאלדן, וואס איז אפראביירט געווארען דורך מוסאליני׳ן, מסתם אויך אין נאמען פון זיין פערבינדעטען און פריינד היטלער, האט נישט געקאנט איינגעהאלטען ווערען, הגם פראנקרייך איז נישט באלד ארויסגעטראטען געגען איהם מיט דער געהעריגער שארפקייט און ענטשלאסענקייט. זיי פערבינדעטע פון פראנקרייך, בעזונדערס פוילען, האבען איהר אבער איבערצייגט, אז דער וועג, אויף וועלכען עס פיהרט מאקדאנאלד, איז צו גליטשיג, כדי אליין אויף איהם צו געהן און נאך צו שלעפען מיט זיך די קליינע מלוכות.

און דער נייער שטערן, וואס וויל ער? פערשטייט זיך, היטלער האט פיל בעגעהרען און פאדערונגען און צווישען זיי אויך אזעלכע, וועלכע דארפען ווערען אויסגעשניטען פון לייב פון דעם ענגלישען פראטעקטאר. אבער ער איז, דאכט זיך, גרייט צו אקצעפטירען, אז ביים ערפילען די פאדערונגען זאל אפגעהיטען ווערען א געוויסע רייה, אנהויבענדיג פון פוילישען פאמארץ און שלעזיען דורך אויפען און מאלמעדי, עלזאס און לאטרינגען ביז צו די אפריקאנישע קאלאניעס. מען קריגט דעם איינדרוק, אז אויפ׳ן ערשטען פלאץ דארף קומען דער שווערער אנגריף אויף פוילען. די העררען פון דער וועלט דאכט זיך אויס, אז דאס ליגט אויף דער ליניע פון קלענסטען ווידערשטאנד, אז די דאזיגע טעריטאריעס קאן מען אנגרייפען, אבי נאר די האנד צו זיי אויסצוציהען. באטיירליך אויף וויפיל פראנקרייך וועט פון פאראויס געבען איהר הסכמה.

עס פערשטייט זיך, אז דאס איז א געוואלדיג פאלשע רעכענונג. אויסלאנד רעכענט, ווייזט אויס, אויף איהר אינערליכע צושטיבונג, וועלכע די ענדעציע מאניפעסטירט שטענדיג. עס פערשטייט זיך, אז קיין שום צושטיבונג וועט דא גארנישט העלפען. שוין נישט איינמאל האט מען אנגעוויזען דעריויף, אז קיין שום לעבעדיגער ארגאניזם קאן נישט ערלויבען מען זאל ביי איהם ארויסרייסען די לונגען און ער זאל דערביי נישט שטעלען קיין שום ווידערשטאנד. דאס דאכט זיך, האבען די ענגלישע און איטאליענישע פראיעקט־געבער נישט בערעכענט.

און אט ביי דעם פונקט האט זיך ארויסגעוויזען, אז די יודישע צרות האבען געבראכט פוילען א גרויסען נוצען. מאקדאנאלד איז ווי אפגענומען געווארען. ער רוקט שוין נישט ארויס קיין פרא־היטלעריסטישע פראיעקטען און ווענדט זיך מיט׳ן פנים צו פוילען. אין בילאנס פון דער אייראפעאישער פאליטיק האט איצט פוילען א בעסערען פלאץ, איידער זי האט געהאט פריהער. קודם כל צוליב דעם אטאק פון פוריע אין דייטשלאנד.

ווי עס זאל נישט זיין, אין פוילען זעהר צונויף געקומען דער געשריי פון די יודען, און דאס נאך מעהר דעריפאר, ווייל די פוילישע רעגירונג איז געשטאנען אויף דער הויך פון איהר אויפגאבע און איז נישט געגאנגען נאך דער שטים פון די ענדעקעס, וועלכע האבען דאך אזא הויך ענטוויקעלטען מלוכה׳שען פערשטאנד צו פאדערען, אז פוילען זאל זיך אפזאגען צו שיצען די פוילישע בירגער אין אנדערע לענדער. דאס האט, דאכט זיך, פערשאפט פוילען פיל סימפאטיע. פוילען האט געוואונען אין פרעסטיזש.

און איצט דארף מען ווירקליך אויסדריקען פערוואונדערונג צוליב איין פאקט: אונזער ענדעציע קאקעטירט אזוי מיט היטלער׳ן, הגם ער איז א שרעקליכער פיינד פאר פוילען איידער נאר דעם יודישען פאלק אלס גאנצעס, מען דארף דעריבער פרעגען: צי איז נישט אמת, וואס איז שוין נישט איינמאל פעסטגעשטעלט געווארען, אז די ענדעציע האט מעהר פיינט די יודען, ווי זי האט ליב פוילען?

עס מאכט זיך אמאל אזא פערקריפלונג אין דער מענשליכער סטרוקטור, אז דער מענש קאן נישט ליבען און בויען. דאס איז א סטרוקטור, וואס קאן נאר האסען און שטערען. אט אזא איז די ענדעציע.

וועגען אן אנדערער קאמסטווע, וואס בעווייזט זיך איצט אין מאנכע ארגאנען, ווילען מיר איבערגאנצען נישט רעדען, ווייל אט די קאמסטווע איז צו מיאוס און נידערטרעכטיג. די דאזיגע קאמסטווע האלט דאך, אז מען קאן און מען דארף איצט מיט די יודען מאכען אנ׳אלגעמיינע אפרעכנונג און ווייזען, אז בלויז אין פוילען איז די יודען גוט. אלס בעווייז ברענגט מען דעם מאטיוו, אז די יודען, הגם זיי האבען אליין איניצירט דעם מינדערהייטען־טראקטאט, האבען זיי זיך דאך נאר בעקלאגט אויף פוילען אין זשענעווע, ווי אזוי וואלטען אט די מענשען אויפקלערען, אז די יודען האבען זיך שכלדיג גערעכענט מיט דעם אינטערעס פון פוילען און האבען פוילען קיין שאדען נישט געוואלט ברענגען? נישט איינמאל האבען זיי געליטען און נאר בען זיך נישט בעקלאגט. צי ווילען יענע דאס פערשטיין? מיט וואסער ארגאן זאל מען זיי דאס געבען צו פערשטיין? אט די לייט אנערקענען דאך בלויז די פויסט און די דראהונג.

אבער די יודען וועלען גיין מיט דיעזער וועג און אויף דעם וועג וועט געפינען אנערקענונג די מלוכה־עטיק און די העכערע קולטור. (נ. זה.)

מאקדאנאלד מאכט ענדערונגען אין פאקט פון די 4 מלוכות

אונטער דעם שטארקען איינדרוק פון דער עפענטליכער מיינונג, וועלכע איז איצט געשטימט ענטשיעדען געגען דייטשלאנד, האט די ענגלישע רעגירונג איינגעטראגען בעדייטענדע ענדערונגען אין פראיעקט וועגען פאקט פון די פיר מלוכות. וועלענדיג ראטעווען דעם פאקט, האט אין איהם מאקדאנאלד געמאכט זעהר גרינטליכע שינוים, כדי אין דער נייער רעדאקציע זאל ער קאנען אנגענומען ווערען דורך פראנקרייך און זאל נישט ארויסרופען דעם קאטעגארישען ווידערשטאנד מצד דער קליינער אנטאנט און פוילען. אויפ׳ן ערשטען פלאן דארף אין דעם פאקט ארויסגערוקט ווערען די פראגע פון ענטוואפענונג און נישט די רעוויזיע פון די טראקטאטען, וועלכע ווערט איבערגעהן אויפ׳ן ווייטערדיגען פלאן. עס דארף אין דעם פאקט אונטערגעשטראכען ווערען זיין נאהענטקייט צום פאקט פון דער פעלקער־ליגע און עס דארפען געזיכערט ווערען די אינטערעסען פון די קליינע מלוכות.

אין צוזאמענהאנג מיט די ענדערונגען איז אויך פארגעקומען אן ענדערונג אין דער בעציהונג פון פראנקרייך צו דעם פאקט. די פראנצויזישע רעגירונג האט אויסגעארבייט א מעמאראנדום, וואו עס ווערען פארמולירט די בעדינגונגען, ביי וועלכע פראנקרייך קאן צוטרעטען צו דער מיטארבייט איבער דער קאנסאלידאציע פון שלום אין אייראפא אינאיינעם מיט איטאליען, דייטשלאנד און ענגלאנד. לויט דעם מעמאראנדום וועלען די מלוכות, וואס וועלען נישט אריין אין דעם קאנצערט פון די פיר, נאר וואס זייערע פראגען וועלען דארפען בעהאנדעלט ווערען, יעדעס מאל איינגעלאדען ווערען צו א געמיינזאמער בעטראכטונג פון דער געהעריגער פראגע. די אינטערעסען פון די בעזונדערע מלוכות וועלען אויף אזא אופן אפגעהיט ווערען.

סיי אין ענגלאנד, סיי אין פראנקרייך אינטערעסירט מען זיך זעהר שטארק מיט דער שטעלונג פון פוילען צו דעם פאקט פון די פיר. בכלל אבער בעציהט מען זיך אין לאנדאן מיט גרויס סקעפטיציזם צום ערפאלג פון מאקדאנאלדס און מוסאליניס אימפרעזע, ווייל צווישען די אייראפעאישע מלוכות, סיי מצד פוילען, סיי מצד די סאוויעטען און אנדערע ווערען אזעלכע שטארקע פראטעסטען געגען דעם פאקט, אז דער ענין קאן ברענגען צו גאר גרויסע קאמפליקאציעס אין דער אייראפעאישער פאליטיק.

די „נאציאנאלע רעוואלוציע" אין דייטשלאנד

יודען וועלען טייער בעצאהלען, אבער די רעקציע וועט פאר דער וועלט נישט פאריבער אומזיסט

אין דער פאליטיק זענען פאראן פיל פאלשע אויסברוכען פון עמפערונג. עס דעצידירען בלויז פאקטען, מיר וועלען אלזא אפעריר׳ן בלויז מיט פאקטען.

אלזא א פאקט איז, אז זייט פערצעהן יאהר פראפאגירען די היטלעראווצעס דעם עקסטרעמסטען אנטיסעמיטיזם וואס דראהט די יודען מיט׳ן טויט. א פאקט איז, אז זייט פערצעהן יאהר האבען זיך די היטלעראווצעס ערלויבט ארויסטרעטונגען און אפילו מארדען איבער יודען (ראטענוי,). א פאקט איז, אז אין משך פון פערצעהן יאהר האבען זיי אומצעליגע מאל געשענדעט יודישע בית עלמינס און יודישע קברים. א פאקט איז, אז פון מאמענט אן, זינט עס האבען איבערגענומען אין דייטשלאנד די מאכט די איצטיגע הערשער האט זיך אין גאנצען געזעלשאפטליכען לעבען אנגעהויבען א שרעקליכער אנטיסעמיטישער טעראר; מען האט אנגעהויבען ארויסווארפען יודישע ריכטער און אדוואקאטען פון די געריכטען, דאקטוירים פון די שפיטאלען, בעאמטע פון די אמטען, מען האט געצוואונגען צו שליסען יודישע געוועלבער, א פאקט איז, אז מיניסטער גערינג האט עפענטליך ערקלערט אויף די אנקלאגעס פון די יודען, אז די דייטשע פאליציי עקזיסטירט נישט כדי צו שיצען יודישע געשעפטען און יודען, א פאקט איז, אז פון זינט היטלער איז געקומען צו דער מאכט, האט זיך איבער גאנץ דייטשלאנד אנגעהויבען אין דעם גרעסטען מאסשטאב א באיקאט אקציע געגען די יודען, און צום סוף איז א פאקט, אז אין פיל שטעט אין דייטשלאנד איז מען בעגאנגען געוואלט־טאטען געגען איינצעלנע יודען: מען האט געשלאגען, געשפאט, רויבירט, שאנטאזשירט און עס זענען געווען פאלען פון מארדען.

די דאזיגע פאקטען האבען ארויסגערופען א געשריי פון עמפערונג ביי אלע יודען אין דער וועלט. דאס האט בעקומען דעם אויסדרוק אין דער פרעסע און אויף פערזאמלונגען, און נאך דעם איז געקומען די עמפערונג פון דער דייטשער רעגירונג און דער אפיציעלער באיקאט, אבער עס איז א מערקווירדיגע זאך: די דאזיגע עמפערונג איז געווענדעט בלויז געגען פערשפרייטען ידיעות וועגען אכזריות, בלויז דאס רעגט זיי אויף, היטלער׳ן, גערינגען און געבעלס׳ן, וואס מען רעדט און מען שרייבט, אז אין דייטשלאנד מארדעט מען און מען פייניגט מענשען, די פארוואורפען אז דער גאנצער רעגירונגס־אפאראט אין דער דייטשער מלוכה איז אויף א ברוטאלען אופן איינגעשטעלט געווארען געגען א קליין הייפעל בירגער, וואס ציילט איינגאנצען איין פראצענט פון דער בעפעלקערונג. די פארוואורפען אז ביי טויזענדער מענשען נעהמט מען אומשולדיג צו דאס ברויט און די יסודות פון עקזיסטענץ, אז לגבי זיי ווערען געבראכען די עלעמענטארע געזעצען אט די פארוואורפען ווערען נישט גענומען אין אכט. די לייקענט מען נישט. מען רעגט זיך אויף בלויז צוליב די פארוואורפען וועגען מארד און אכזריות. אלע אנדערע זאכען זענען אזעלכע קלייניגקייטען אז עס לוינט נישט זיי צו לייקענען.

איבריגענס די פאקטען פון ספאראדישע אכזריות׳ן לייקענט נישט די רעגירונג אליין. אבער כדי זיך צו גערעכטפערטיגען פערופט זי זיך דעריויף אז קיין שום רעוואלוציע איז נישט געווען אהן קרבנות. די רעגירונג פון היטלער האט אלזא די חוצפה איינצורעדען דער וועלט אז אין דייטשלאנד איז פארגעקומען א רעוואלוציע, וואסער רעוואלוציע? ווער האט דארט געמאכט א רעוואלוציע? היטלערס רעגירונג איז דאך אויף א לעגאלען אופן נאמינירט געווארען דורך פרעזידענט הינדענבורג, און האט איבערגענומען די מאכט אהן ווידערשטאנד פון וועלכען עס איז נישט צד! צי רופט היטלער אן רעוואלוציע דעם פאקט, וואס באלד נאכ׳ן איבערנעהמען די מאכט האט ער בעוואפענט די שטורעם־אפטיילונגען און האט זיי ארויסגעלאזט אויף אומשולדיגע בירגער, וואס זענען גאט די נשמה שולדיג? אדער דאס, וואס ער האט מיט דער הילף פון דער ארמעע, פאליציי און מיליטער פערשלאסען אין קאנצענטראציאנס־לאגער׳ן טויזענדער אדער אפשר אפילו צעהנדליגער טויזענדער (ווער ווייסט דא דעם אמת?) פאליטישע געגנער? צי רעדט זיך טאקע היטלער און זיינע מענשען איין, אז זיי וועלען קאנען איינרעדען דער וועלט אז אין דייטשלאנד איז איצט ווירקליך פארגעקומען א רעוואלוציע?

כדי כלומרשט נישט צו דערלאזען אז אין דער וועלט זאלען פערשפרייט ווערען ידיעות וועגען דער פערפאלגונג פון די יודען אין דייטשלאנד ערקלערט מען אנ׳אפיציעלען באיקאט מען דראהט אפיציעל, אז די יודען וואס וואוינען אין דייטשלאנד וועלען פערהונגערט און פערניכטעט ווערען. נאך דעם, וואס עס איז בעקאנט וועגען דער היטלעריסטישער רעגירונג, איז דאס שוין נישט קיין סורפריז, עס איז גאנץ נאטירליך, אז אין דייטשלאנד זאלען 600.000 איינגענע בירגער בעטראכט ווערען אלס קריגס־ערוביציקעס, וואס דורך זיי זאל מען שאנטאזשירען די וועלט.

די דייטשע רעגירונג רופט עס אן באיקאט דאס איז א ליגען, באיקאט קאן מען אנרופען א סטיכישע אקציע פון דער בעפעלקערונג. אין דייטשלאנד קומט פאר עפעס אנדערש. דארט האט די רעגירונג געשטעלט אין רשות פון באיקאט דעם גאנצען מלוכה־אפאראט, דאריש צווינגט די פאליציי נישט צו בענוצען זיך מיט יודישער ארבייט, אין דייטשלאנד איז נישטא קיין באיקאט, דארט קומט פאר עפעס אזעלכעס, וואס איז נאך אין דער וועלט נישט געווען: א מלחמה פון דער מלוכה פון מיליטער, פאליציי, הארמאטען און קוילען־וואפערס (ווייל אין פאל פון נויטווענדיגקייט שטעהט דאך דאס אלץ צו דיספאזיציע) געגען וועהרלאזע סוחרים, אדוואקאטען, דאקטוירים, זשורנאליסטען ליטעראטען א.א.וו. בלויז מיט איין בעווארענונג: קיין בלוט זאל נישט זיין, כדי אין אויסלאנד זאל מען חלילה נישט פארווארפען דייטשלאנד אכזריות, מ׳מעג אויסהונגערען ביז צום טויט, הונגער־טויט, דאס איז לויט׳ן בעגריף פון היטלעריזם א נאטירליכער טויט, דאס ווערט אנגערופען ביי היטלער׳ן און גערינג׳ן — קולטור.

און ווער עס איז נאך נישט ארומגענומען פון בלינדען ראסען־האס מעג ער זיין א פאליאק, אנ׳ענגלענדער אדער אנ׳עהרליכער דייטש, דער קאן אזעלכע מעטאדען אנדערש נישט אנרופען, ווי בארבאריזם, מיט זייערע מעטאדען און טאקטיק בעשטימען די הייגטיגע הערשער פון דייטשלאנד אליין זייער ארט אין דער ציוויליזאציע און קולטור. זיי דעמאנסטרירען פאר דער וועלט, ווי אזוי עס זעהט אויס די בארבארישקייט, ווען זי דערגרייכט די העכסטע שטופע פון מייסטערשאפט און גענאליטעט. פאר דער דאזיגער מוסטער־לעקציע וועלען די יודען טייער בעצאהלען, אבער פאר דער ציוויליזירטע וועלט וועט זי נישט אריבער אומזיסט.

דר. י. ט.

יובילעאום פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט געפייערט אין תל־אביב

ירושלים, (יט"א). אין תל־אביב איז געפייערט געווארען אויף א גרויסער פערזאמלונג דער 8 יעהריגער יובילעאום פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט. עס איז בעשלאסען געווארען צו גרינדען א קאטעדרע פון דער העברעאישער שפראך אויפ׳ן נאמען פון ח. נ. ביאליק. מיט רעדעס וועגען דעם אוניווערזיטעט־יובל זענען ארויסגעטרעטען דר. י. ל. מאגנעס, דר. חיים ווייצמאן, מאיר דיזענהאף, ח. נ. ביאליק, און שמריהו לעווין, אלע רעדנער האבען אונטערגעשטראכען דעם פאקט דאס אין ליכט פון די געשעהענישען וואס שפילען זיך איצט אפ אין דייטשלאנד, איז די דערהאלטונג פון דער אוניווערזיטעט א פראגע פון גרעסערער וויכטיגקייט ווי זי איז געווען פריהער. אויף דער פערזאמלונג איז געזאמעלט געווארען העכער צוויי טויזענד פונט פאר דער אוניווערזיטעט. עס איז געשאפען געווארען א ספעציעלער קאמיטעט צו זאמלען פאנדען פאר דער אוניווערזיטעט.

יעדער טעאטער־ליבהאבער
פערפעהלט נישט צו קומען
אין „אראראט"
— אויף —
„מידי מיליאסטן"
רעזשי: דוד הערמאן.

לאדז **נייער פאלקסבלאט** לאדז

7 אפריל 1938 | 7 אפריל 1938

טיף בעליידיגט און פערשעמט

פון לעא קעניג

דאס, וואס דאס דייטשע יודענטום לעבט איצט איבער, וועלען מיר אפשר שפעטער וויסען.

דערווייל, אויף דער הייסער מינוט, קענען מיר נאר קוים־קוים פארשטעלען די גרויסע דראַמע, דעם טיפען פיינליכען חשבון־הנפש, וואס דאס עמפינדליכע דייטשע יודענטום — און בעזונדערס דייער אינטעליגענץ — לעבט איצט איבער.

„הכל לפי המבייש והמתבייש".

אזוי פיל שטאלץ און אזוי טיף בעליידיגט צו ווערען.

עס קען קיין ספק נישט זיין, אז דאס דייטשע יודענטום איז דער קולטור־עלסטער טייל פון מאָדערנעם יודענטום; דאס קולטור־עלסטע און דאס פעהיגסטע.

„ניין מאס" פון דער יודישער שעפערישקייט בכלל האט, דוכט זיך, דאס דייטשע יודענטום נעאירשנט פון דער יודישער געשיכטע.

און די טראגעדיע פונ'ם דייטשען יודענטום איז אפשר טאקע ווי דער יודיש־דייטשער פילאזאף טעאדאר לעסינג האט אזוי ריכטיג בעצייכענט: צופיל טאלאנט.

צופיל טאלאנט, צופיל גלענצענדיגע פעהיג־קייטען האט דאס דייטשע יודענטום ארויסגעוויזען; דאס דייטשע יודענטום האט געשפרודעלט מיט טאַלאנט און קולטור; און אויף אלע געביטען: קיין יודישער קבוץ האט אזוי פיל פעהיגקייטען נישט ארויסגעוויזען ווי דאס דייטשע יודענטום פון משה מענדעלסאנס צייטען ביז'ן היינטיגען טאג.

נישט דאס פראנצויזישע יודענטום. נישט דאס ענגלישע און נישט דאס רוסישע יודענטום האָבען פאר זייער לאנד און פאר דער וועלט אזוי פיל גלענצענדע און בערימטע זיהן ארויסגע־געבען.

נאַטירליך, האבען זיך זייערע גלענצענדע פער־היגקייטען ארויסגעוויזען נישט בלויז אויף פאזי־טיווע סאציאלע געביטען — און דאס האבען זיי־ערע שונאים אמשטארקסטען הערוועהן; אבער זייער חלק אין די שעפערישע געביטען אנפאנגענדיג פון פילאזאפיע און ווטסענשאפט און ענדיגענדיג מיט טעאטער און זשורנאליזם, איז אזוי אויסגעצייכענט, אז עס האט כמעט אינגאנצען פערשטעלט יעדע אנדערע טעטיגקייט זייערע.

מיט איין וואָרט: צופיל טאלאנט!

צי זייער שאפען איז ערשטקלאסיג, צי ניין (זענען נישט ערשטקלאסיג אויף זייערע געבי־טען אנ'איינשטיין, א פרויד, א ריינהארד).

איצט נישט די פראגע: אבער אנגענומען אפילו אז זייער שאפען, ווי דאס יודישע שאפען בכלל, איז צווייט־ און דריט־קלאסיג איז אבער אויך דער חילוק זייערער געווג בעדייטענד און וועט־פול פאר יעדען פאלק און פאר דער מענשהייט בכלל. (קיין סך וואסערמאנס און ווערפעלס יער־מאגט נישט די גרויסע ליטעראַרישע וועלט).

פונוואנען האט זיך גענומען אט די גרויסע שעפערישע געטעניש פונ'ם דייטשען יודענטום? האבען זיי געירשנ'ט די כתר־תורה פונ'ם אונטער־גאנגענעם שפאנישען יודענטום? זענען זיי די אמת'ע יורשים פונ'ם אוראלטען עם־הספר ארוע־דער דייטשער באדען און סביבה איז גינסטיג געווען — דווקא ווייל פרעמד — אויפצוועקען אין זיי די פעהיגקייטען פון אנ'אויסע־געוועהנליך פאלק?

פערבארגען זייבען די וועגען פון שאפען, סיי ביי יחידים און סיי ביי פעלקער — און קיינער קען נאך נישט מיט זיכערקייט פערענטפערן די פראגע.

עס קען אבער קיין ספק נישט זיין, אז זייער גרויסע שעפערישקייט איז אויך א פראדוקט פון זייער גרויסען בעגעהר עמאנציפירט צו ווערען. דאס הייסט, גלייכע און פולבערעכטיגטע בירגער, ווי די דייטשען צו ווערען; אט די גרויסע דורשט אינ־גאנצען עמאנציפירט צו ווערען, איז תוין אין בלוט פונ'ם דייטשען יודען. אינסטינקטיוו, ווייל ער שטענדיג זייגע דייטשע שכנים בעוויזען, אז ער האט כשר פערדינט זיין בירגערטום. זיין „דייר־ששום", „זעהט, וואס פאר א מייסטערט פון דער דייטשער שפראך מיר זענען. זעהט ווי מיר האבען ליב דעם דייטשען לאנדשאפט; זעהט ווי הויך און טייער מיר שעצען די דייטשע טראדיציעס, די הויכע דייטשע קולטור, זעהט ווי מיר זענען פער־ליבט אין איך, בלוט־אויגיגע בלאנדע דייטשען, מיר האבען אייך אזוי ליב ביז זעלבסטפערלייקענונג, ביז זעלבסט־האס אנש".

עס קען קיין ספק נישט זיין, אז אט די דורשט אינגאנצען עמאנציפירט צו ווערען, איז אויך גע־ווארען א שעפערישע טרייב־קראפט ביי די דייטשע יודען: מיר קענען נישט אויפבויען אונזערע קינדער אלס פשוט'ע, נארמאלע בירגער, ניין, זיי מוזען אויסערגעוועהנליכע, גלענצענדע בירגער זיין.

אט דאס איבעריגע יודישע — בעוואוסטזיניגע און אינסטינקטיווע — שטרעבען צו בערעכטיגען אונזערע רעכט, איז אהן א ספק אויך א שעפערי־שער דראנג.

אפשר נישט אינגאנצען קיין „ריינער", אבער דערפאר אזא פאטריאטישער, אזא זעלבסטאפפערנדי־גער, און זיך פערלייקענדיגער.

און דער שכר —

אזוי פילבליט און מארך ארויסגעגעבען דעם דייטשען פאלק, אפשר די בעסטע אפטען פון דער יודישער שעפערישקייט בכלל, אוועקגעגעבען מיט אזא פרייד און אפפערוויליגקייט — און דאס „פאטערלאנד" וויל זיי איצט אויסשפייען „מיט'ן האניג און מיט'ן ביס"...

העכער 17 מיליאן דייטשען און צווישען זיי א שיינע פאר מיליאן נאציאנאלע און סענטימענטאלע דייטשען — האבען געשטימט געגען די שטאלצע און הויך־קולטורעלע דייטשע יודען, און נישט נאר געשטימט, נאר זיי זענען זיי גרייט משלח צו זיין אויפ'ן ברוטאלסטען אופן מיט זייערע איינשטיינס און וואסערמאנס...

איך האב געזאגט, אז מיר וועלען ערשט שפעטער וויסען, וואס דער קולטורעלער טייל פונ'ם דייטשען יודענטום לעבט איצט איבער.

א טיפער פיינליכער חשבון־הנפש קומט דאר־טען פאר איצט אין די הייזער און הערצער.

וועלט־אנשויאונגען ווערען צובראכען די פייג־סטע בשמות בעליידיגט און בעשפיגען.

אבער פון דעם גרויסען בראך וועלען מיר ערשט הערען, ביי שפערישע ווערטען וועלען נאר אינ־גיכען אפשר קומען פון דייטשלאנד און איהרע בעליידיגטע יודען.

אויסגעלייטערט אין זייערע ליידען, וועלען זיי צוריקקומען צו אונז און צו דער גאנצער ליידענדער מענשהייט: פשוט'ער, שטילער און גרעסער!

אין דער האנד פון פארך

פון ד"ר ירמיהו פרענקעל

אזוי אפט איך קום דערצו, זיך צו פערטיפען אין פסיכאלאגישען פערהעלטניש פונ'ם היינטיגען יודענטום צו די אלטהעלע אויפבוי־פראגען פון ארץ ישראל, קומט מיר אין זין א בילד, וועלכעס איז אבגעמאלט אין דריטען קאפיטעל פון ס. עזרא: א הירפעלע יודען איז צוריקגעקומען פון גלות־בבל, ע־לענד. ארימקייט, צרות פון אלע זייטען. עס דרעהט זיך ארום עפעס א נבי חגי, ווייסט ער און שרייט געוואלד, מען זאל זיך נעהמען אויפבויען ז'עם בית־המקדש. קיינער האט נישט קיין קאפ צו איהם, יעדער האט גענוג צו טון מיט זיינע אייגענע דאגות. א דאנק די אידעאליסטען געלונגט עס פאריט, אויפצושטעלען א בעשיידענעם בנין. די חנוכת־הבית ווערט געפייערט מיט גרויס טאראראם. עלטערע יודען שטעהען אבער ביי דער זייט און וויינען ביטער: נישט אזוי האבען זיי זיך פארגעשטעלט דעם „בנין בית שני"...

די עלטערע יודען זענען אודאי גערעכט, ווען די האבען געשמאכט אין געפאנגענשאפט האבען זיי די גרויסע נביאים יחזקאל און ישעיהו דער צווייטער, געמאלען דעם עתיד אין בראכטפולע פארבען: גאלד און בריליאנטען וואלגערען זיך אויף די גאסען, דער נייער בית־המקדש איז א סך שענער פון דעם אלטען. אנ'ארימאן האט א רייכע פאנטאזיע: ער חלומט נישט פון פרנסה, נאר פון א גרויס פערמעגען. די ווירקליכקייט איז הארט, יעדער אויפבוי פערלאנגט א סך צייט, געלד, מיה, צי קען די בעסטע ווירקליכקייט דערלאנגען כאטש א טייל פון די רייכע פאנטאזיע־חלומות? אבער ווער עס בעגניגט זיך מיט זיין פאנטאסטישען עשירות און בעטראכט נישט דעם לאנגזאמען און שווערען וועג פון אויפבוי, דער וועט איביג בלייבען אנ'ארימאן, דער בעשיידענסטער בית־שני איז מעהר ווערט, ווי א צושטערטער בית־ראשון מיט די רייכסטע חלומות הערצו.

אכט יאהר זענען אוועק זייט מיר האבען ביט נישט־וועניג טאראראם געפייערט די ערעפנונג פונ'ם אוניווערזיטעט אויפ'ן הר־הצופים, אונזערע לאנ־טאזיעס זענען דערביי גאר הויך געגאנגען. דער־טער יודישע גאונים זענען פערשפרייט אלס פראפעסארען און דאצענטען איבער די אוניווערזיטעטען פון דער גאנצער וועלט. טויזענטער אפשר נישט קלענערע גאונים קענען זיך צו קיין בענקעל נישט צושלאגען, נאר ווייל זיי זענען יודען, צעהנדליגער טויזענטער יודישע סטודענטען פיהרען א ביטערען קאמף מיט כל מיני „נומערוס קלאוזוס": זיי רייסען זיך צו דער ברוסט פון דער מוטער־וויסענשאפט. די רייכע „חכמת ישראל" פיהרט א שאטענלעבען און די ראבינער־סעמינאר'ס פונ'ם אסימילירטען מערב. ארץ־ישראל ווארט מיט בענקשאפט אויף א... [illegible]

שאפטליכער דערפארשונג. גיט אונז א „מקום מקלט" און מיר וועלען קענען בריח שפייזען מיט גייסט נישט נאר אונזער פאלק, נאר א גאנצע וועלט! אויפ'ן הר־הצופים ווערט געשאפען ווערען אזא „מקום מקלט" פאר'ן יודישען גייסט. דעם גרויסען לארד באלפור האבען די אויגען געפונקעלט, אז ער האט געחלומט איבער'ן גרויסען עתיד, וואס עס וואַרט אונז אין דער ירושלים'ער אוניווערזיטעט.

דא קומט אבער דער גרויסער דלות פון דער ווירקליכקייט, פון דער יודישער ווירקליכקייט. מיט פאנטאזיעס קען מען קיין בנין נישט אויפשטעלען; א בנין פערלאנגט צייט, מיה, געלד, אלע האבען ביי אונז טענות געגען דער לאנגזאמער אנטוויקלונג פונ'ם אוניווערזיטעט. פרעגען מיר יעדען פון זיי: וויפיל צייט, מיה, געלד האסטו אריינגעלעגט אינ'ם בנין? ארער ווילסטו באמת, אז עס זאל קומען א משיח — אדער א רייכער פעטער פון אמעריקע און זאל מיט איינמאל אויפבויען דעם גרויסען בנין? מיט קריטיק אליין בויט מען נישט. יעדער מוז צולעגען א האנד.

דערווייל האבען זיך געפונען יודען, וואס האבען געפרובט עפעס צו טון. וואס זיי האבען בעוויזען צו שאפען, איז נישט קיין הונדערסטעל פון דעם, וואס וואלט געדארפט געטון ווערען. אבער וועניג איז עס אויך נישט. מיר האבען דאס רעכט מיט שטאלץ צו קוקען דערויף, מיט שטאלץ — און מיט האפנונג.

דאס ערשטע און אפשר דאס וויכטיגסטע ווערק פון דעם אוניווערזיטעט איז דער אויסבוי פון דער אוניווערזיטעטס ביבליאטעק. דער „קבוץ גליות" פון די יודישע געלעהרטע און סטודענטען איז גאָך וועניג וואס פארגעשריטען, אבער דער „קבוץ גליות" פונ'ם יודישען ספר האט שוין ביז היינט זיין רייכע געשיכטע, אין וועלכער מיר, פוילישע יודען, זע־נען שטארק בעטייליגט. דער יסוד צו דער ביבליא־טעק איז געלעגט געווארען נאך אין יאהר 1892 דורך דער ירושלים'ער לאזשע „בני־ברית", איהר ערשטע אנטוויקלונג פערדאנקט אבער די ביבליאטעק דעם ביאליסטאקער עסקן ד"ר יוסף חזנאוויץ ז"ל, וועלכער האט אין דעם דאזיגען ווערק אריינגעלעגט זיין גאנץ לעבען און זיין גאנץ פערמעגען. אין יאהר 1920 האט די ביבליאטעק פערמאגט 32, אין יאהר 1924 — ווען דער אוניווערזיטעט האט זי איבערגענומען — 74 טויזענט בענדער. איך האב נישט אונטער דער האנד די לעצטע ציפערען, אבער אין יאהר 1930 האט שוין די ביבליאטעק פערמאגט

216.000 ספרים. דערפון: 36.000 העבראישע, 7400 יודישע, 25.100 יודאאיקא און אנדערע שפראכען. אין דעמזעלבען יאהר איז אויפגעשטעלט גע־ווארען א ספעציעלער בנין פאר דער ביבליאטעק, דער „בית ד"ר וולפסון". — ביי דעם דאזיגען ווערק האט זיך שטארק בעטייליגט דאס פוילישע יודענטום. דער ווארשאווער פעראיין „פריינד פון דעם אוניווערזי־טעט אין ירושלים" האט דורך דער צייט פון זיין עקזיסטענץ ארויסגעשיקט קיין א"י איבער 40.000 בענדער. אויך די בעדייטענדע זאמלונג פון פארטרע־טען און אויטאגראפען (2000 פארטרעטען, 3000 אויטאגראפען). איז א ווערק פון א פוילישען יוד (ד"ר אבריהם שווארצן).

אויף דעם אוניווערזיטעט אליין זענען שוין אין יאהר 10 בעשעפטיגט געווען 60 אקאדעמישע מיטארבייטער (די היינטיגע ציפער איז מיר נישט בעקאנט), דערפון: 10 פראפעסארען 15 דאצענטען, 35 געהילפען, די פראפעסארען זענען: י. נ. עפשטיין (תלמוד), יוסף קלויזנער (העברעאישע ליטעראטור), שמואל קליין (געאגראפיע פון ארץ־ישראל), ח. י. ראט (פילאזאפיע), פ. י. בער (יודישע געשיכטע), נארמאן בענטוויל (אינטערנאציאנאלעס פרידענס־רעכט), מ. פעקעטע (מאטעמאטיק), א. כאנדאר און מ. פראנקעל (כעמיע), קליגלער (באקטעריאלאגיע און היגיענע), באדענהיימער (זאאלאגיע). צווישען די דאצענטען געפונען זיך: ד"ר רופין, ד"ר בערגמאן, ד"ר טשעריקאווער, ד"ר גולאק, ד"ד יעלין, ג. שלום, און נאך פערזענליכקייטען, וועלכע האבען זיך קונה שם געווען אויף דער גאנצער וועלט מיט זייער וויסענשאפטליכער ארבייט.

דעם ערשטען פלאץ צווישען די אבטיילונגען פון דעם אוניווערזיטעט נעהמט איין דער הומאניסטישער פאקולטעט, וועלכער האט שוין ארויס־געלאזט 24 אבסאלווענטען (13 אין יאהר 1931, 11 אין יאהר 1932). זעלבסטפערשטענדליך זענען דא אם מייסטען בעריקזיכטיגט די יודאאיסטישע פעכער. ווער עס האט פערשטענדניש פאר יודישען וויסען דעם וואקסט דאס הארץ שוין ביים לעזען פון די סאמע טיטלען פון די פארטרעגע, משנה, גמרא און תוספתא — גאונישע ליטעראטור — מיטעלאלטערליכע גראמאטיק און פאעזיע — יודישע געשיכטע און געאגראפיע פון ארץ־ישראל — תנ"ך — קבלה — ביי העברעאישע ליטעראטור און געאגראפיע פון ארץ ישראל — ווערען גרינדליך שטודירט. פון אנדערע הומאניסטישע וויסענשאפטען זענען פערטרעטען: פילאזאפיע, געשיכטע, העב־

דער העברעאישער אוני־ווערזיטעט אין ירושלים

קער רעכט, קלאסישע און אריענטאלישע שפראכען.

בעזונדערע אבטיילונגען עקזיסטירען ביז היינט פאר מעטאמאטיק און אלע געביטען פון נאטור־געשיכטע: פיזיק, כעמיע, זאאלאגיע, באטאניק, מינעראלאגיע, באקטעריאלאגיע און היגיענע, די פארשונגען אויפ'ן געביט פון נאטור־געשיכטע זע־נען ענג פערקניפט מיט די פראקטישע בעדערפ־נישען פון ארץ־ישראל: עס ווערט דערפארשט די באטור פונ'ם לאנד, די קראנקהייטען פון מענשען, חיות און פלאנצען, די היילמיטעל געגען די דאר־זיגע קראנקהייטען א. א. וו.

א אגראנאמישע הויכשול, א אוניווערזיטעטס־קליניק או קא אינסטיטוט נאר טראפישע מעדיצין און היגיענע זאלען אין די נאהענסטע טעג געשאפען ווערען.

יעדער יאהר בעריכט פון דעם אוניווערזיטעט ברענגט א לאנגע ריי וויסענשאפטליכע ארבייטען, וואס ווערען פערעפענטליכט אין פאכצייטשריפטען דורך די מיטארבייטער פונ'ם אוניווערזיטעט. דער אוניווערזיטעט אליין גיט אויך ארויס א וויסענ־שאפטליכע צייטשריפט פאר חכמת ישראל („תרביץ") פון וועלכער עס זענען ביז היינט ארויסגעגאנגען דריי יאהר־גאנגען (חוץ בעזונדערע בענדער). אין „תרביץ" געפונט זיך אונשעצבארער קוועלען־מאטעריאל און ווערטפולע בעארבייטונגען, אויף וועלכע יעדער אייראפעאישער אוניווערזיטעט וואלט גע־קאנט שטאלץ זיין. די ביבליאגראפישע קווארטאל־שריפט „קרית ספר" גיט אנ'איבערזיכט איבער אלע ספרים, וואס בעוויזען זיך אין ארץ־ישראל און די וויכטיגסטע יודישע ווערק, וואס ווערען בעדרוקט אין גלות, חוץ דעם עקזיסטירט א בעזונדערער אוניווערזיטעטס־פערלאג, וואס דרוקט וויכטיגע ספע־ציאל־ווערק, ווי, למשל, אין דער לעצטער צייט סוקעניק'ס צוויי ווערק איבער „דער דריטער מויער פון ירושלים" און איבער די „אויסגראבונגען אין בית־אולפא" (העברעאיש און ענגליש). אין דעם־זעלבען פערלאג איז ארויסגעגאנגען: קלויזנער'ס ערשטער באנד פון דער גרויסער געשיכטע פון דער ניי־העברעאישער ליטעראטור, א גרויסער ווערק וועגען איבער דער ארץ־ישראל'דיגער פלאנצען־וועלט, און א סך אנדערע ווערק. צו לאנדויער יובי־גערמאן, מיין תלמיד יוסף אור (פאזיפרסקי) האט דארט ארויסגעגעבען פיר העברעאישע איבערזעצונגען פון פראנצויזישע פילאזאפישע ... [illegible]

עס וועט נאך זעהר לאנג דויערן, ביז דער אוניווערזיטעט אין ירושלים וועט זיין הויכען ציעל דערגרייכען. אבער דער אנהויב איז געמאכט. דער ווייטערער גורל פון דעם ערשטען יודישען אוניווערזיטעט ליגט אין דער האנד פונ'ם יודישען פאלק.

א. גאלדפאדענס לעצטע טעג אין אמעריקא

צו זיין 25=טען יאהרצייט

דער גרינדער פון יודישען טעאטער פרובט גרינדען א העברעאיש טעאטער. — צוליב נויט בעטייליגט ער זיך אין ביכלעך וועגען סעקסועלע פראגען. — גאלדפאדען וויל דורך א פיעסע פאראייניגען יודען פון אלע פארטייען. — גאלדפאדען שטארבט מיטן ווארט „התקוה"

ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט"

פון זלמן זילבערצווייג

— .2 —

גאלדפאדען האט אייגענטליך אנגעהויבן אלס העברעאישער דיכטער, נאך אין 1865, אלס א בחור פון 25 יאהר, האט שוין אברהם גאלדפאדען ארויסגעגעבען א בוך מיט העברעאישע שירים אונטערן נאמען „צצים ופרחים", אבער וואס מעהר ער איז אריין אין זיין יודישער שרייבערישער קאריערע, אלץ מעהר האט ער זיך דערווייטערט פון שרייבען העברעאיש. עהנליכעס איז שפעטער געשעהען מיט א סך העברעאישע שרייבער און זשורנאליסטען, וועלכע האבען איינציגווייז זיך צוריקגעצויגען פון שרייבען, אבער כמעט יעדער פון זיי פלעגט זיך אויך שפעטער דערמאהנען אן זייער „חטאות נעורים" (יוגענד־זינד), דאס הייסט, אז אמאל האבען זיי געשריבען העברעאיש, און פלעגען פון צייט צו צייט מזכה זיין זייערע לייענער מיט א העברעאישען שיר, מאמר, אדער ערצעהלונג. אזוי איז אויך געווען מיט גאלדפאדענען. אבער אזוי ווי ער איז געווען מעהר אקטיוו ווי אנדערע שרייבער, ווייל א חוץ זיינע לידער און פיעסען, איז ער געווען פערנומען מיט דער פיהרונג פון זיין טעאטער, פלעגט ער זעהר זעלטען שרייבען העברעאיש.

אבער דאס, וואס מען האט איהם רערווייטערט פון יודישען טעאטער, וועלכען ער האט געגרינדעט, און דאס וואס דער העברעאישער פעראיין איז בעשטאנען פון יונגעלייט ענטוזיאסטען, וועלכע האבען צו איהם, אנ'אלטען מאן, און אמאליגען משכיל און העברעאישער משורר, ארויסגעוויזען גרויס דרך־ארץ, האט איהם ווידער יונג געמאכט, ווידער דערמאהנט זיין פערגאנגענהייט און גאלדפאדען האט „אנגעגארטעלט די לענדען" און אין 1905, אין עלטער פון 65 יאהר אנגעשריבען א העברעאישען איינאקטער „דוד במלחמה". דער איינאקטער איז ערשט מיט א יאהר צוריק אפגעדרוקט געווארען דורך יוו״א אין ווילנע. איך האב געזעהען דעם כתב־יד און געפונען אין איהם מעהר ווי איין גראמאטיקאלישען פעהלער. אויך דער גאנצער סטיל פון דער פיעסע איז נישט שטרענג העברעאיש. פאר'ט האט גאלדפאדען יאהרען פריהער שוין נישט געשריבען העברעאיש און אויסערדעם האט די העברעאישע שפראך דורך דער צייט זיך געענדערט. עס האט זיך שוין אנגעהויבען דער רענעסאנס פון דער שפראך. זי איז געווארען צוריק א לעבעדיגע שפראך און ס'האבען אנגעהויבען אנצוקומען אין איהר אנדערע אויסדריקען און ווענדונגען. פאר גאלדפאדענען איז עס אבער געבליבען „לשון הקודש".

סיי־ווי־סיי גאלדפאדען איז געווען בעגייסטערט, נישט געקוקט, וואס ער האט זיך אין געזונד געפיהלט זעהר שוואך, האט ער אויסגעקליבען צווישען די קלוב־מיטגלידער די „ארטיסטישע קרעפטען" און ער אליין טאקע האט מיט זיי איינגעשטודירט דיין פיעסע, פאר וועלכער ער האט אפילו אליין אנגעשריבען מוזיק.

די אויפפיהרונג פון דער דאזיגער העברעאישער פיעסע איז געווען די ערשטע העברעאישע טעאטער־פארשטעלונג אין אמעריקא. זי האט צוגעצויגען גרויס אויפמערקזאמקייט סיי פון דער יודישער און סיי פון דער ענגלישער פרעסע און טאקע אויך א גרויסען עולם. די פיעסע, וועלכע איז צום ערשטען מאל געשפילט געווארען אין מערץ 1906 איז אין א יאהר און אין צוויי יאהר ארום ווידער געשפילט געווארען. אבער אלץ צוזאמען איז די פיעסע געשפילט געווארען נאר איניגע מאל. קיין גרויסע מאטעריעלע נוצען האט גאלדפאדען דערפון נישט געקאנט האבען. אויך האט ער באלד געמוזט איינזעהן, אז קיין העברעאישע ביהנע וועט אין ניו־יארק נישט געשאפען ווערען און דער נס פון רומעניע, וואו ס'איז געשאפען געווארען די יודישע ביהנע וועט זיך אין אמעריקע נישט ווידערהאלען.

גאלדפאדען איז [...] געבליבען אהן פרנסה. ער האט פשוט געליטען הונגער און אין זיין נויט איז ער איינגעגאנגען אויף א קאמפראמיס, וועלכען ער וואלט אין די פריהערדיגע יאהרען זיכער נישט געטון.

אין ניו־יארק האט צו יענער צייט געוואוינט א מאן, וועלכער האט זיך טיטולירט ד״ר לאנדעס. דער ד״ר לאנדעס האט זיך בעשעפטיגט מיט א מאדנער פראקטיק. ער האט גענומען די פערשידענע ביכער וועגען געשלעכטליכען לעבען, וואס זענען געדרוקט אין פרעמדע שפראכען און שטיקער פון זיי איבערגעזעצט אין יודיש. און אריגינאל זענען די ביכער געווען געשריבען אין א וויסענשאפטליכען גייסט. זיי האבען טאקע בעהאנדעלט דאס געשלעכט־לעבען. די פראגען וועגען שוואנגערשאפט, וועגען אבארטען אדער וועגען אנדערע אינטימע סעקסועלע פראגען. די ביכער זענען געווען געשריבען דורך דאקטוירים, פראפעסארען און ספעציאליסטען און די כוונה פון זייערע ביכער איז געווען צו העלפען פערזאנען, וועלכע נויטיגען זיך אין הילף און אזעלכע וויכטיגע און קאמפליצירטע פראגען פון לעבען. ד״ר לאנדעס האט אבער שארלאטאנירט מיט די ביכער. ער האט אויסגעזוכט די אינטימסטע פיקאנטסטע שטעלען פון די ביכער און זיי ארויסגעלאזט אונטער די שרייענדיגסטע נעמען. דערביי אבער אכטונג געגעבען, אז די ביכער זאלען האבען אנ'אויפרייצענדען כאראקטער. די ביכער האבען דעריבער ארויסגערופען א שטארקע אויפרעגונג אין די בעסערע קרייזען, מען האט געקוקט אויף זיי, ווי אויף סם פאר דער יוגענד און אלס פערפיהר־מיטעל פאר אונוויסענדע עלעמענטען. עס זענען אויך פערפיהרט געווארען פראצעסען געגען ד״ר לאנדעס'ן. אויסער די ביכער האט ד״ר לאנדעס געגעבען פערזענליכע עצות וועגען די פראגען. די ביכער זענען אייגענטליך געווען א מין רעקלאמע פאר זיך. צום סוף פון יעדען ביכעל דיינס איז געווען אנגעוויזען, אז א לעזונג אויף די אלע פראגען, וועלכע ווערען דארט בעריהרט, קאן מען בעקומען ביי ד״ר לאנדעס אין זיין אפיס (ביורא) אין די און די שעה'ן.

לאנדעס האט אויסגענוצט די שווערע מאטעריעלע לאגע פון גאלדפאדענען און ארויסבעקומען פון איהם א בריף, אין וועלכען ער רעקאמאנדירט צו די לעזער זיינע, לאנדעס'עס, ביכער. אט דעם בריף האט לאנדעס אפגעדרוקט אלס אנאנס אין דער יודישער פרעסע און איהם אפילו פערעפענטליכט אלס פארווארט אין זיינע ביכלעך.

פערשטעהט זיך, אז דאס האט ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג געגען גאלדפאדענען און בעזונדערס האט דאס אויסגענוצט א געוויסער ראמאניסט משה זייפערט, וועלכער האט אויך געשריבען פיעסען און האט געהאט אנ'אלטען חשבון מיט גאלדפאדענען.

אונטער אזעלכע אומשטענדען האט גאלדפאדען געפרובט זיינע לעצטע כוחות פאר דער יודישער ביהנע. ער האט אנגעשריבען א נייע פיעסע. אייגענטליך די איינציגע פיעסע, וואס איז געשריבען געווארען אין אמעריקע.

צו יענער צייט האט זיך אין דער יודישער גאס אנגעהויבען פערשטארקען דער יודישער נאציאנאליזם, בעזונדערס אין זיין עקסטרעמסטער פארם — אין ציוניזם.

גאלדפאדען, וועלכער איז בטבע געווען א נאציאנאליסט און האט נאך זיין בענקשאפט צו ארץ־ישראל אויסגעדריקט אין זיין „שולמית" און „בר־כוכבא", האט בעשלאסען, אז זיין פיעסע זאל זיין א שטרענג נאציאנאליסטישע. די אידעע צו דער פיעסע זיינער האט גאלדפאדען בעקומען דורך דעם אין זיין צייט בעריהמטען ראמאן „דניאל דערונדא" פון דער ענגלישער שריפטשטעלערין דזשארזש עליאט. גאלדפאדען האט אויף זיין פיעסע נישט געקוקט בלויז ווי אויף עפעס א טעאטער־שטיק. ער האט זיך איינגעבילדעט, אז דורך דער פיעסע וועט ער פשוט פעראייניגען אלע יודען. אט וואס גאלדפאדען שרייבט אין זיין אויטאביאגראפיע וועגען דער פיעסע: „איך בין געקומען צום בעשלוס, אז דאס נייע שטיק דארף זיין פון גאר אנ'אנדערן סארט, נישט עהנליך צו מיינע אלטע פיעסען, וועלכע איך האב אמאל פערפאסט אין אייראפע ביי פערשידענע אומשטענדען, און פערשידענע לענדער און אין פערשידענע צייטען, ווען מיין יודישע ביהנע איז נאך גאר א בייבי (קינד) געווען און די קרעפטען זענען נאך גאר רויה געווען. מיר יודען נויטיגען זיך איצט מעהר פון אימער אין פעסטער איניגקייט — אלע סעקטען, אינטריגען, קאסטען, קאפריזען און פארטיי־קעמפע, דארפען פערדרוקט ווערען אויף דעם צווייטען פלאן און יעדער אמת'ער געטרייער יוד פון זיין פאלק דארף זיך בעשטרעבען מיטצוהעלפען מיט ראט און טאט, מיט פראפאגאנדע און ארגאניזאציאן צו רעטען זיין פאלק און צו ארבייטען וועגען זיינע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט; אויפמונטערן זיין געפאלענעם מוט און אין זיין ביטערען כוס איינצוגיסען כאטש איניגע זיסע טראפען פון טרייסט און א בעסערער צוקונפט. און דאס איז די הויפט־אידעע פון מיין איצטיגער נייע דראמע — „בן עמי"."

אבער גאלדפאדען האט מיט דער פיעסע געהאט אזויפיל עגמת־נפש, אז זי האט איהם צוגענומען זיינע לעצטע כוחות.

וועגען דער אויסערגעוועהנליך אינטערעסאנטער געשיכטע מיט דער פיעסע און גאלדפאדענס טויט — אין קומענדיגען ארטיקעל.

הער מיך אויס, עמלק!...

אדער: איך ערקלער קריג היטלערן!

פון י. אבערושאנעק

הער מיך אויס עמלק!

איך האב פון דיר דערהאלטן א קריגס־ערקלערונג. דו ווילסט מיט מיר מלחמה האלטען? — ביטע זעהר! מיר וועלען זיך פערמעסטען מיט די כוחות. מיר וועלען זעהען, ווער וועמען ס'וועט מנצח זיין: דו מיך, צי איך דיך!...

ווער איך בין? א, דו קענסט מיך גוט. איך האב דיך דערקענט מיט 18 יאהר צוריק, ווען דו האסט דיך מיט דיינע פערגעגעלטע שיך ארייגעצויגען צו מיר אלס סובלאקאטאר. איך געדענק דיין „העפליכקייט", ווען דו האסט מיט דיין „ביטע שעהן" און „דאנקע שעהן" מיך בע'גנב'עט און בע'גזל'ט. ווען דו האסט אין נאמען פון „קולטור און גערעכטיגקייט" מיר צוגענומען מיין סחורה. מיינע מאשינען, דעם סאמאוואר, דעם וואסער־קראן, און די קליאמקעס פון די טירען האסטו אראפגענומען.

א, איך געדענק דיך זעהר גוט, עמלק, ווען דו האסט מיך געשפייזט מיט ענטלאזונגס־שיינען און מיט פאטיר־שיינען, ווען דו האסט אויף מיין חשבון בעבאליעוועט און דיך געגאסען מיט שאמפאן, און מיר האסט געגעבען צו עסען שטשקע און טראטשינעס.

איך געדענק דיך זעהר גוט, ווען דו האסט מיינע ברידער געכאפט אויף די גאסען אויף צוואנגס ארבייט און זיי אוועקגעשיקט קיין דייטשלאנד און איצט זענען זיי ביי דיר „יודע פערעקע"...

איך הער דיך, עמלק, יעדען אווענד דורכ'ן ראדיא, ווי דו האוקעסט אויף מיר, מיט שוים אויף די ליפען: „פערפלוכטער יודע", „שמוציגער יודע". אזוי ווי דו האסט די יודען מיט 18 יאהר צוריק געיאגט קיין דייטשלאנד יאגסטו זיי איצט צוריק. איך הער דאס קלינגען פון די צוברא כענע שויבען. כ'הער די קרעכצען פון מיינע פערפייניגטע ברידער און שוועסטער, וואס שמאכטען אין די תפיסות — דו האסט מיר ערקלערט מלחמה, און איך האב די מלחמה אויפגענומען!

הער מיך אויס, עמלק,! אמת, איך האב נישט קיין פאנצער־שיפען, קיין טענקס, קיין 42־ער האר־מאטען, קיין ביקסען און פולעמיאטען. כ'האב נישט קיין קאוואלעריע און קיין פיצכאטע, קיין גיפטיגע גאזען האב איך אויך נישט, איך האב אבער אן געוועהר, וואס דו האסט נישט — דעם „קול יעקב" האב איך! און טאמער האב איך מיך גענומען פאר דעם געוועהר, איז אך און וועה צו דיר!...

יא, איך, דער קליינער יודעל הארצוויטאג טרעט ארויס געגען דיר, גרויסער עמלק אין קריג. מיר וועלען זיך פערמעסטען מיט די כוחות; דו מיט דיינע 42־גער הארמאטען, און איך מיט דעם קול יעקב!...

וואס איך קען דיר טון, פרעגסטו?

א', קען איך דיר טון! סוועט דיר אם ירצה־השם פינסטער ווערן פאר די אויגען.

א שעהן פנים, כ'לעבען, וואלסטו עמלק געהאט אהן מיר, יודעל הארצוויטאג. ווער פיהלט אן דיינע קעשענעס, אויב נישט איך, יודעל הארצוויטאג?

ווער נוצט דיינע פארבען? — איך, יודעל הארצוויטאג!

ווער ארבייט אויף דיינע מאשינען? — איך, יודעל הארצוויטאג!

ווער שוויצט פון דיינע אספירין־פילען? — איך, יודעל הארצוויטאג!

ווער פאהרט יאהר־איין, יאהר־אויס מיט די גאל־שטיינער, מיט'ן הארץ, מיט די לעבער אין דיינע קור־ערטער? — איך, יודעל הארצוויטאג!

ווער געהט אויף דיינע פילמען? — איך, יודעל הארצוויטאג!

איצט, אז דו האסט מיר ערקלערט קריג, וועסטו אזוי גוט זיין דיינע מאשינען איינמארינירען אין זויערען. דיינע פארבען וועסטו בענוצען אויף צו בעפארבען דייטשלאנד אויף קויהל־שווארץ.. פון איצט אן, וועסטו אליין ליגען אין דער היץ, און וועסט אליין געהמען דיינע אספירין־פילען צום שוויצען. פון איצט אן, וועסטו אליין בעקומען „נא־פאדען" אויף גאל־שטיינער, וועסט אליין האבען צו טון מיט'ן הארץ און מיט דער גאל, און דו וועסט אליין פאהרען אין דיינע קור־ערטער...

דיינע פאבריקען וועלען פון איצט אן פאברי־צירען, ברוינע העמדלעך", גומענע שטעקענס, כוואסט־שלעגערס און אנדערע „ארטיקלען" לטובת דיין היטלערלאנד.

דיינע ארבייטער וועלען דאן ארויס אין דער גאס און שרייען: „ברויט און ארבייט" און דו וועסט זיי פאשען מיט... פאטריאטיזם.

הער מיך אויס, עמלק! דו האסט מיר אנגעזאגט קריג, און איך האב דעם קריג אנגענומען. פון היינט אן זענען מיר אין קריגס־צושטאנד. פון היינט אן, וועט מעהר קיין שום יוד נישט האבען קיין היץ, און וועט נישט בענוצען דיינע אספירין פילען. פון היינט אן, וועט קיין שום יוד נישט האבען קיין גאל־שטיינער, קיין קראנק הארץ און קיין נירען־ענטציבדונג — קיין שום יוד וועט נישט פאהרען אין דיינע קור־ערטער. מיר לאזען דאס איבער פאר דיר!

פון היינט אן, זענען אונזערע בעציהונגען איבערגעריסען. פון היינט אן זענען מיר אין קריגס־צושטאנד, און מיר וועלען זעהען, ווער וועמען ס'וועט אוועקלייגען: דו מיך, מיט דיינע פאנצער־שיפען, 42־גער הארמאטען, פיצכאטע און קאוואלעריע, גיפטיגע גאזען און אנדערע דיינע משחיתים, צי איך דיך מיט מיין געוועהר — מיט דעם קול יעקב ? ! ...

הער מיך אויס, עמלק! וואס עס זאגט דיר דער קליינער, דער שוואכער יודעל הארצוויטאג: טאמער האב איך מיך גענומען צו מיין געוועהר, צו דעם „קול יעקב", מעגסטו בעצייטענס אפזאגען א רבנן־קדיש!....

——=!:O:(=——

צו גאסט ביי פרינץ

(ערצעהלונג) פון יוסף ראבליז

שוין לאנג, אז די ליכטמאנס האבען נישט געהאט קיין גוטען מאהלצייט ביי זיך אין שטוב. דער קריזיס האט זיי שטארק געטראפען.

די יונגע פרוי ליכטמאן האט נאך פון די אלטע גוטע צייטען פערמאגט די פעהיגקייט צוזווארפען אנ׳אויג, וואס עס טוט זיך ארום איהר.

איצט, ווען זי איז געווען צוגאסט ביי די הערשבערגס און די זענען געזעסען ביים טיש, האט איהר די פעהיגקייט געדינט אויף א זאנדערבארען שטייגער, זי האט געענטפערט אויף טילי הערשבערגס גאסט־פריינדליכע אויסרופען מיט א דאנק, א ווערטעל, דערביי האט זי געפיהלט, אז טילי הערשבערגס צוזריגליכקייט און איהרע קאמפלימענטען זענען אביסעל פריקרע, שוין צו זיס. צו דערזעלבער צייט האבען זיך איהרע אויגען אנגעשלאגען אויף דעם שעהן געדעקטען טיש, די פערשידענע פאטאיוצס און געטראנקען, וואס זענען געווען אנגעשטעלט, אויף די געשירר און גלעזער און געווילבערטע גאפעל־מעסער, וועלכע דארבען געגלאנצט און געפינקעלט אונטער דער באלייכטונג פון דעם עלעקטרישען לאמפ, — „א קאסטבארער אבער אלטמאדישער לאמפ. די דעקאראציעס זענען צו שרייענד; צופיל פרענסלעך; געשמאקלאז“, האט זי א טראכט געטון.

און מעהר פון אלץ, זעהר אפט אין פערלויף פון דעם מאהלצייט, האבען זיך איהרע אויגען אפגעשטעלט אויף איהר אייגענעם מאן. ווען זי האט זיך צוגעקוקט צו איהם, האט עס איהר אי פערדראסען און אי הנאה געטון, וואס זי האט ענדליך אנגענומען די הערשבערגס איינלאדונג צו א מיטאג.

עס האט איהר הנאה געטון, וואס איהר מאן קריגט א ריכטיגען מאהלצייט פון זיין סארט, וואס זיי האבען שוין לאנג נישט גענאסען. צו דערזעלבער צייט האט זי זיך געפרעגט, צי די הערשבערגס האבען זיי נישט עקסטרא איינגעלאדען צו געבען זיי זאט אפצועסען, ארויסצעווייזען זייער גוט הארץ, ווייזען זיי, וואס פאר א וואזשנע פיינע מענשען זיי זענען און ווי זיי קענען אויסטיילען צדקה צו די געפאלענע און נויט־ליידענדע פריינד.

עס האט זיך איהר דערביי געוואלט, אז איהר מאן זאל זיך נישט צוכאפען צו די מאכלים מיט אזא אפעטיט.

לואי, איהר מאן, וועלכער האט נאך נישט געענדיגט פאסמאקעווען זיך מיט א פישעל, האט זיך איצט גענומען צו דעם קאווייאר און זי האט געפיהלט ווי צו בעהמען און אוועקרייסען עס פון איהם מיט געוואלד. זי האט זיך אבער איינגעהאלטען און האט אנשטאט דעם אויפגעהויבען איהר גלעזעל ווייך און האט א זופ געטון. זי האט דערביי געפיהלט, אז הערשבערגס שווארצע אויגעלער קוקען אויף איהר ווי זי הויבט אויף איהר האנד און זי האט אפילו געפיהלט, אז די בעוועגונג פון איהר ארעם געפעלט איהם. זי האט דעריום נאך אמאל און בעזונדערס גראציעז אויפגעהויבען די האנד צום מויל און האט ווידער פערזוכט דעם ווייך. איהרע בויגזאמע אידעלע ליפען האבען צוגעדריקט דאס גלעזעל, איהרע צארטע געזיכטס־שטריכען האבען זיך אפגעלאזען אין אנ׳אויסדרוק פון תענוג און איהרע גרויע אויגען מיט די שאטענדיגע ברעמען האבען זיך א מאמענט צוגעמאכט.

די אויגען פערמאכט, האט זי פונדעסטוועגען געפיהלט, אז הערשבערג האט דעם מאמענט אויסגענוצט פאר א דרייסטערען בליק אויף איהר. ער האט זיך אפגעשטעלט צו בעוואונדערען איהר חן, די שלאנקייט און יוגענדליכקייט. וואס איהר דערקאלט האט ענטפלעקט; זי האט זיך אבער, נישט געאיילט צו עפענען די אויגען און איבעררייסען דעם מאמענט. זאלען זיי וויסען, אז וואס עס זאל נישט האבען פאסירט מיט די ליכטמאנס אין די לעצטע אומגליקליכע פאר יאהר, ווי שלעכט די צייט זאל נישט זיין, פערמאגען זיי, — זי און איהר מאן — עטוואס, וואס די הערשבערגס קענען זיך נישט איינשאפען. קענען זיי קיין אינטעליגענץ און קולטור און אידעלע מאניערען נישט איינהאנדלען.

ווי בליך ער איז, איהר לואי. ווי אפגעצעהרט ער זעהט אויס. זאל ער עסען, וואס ער וויל און וויפיל ער וויל און זאל איהם וואויל בעקומען. ער איז גלאט ראזירט. אבער דאס שלאגט נאר אפ זיין בלייכקייט.

הערשבערג האט לוסין דערלאנגט איין טעלער נאכ׳ן צווייטען.

— עסט, עסט, טייערע,

דיין טאן האט איהר א גרילץ געטון אין די אויערען.

איהר מאן האט אויף איהר געווארפען אנ׳אויג און עס האט זיך איהר געדוכט, אז ער האט דערשפירט, אז זי איז ברוגז געווארען. דאס האט איהר אבער נאך מעהר אויפגערעגט און זי איז אויף איהם אנגעפאלען.

— אום גאטעס ווילען, לואי, — האט זי געזאגט און זי האט זיך דערשראקען פאר איהר אייגענער שטימע, דערשראקען אבער זי האט עס נישט געקענט קאנטראלירען, — וואס שלינגסטו אזוי די ביסענס?

לואי האט נישט געענטפערט און די הערשבערגס האבען זיך געמאכט נישט וויסענדיג וועגען איהר פייגליכען אנפאל אויפ׳ן מאן.

דער ערשטער, וועלכער האט געפרובט צוטרייבען די אנגעצויגענקייט איז געווען הערשבערג.

מיט איבערטריבענער מונטערקייט האט ער אויסגערופען:

— וואס טויגען דא די קונצען? נעהם און עס און לעב א טאג!

ווידער אמאל עסען און עסען; ווידער אמאל אנקארמענען זיי און אנשטאפען זיי.

און פרוי הערשבערג האט באכגעזאלגט איהר מאן און האט זיך אויך געפרובט איינמישען.

— אוודאי, עס וועט ווערען קאלט — און זי האט איהר גענומען אוועקפען נאך א שטיק פלייש אין טעלער.

מעהר האט עס שוין לוסי נישט געקענט אריבערטראגען.

— וואס מיינט איהר אייך? — האט זי אויסגערופען, און איהר שטימע איז מיט אמאל איינגאנצען פערשטיקט געווארען. זי האט זיך א הויב געטון און האט אפגעלאזען איהר גאפעל־מעסער, עס איז געפאלען מיט א בראזג און האט אומגעווארפען די גלעזלעך נעבען איהר, וועלכע האבען זיך צושאטען קלינגענדיג איבער טעלער און זאלץ־מעסטלעך און זילבער־געשיר.

— איך מיין גאר נישט, גארנישט. גאט איז מיט דיר. איך מיין גארנישט, — האט זיך פרוי הערשבערג פערענטפערט און האט נישט געוואוסט פאראוואס זי פערענטפערט זיך.

אבער לוסיס אויפרעגונג איז פון איהר פריינדינס ווערטער נאך מעהר געשטיגען.

— איהר מיינט שוין גאר! — האט זי געהערט ווי איהרע אייגענע ווערטער שפארען זיך צום מויל אהן קאנטראל אין אהן א טאלק. די ווערטער האבען איהר צעוויגט און אויפגעטראגען.

— איהר מיינט שוין גאר! — האט זי געזאגט. — איהר מיינט, אז מיר שטארבען פון הונגער און איהר האט אונז דא איינגעלאדען אנצוקארמענען אונז, מיר זאלען זיין זאט אויף שפעטער. ווער דארף אייך? ווער דארף אייער עסען? ווער דארף אייערע נדבות?!

די שטימע, וואס האט פון איהר געליארעמט איז נישט געווען איהרע. עמיצער אין איהר האט געפילדערט, אבער נישט זי.

די הערשבערגס האבען נישט געהאט וואס צו ענטפערען. א לאנגען אנגעצויגענעם מאמענט זענען אלע געבליבען שטיל, און דאן האט לוסי ארויסגעפלאצט מיט א יאמער־געוויין.

לואי איז צוגעלאפען צו איהר און האט איהר ארייגענומען אין זיינע שטארקע ארעמס. זי האט אפגעלאזען דעם גאנצען געוויכט פון איהר ווייטאג און פערדרוס, די גאנצע מידקייט פון איהר קערפער ביי איהם אויפ׳ן אקסעל. אנ׳אויסגוס פון טרעהרען האט ביי איהר א פלאץ געטון און איהר מאן האט איהר געגלעט איבער׳ן קאפ. איבער איהרע סאמעטענע ווייסע שולטערען, וועלכע האבען זיך געהויבען און געפאלען מיט די ספאזמעס פון איהר אויסברוך.

ביסלעכווייז האט זיך לוסי בערוהיגט, און ווען זי איז געקומען צו זיך, האט איהר ערשט דאן א שלאג־געטון אין מוח, וואס זי האט דא אפגעטון. ווי מיאוס, ווי וואולגאר עס איז געווען אויסצופלאצען מיט איהר היסטערישען געפילדער.

— טילי, — האט זי גענומען זוכען ווערטער צו ענטשולדיגען זיך, און זי האט איהר נישט געקענט קוקען גלייך אין די אויגען אריין, — איך ווייס נישט, וואס ס׳איז מיט מיר געווארען, ס׳איז מיר אזוי — — — אזוי ביטער — — — אזוי שלעכט — — —

זי האט זיך ווידער אמאל צוכליפעט.

——(:o:)——

טפשות איז שוין היינט היילבאר

(מעדיצינישע שמועסן)

פון ד״ר יעקב האנדזעל

ווען מען געדענקט ווי שרעקליך עס יורקט א פאל פון שווערען קינדער־שוואכזין, אויף א פאמיליען־לעבען, ווי טראגיש עס איז, ווען עלטערען מוזען, פון טאג צו טאג, זיך צוקוקען, ווי זייער קינד ווערט דער געגענשטאנד פון שפאט פון די ארומיגע און פון לייד פון די באהענטסטע, וועט מען תופס זיין, ווי וויכטיג עס איז די ענטדעקונג פון דעם בעקאנטען אמעריקאנישען פיזיאלאג, פראפעסאר דזשעמס קרוי.

נאך מיט א סך יאהרען צוריק האט שטיינאך פעסטגעשטעלט, אז אין דעם געהירען פון רוקען־מארך געפינט זיך א הייך־שטאף, וועלכען מען קאן אין עקסטראקטען פון דעם געהירען אהן שום ספק באווייזען. דער שטאף ווערט אפגעשיידט אין בלוט אריין, און בעזונדערס מיט אנדערע שטאפען פון אנדערע דריזען, וואס שיידען זייערע זאפטען אויך אין בלוט אריין און נישט נאך אויסען, האט ער א גרויסע בעדייטונג פאר׳ן גוף.

שטיינאך האט דערוויזען, אז די שטאפען, וועלכע דער מוח און דער רוקען־מארך שיידען אויס, האבען א השפעה אויף דער ארבייט פון די אברים, פון וועלכע זיי שטאמען. די ערשטע עקספערימענטען האט מען געמאכט אויף זשאבעס, און עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז די זשאבעס, וועלכע מען האט איינגעשפריצט דעם מוח־עקסטראקט, זענען געווארען דאפעלט אזוי לייסטונגס־פעהיג, ווי די אנדערע. מען האט די אונטערזוכונגען ווייטער געפיהרט אויף גרעסערע חיות, ביז מאלפעס און ביי אלע האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער מוח איז מסוגל צו ארבייטען, נישט נאר א דאנק זיינע ספעציפישע איינגענשאפטען, נאר אויך צוליב די זאפטען, וועלכע ער זיירט אויס: וואס מעהר זאפטען, בעסער און לייסטונגס פעהיגער די ארבייט. מען קאן אלזא די פעהיגקייט פון דעם אידעלסטען און וויכטיגסטען ארגאן פון מענש און חיה, פון דעם מוח, קינסטליך פערגרעסערן.

כמעט גלייכצייטיג האט האבערלאנד אין עסטרייך און געהרקע דער אסיסטענט פון דעם בערלינער פראפעסאר ביער, מיטגעטיילט, אז זיי האבען, מיט דעם מוח־עקסטראקט געהיילט נערוועזע און גייסטיגע קראנקהייטען. תיכף נאכדעם האבען צוויי בערידהמטע בערלינער פראפעסארען; קארנפעלד און וואויגט פובליצירט, אז זיי האבען, מיט גייסטיגשוואכע און גייסטיג־קראנקע פערגרעסערט זייער לייסטונג אויף צוואנציג פראצענט. צום ערשטען מאל זייט די מעדיצין עקזיסטירט, האט מען אלזא בעוויזען, אז מיט עטליכע טראפען געהירען עקסטראקט, קאן מען אין משך פון א פאר וואכען, מאכען א מענש קלוגער, אז דאס טפשות לאזט זיך מיט מעדיקאמענטען היילען!

אויף אט דעם ווערטפולען מאטעריאל האט פראפעסאר קרוי געקאנט, מיט ערפאלג, ווייטער בויען. שוין זיינע חיות־עקספערימענטען האבען בעוויזען מופתים. א פאפוגע האט, נאך אנ׳איינשטיך פון מוח־עקסטראקט, געפלאפלט פיל מאל אזוי פיל, ווי פריהער. א פשוט׳ער הונט איז נאך דער זעלבער בעהאנדלונג, געווארען א קינסטלער אין אויפשפירען פון חיות, כאטש ביז איצט האט ער די פעהיגקייט נישט געהאט. א בענגאלישער טיגער פון א צירק, וואס האט די גאנצע צייט גאר נישט ערלערענט, איז נאך אזא מין איינשטיך געווארען די הויפט אטראקציע פון דעם צירק, ווייל ער האט מיט לייכטיגקייט אלע קונץ־שטיקלעך ער־לערנט, וועלכע עס האט ביז איצט נאך קיין שום ווילדע חיה נישט געקאנט בעוועלטיגען.

איידער דער אמעריקאנישער געלעהרטער איז צוגעגאנגען צו בעהאנדלען מענשען האט ער אונטערזוכט די כעמישע צוזאמענזעצונג פון דעם בלוט פון אידיאטען און נארמאלע מענשען. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז די כעמישע געהאלט פון געוויסע שטאפען איז אין ביידע בלוטען פערשידען. דעם חילוק האט ער כעמיש לייכט אויסגעגליכען. ווייטער איז איהם געווען בעקאנט, אז דער ווינער פרימאריוש וויגער האט מיט רענטגען בעשטראהלונגען מיט א גאר גרויסען דערפאלג געהיילט שוואכזיניגע און אידיאטען. צו די צוויי מעטאדען האט ער צוגעגעבען די דריטע ד. ה. די בעהאנדלונג מיט דעם מוח־ און רוקען־מארך עקסטראקט און האט מיט די אלע דריי מעטאדען קאמבינירט, ערצילט וואונדערבארע היילערפאלגען.

אנ׳ארבייטערין אין א נאדעל־פאבריק, וועלכע האט זייט דריי יאהר געמאכט די זעלבע ארבייט און ארויסגעוויזען שטענדיג דיזעלבע לייסטונגס־פעהיגקייט, האט נאך א פיר־וועכענטליכער בעהאנדלונג, פערגרעסערט איהר פראדוקציע אויף דרייפאך, פישט די מוסקול־ארבייט איז קיינמאל פערגרעסערט געווארען, ווייל די ארבייט בכלל האט נישט פערלאנגט קיין מוסקול־אנשטרענגונג, נאר די געשיקטליכקייט און האנד־פעהיגקייט איז געווארען גרעסער: קוואליטעטען, וועלכע הענגען אפ פון דער מוח־ארבייט.

עס פעהלט נאך דער בעווייז, אז אויך געשוואכטע גייסטיג־שוואכקייט איז היילבאר, אז אויך דאס איז דערגרייכט געווארען, וועט בעווייזען א קליינער ביישפיל:

אין א גוט און רייך הויז איז געווען אנ׳18־יאהריג מיידעל, וואס איז געווען גאנץ פערנארישט ביז צעהן יאהר האט זי קוים געמאכט 4 קלאסען, האט נישט פערשטאנען, אז אונגעהאכזאמע, ליגנערישקייט, אונריינליכקייט א. אז. וו. זענען נישט קיין גרויסע מעלות. מען האט זי געלאזט היילען נאך קרוי׳ס מעטאדען עטליכע וואכען און זי איז געקומען צום שכל. האט אנגעהויבען לערנען, סטענאגראפיע און מאשין־שרייבען און איז אין פאטערס ביורא געווארען סעקרעטארין. אנדערע ווידער זענען פון אינסטיטוטען פאר שוואך־בעגאבטע אריבערגעגאנגען אין נארמאלע שולען.

פראפעסאר קרוי אליין גיט צו, אז עס וועט נאך נעהמען א צייט, ביז דער שוואכזין וועט קאנען פערניכטעט ווערען אבער, און דאס אין לעתעתה דאס וויכטיגסטע. די ביז־איצטיגע ערפאלגען האבען געבראכט א גרונדזעצליכען בעוויז, אז דער זעלטזאמסטער חלום פון מענשען, צו קאנען היילען דאס טפשות מיט מעדיקאמענטען, איז בלי ספק, געווארען א טאטזאך.

——):o:(——

פון יודישען הומאר־אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

אויפ׳ן טיר פון א יונגען דאקטאר איז געווען א צעטעל פאר א״ימעלייט „אומזיסט“.

אין פערבייגעגאנגען א א״ימע פרוי און איר בערלייענדיג דאס צעטעל, איז זי אריין צום דאקטאר

— וואס טוט דיר וועה?

— גארנישט — האט די פרוי געענטפערט.

— אויב גארנישט, טא נאך וואס ביזטו צו מיר געקומען?

— אויב אז אומזיסט, וואס ארט מיך, אז איך בין אריין צו דיר; אפשר וועסטו דאך עפעס אויסגעפינען א קרענק...

———

א בעל עגלה האט געפרעגט:

— אויב איך שטעה אויף שבת אין דער פריה און איך זאג אויס דעם גאנצען תהלים, דארף איך שפעטער פאר מנחה זאגען „ברכי נפשי“?

— עס וואונדערט מיר זעהר אויף א״א אלטען בעל־עגלה ווי דו זאלסט דאס נישט וויסען, שטעל דיר פאר, אז דו פיהרסט א פולען וואגען מיט שמירעכטס, דארפסטו בעווונדער שמירען די רעדער?

———

אין א שטעטעל האבען זיך צואמעגעקליבען עטליכע עמי־הארצים און האבען זיך מיישב געווען: אזוי ווי די לומדים לאכען שטענדיג אפ פון זיי, זאלען זיי זיך מאכען א בית מדרש פאר זיך און האבען אפגעמאכט, אז קיין למדן זאל זיך צווישען זיי נישט געפינען.

שבת פ׳ קרח האבען זיי געמאכט דעם חנוכת הבית אויף זייער בית המדרש, ווען מ׳האט אויפגערופען דעם כהן און ער איז צוגעגאנגען צו דער ספר תורה מאכען די ברכה איז ער אפגעשפרונגען צוריק פאר שרעק און האט אויסגעשריען:

— חברים, די למדנים האבען אונז איינגעגעבען א פסולע ספר תורה, אט זעהט „קרח“ שטעהט מיט א „קוף“ און מיט א „חית“ און איך האב אליין געזעהן ווי אין דער הגדה שטעהט דער זעלביגער ווארט מיט צוויי כאפין („כרך“).

איז דער גבאי באלד ארויף אויפ׳ן בימה ער האט זיך איינגעקוקט אין דער ספר תורה און האט זיך אנגערופען צום כהן:

— דו ביזט זעהר גערעכט, נאר ווייל דו ביזט אזא גרויסער למדן טא זיי מוחל און גיה פון אונז...

———

— מיין רבי — האט זיך איינער חסיד אנגערופען — דארף גאר נישט דאווענען ווייל ער איז דורך און דורך תפילה.

— און מיין רבי — האט זיך א צווייטער אנגערופען — דארף גאר נישט קיין נקיות ווייל ער איז דורך און דורך נקיות...

———

א, דארפסמאן איז אריינגעגאנגען אין בית־המדרש, האט ער דערזעהען ווי אויפ׳ן שלחן ליגען תפילין, האט ער גענומען די תפילין און האט זיך געשטעלט דאווענען, איז צו איהם צוגעגאנגען דער שמש און געזאגט:

— פעטעריל, די תפילין, וואס איהר האט גענומען זענען רבינו תמים.

— שאדט נישט — האט דער יוד געענטפערט — ביז ער וועט קומען, וועל איך שוין האבען אפגעדאווענט.

———

איתום

פון א ציקל

פון יוסף אקרוטני

2.

אז די כאליאסטרע קונצנמאכער איז אנגעקומען אין א נייער שטאט אריין, האט אן אלטער מיט רויטע הויזלעך, רויטע לאטשלעך, הויכן האלז און פערברענטע ליפן אויסגערופן אויף די הייך:

— האלא! האלא! — און ער האט געווארפן שלאקריעווי־דיק מיט די הענט, אין וועלכע ס'האבן זיך געטרייסלט און גע־קלימפערט גלעקל־פייקלעך.

מענטשן האבן ארויסגעקוקט די קעפ פון צעעפנטע פענס־טער, מענטשן זענען ארויסגעלאפן פון די שטיבער. דער קונצנ־מאכער מיט די פערברענטע ליפן האט געזאגט:

— אכטונג! ווונדערלעכער קינסטלער־אנסאמבל וועט פרא־דוצירן א פראגראם פון אקראבאטיק, מאגיק, אימיטירטע עפי־לעפטיק און דעמאנסטרירן גלענצענדע אטראקציעס פון קעניג־לעכן קינד סאמעק, וואס איז געשיקט געווארן פון הימל צו ווייזן די אומעטיקע מענטשן.

— מאכט א ווארע! געערטעס פובליקום, דער ליבלינג סאמעק גייט ווייזן זיין קונסט!

— סאמעק האט ער שוין געהייסן, שמאי שטיינער, און ער האט זייער אויסגענומען מיט זיין קונצנמאכעריי, מיט וועלכן ער האט אלע פון דער כאליאסטרע, די אלטע און די יינגע, געשטעלט אין שאטן. א יינג ביימל האט זיך צעבליט און צע־גרינט און גיט זאפטיקע פרוכט. די אלטע קונצנמאכערס האבן אים טאקע געקעכלט, געגרויסט זיך מיט אים: די מיידלעך ביי די קונצנמאכער זענען מיט אים געשלאפן, געקושט און געביסן פון ליבשאפט, און אנדערע, אונטערוואקסנדיקע קונצנמאכערס האבן געמורמלט ציניש:

— שוין איינמאל א טאלאנט...

— עהע! מיט דער צייט וועט ער קענען קריכן אויפן בויך!

— גיי שוין, גיי; מיט א פאלעסיער בער וועט ער זיך קענען ארומפירן איבער דער מדינה...

— כא־כא־כא, א בער וועט אים צופערטלען, א מאלפעלע אויף א שטריקל וועט אפשר זיין זיין קאריערע...

דעם הויק האבן די קונצנמאכער־געזעלן אויסגעלאדן קעגן סאמעקן, ווען זיי זענען געלעגן אויף שניקעס אין קרעטשמעס פון שטעט און דערפער און די באלעבאטים, די אלטע לייט פון „אנסאמבל", זענען געגאנגען זיך איינגעצן דעם גארגל.

סאמעקן, דעם קרוין פון דער חברותא, וועלכער האט גע־צויגן פובליקום און די באלעבאטים האבן געזשויבעט א סך געלט, האט באליידיקט די פרעכקייט צו אים, און אין א מיטנאכט האט ער זיך ארויסגעגליטשט פון דער שלאפנדיקער כנופיא. ער האט געבלאנדזשעט אזוי לאנג, ביז ער איז אנגעקומען אין א שטאט, וועלכע מע רופט ווילנע. ער איז געווען הונגעריק, די פיס־ווארצלען האבן אים ווי־געטון פון ווייטן וועג צופוס. איז ער געשווינד, ווי א הונגעריקער הונט, געלאפן פון איין הויף אין אנדערן אריין, גלייך ער וואלט דערשפירט, אז ערגיץ האדט מען אויף אים, סאמעקן. דער שוין גארנישט קינדערישער דערהאלטונגס־אינסטינקט האט אים טאקע אפגעראטעוועט. אויף א הויף האט ער געטראפן יידישע קונצנמאכערס ביי דער אר־בעט. סאמעק שטיינער האט כמעט א פארהלשטער, אן א ווארט רעדן, זיך ארויפגעכאפט אויפ'ן פארביקן פלאכטעלע, וואס אויף דער ערד, און ער האט אומגעבעטענערהייט באוויזן א פאר וויכטיקע קונצן, אן איבעררראשונג פון צעפיירטע אויגן, פון צעשרויפטע מיילער און צעגארגלטע העלזער, און געלט האט זיך א שאט געטון פון עולם ווי האגל. גרויס און קליין האט געפטומלט:

— בראווא! בראווא!

אזויערנאך איז סאמעק אנגענומען געווארן דורך נייע קונצנמאכער־באלעבאטים, די ערשטע זענען געווען קריסטן, די פון ווילנע זענען יידן. זיי האבן זיך מיט אים אויסגערעדט: פינף גילדן א וואך מיט שלאפן. עסן פאר זיך. סאמעקן איז נישט קיין נפקא מינה, ער ברויך נישט צו רעכענען קיין געלט. מסתמא גיט מען אים גענוג געלט אויף עסן. און ער האט מיט־געוואנדערט מיט די נייע קונצנמאכערס, בעקנוילט זיך א קליי־נער, א מידער אין שטויב־נעפל פון זאמדיקע וועגן; ער האט געוויזן א באגייסטערטער זיינע קענטעניש און זיינע וווּנדער־בארע „נומערן", און פייקל־געקלאנג און קאמעריגקע־געגארגל האבן בעגלייט זיינע אטראקציעס אין דער לופטן, אויף שפיצן פינגער און אויף דער ערד אויף צעקרישלט גלאז מיט נאקעטער פלייצע. אבער אינמיטן עקסטאזיקער דערהויבונג פון זיין וויכ־טיקייט צווישן די קונצנמאכערס, האט זיך צו שמאין דעם מענש — כאטש פון צוועלף יאר — דערקליבן א שפירונג, אז ס'איז נישט שיין אטא־דאס, וואס פון אים קאן ווערן, אויב ער וועט מיטגיין מיט די קונצנמאכערס איבער די הייך. ער מוז ווערן עפעס אזויגער, פון וועלכע זיין פעטער שמואל פלעגט דערציילן פון די ביכלעך ארויס: ארעמע קינדער האבן זיך ארומגע־וואלגערט, זענען געווארן גרויסע לייט און האבן דערנאך מענטשן גוטס געטון.

איז סאמעק שטיינער, דער פיטשינקער, ווירעוודיקער קונ־צנמאכער אנטלאפן אויך פון די יידישע שפרינגערס און פייק־לער, ווי א גרויסער מענש, וועלכער איילט צו א תכליתדיקער זאך. א צעיאכמעטער, באדעקט מיט שטויב און הונגעריק, איז ער אנגעקומען צופוס אין דער שטאט, וואס קלוגע מענטשן האבן א נאמען געגעבן ביאליסטאק. ער. סאמעק שטיינער, האט אפילו געפרובט זיך דערקלערן, פארוואס, די מענטשן רופן אן די שטעט מיט פערשיידענע נעמען, אבער א סך טראכטן איז אים נישט באשערט געווען. ער האט געהערט אויסרעדן אן אויסטערליש ווארט, וואס האט שטארק זיך צעקלונגען אין זיינע אויערן העמערלעך מיט עפעס אזא צוציענדיקער קראפט, אז דער קאפ איז אים פול געווארן מיט דעם:

— ציִרק, צירק, צי־רק — —

„קום אין צירק אריין".

אזוי ארום איז ער, אונטערהערנדיג ווי דערוואקסענע שמועסן, שטארק באשעפטיגט מיט דעם מאדנעם ווארט — צירק, צירק — וואס איז אים געווען אומפארשטענדלעך, געקומען צו דעם, וואס האט אים צעפלאמט מיט פרייד. א מעכטיק, גרויס געצעלט פון ברעזענט־לייוונט און אינעווייניק אזוי פיל מענטשן מיט מוזיק און אמתע אקטיארן. ער האט זיך ארייגעקוועטשט אהינצו און ארויסגעקוקט פון צווישן מענטשן־געווימל מיט אי־בערגעלאפענע אויגן. ווי א באזאפענער מיט א סך שטארקן ווייץ, אין הערצל האט אים עפעס געפיקט, גאר ער האט נישט גע־וואוסט, וואס אים איז, וואס מיט אים קומט פאר. ער האט נאר געפילט, אז ער איז מקנא געווען די, וועלכע מאכן פריילעך דעם ריזיקן עולם, וואס האט געקרומט די פיסקעס, געקוויטשעט און משוגענערווייז געריסן זיך פון הילכיקן, ברייט־צעגאסענעם געלעכטער.

א גאנצע נאכט אונטערן אויסגעשטערנטן הימל, האט סא־מעק געהערט דעם האפערדיקן רעש פון צירק און געבלענדט געווארן פון דעם ליכט אין צירק. מיט דעם איז ער אנטשלאפן געווארן (אלץ נאך אומגעגעסן) אויף א געוועלב־שוועל און אינ־דערפרי האט אים ווידער געצויגן צום צירק. ער איז אהין אריין אומסגעריכט פאר די קלאונען מיט א שיינעם שפרונג און דאס איז געווען זיין מערכה. צו אים איז צוגעגאנגען א מענטש מיט א געקנייטשט פנים און אויגן ווי די טונקעלע לעזעלקע־בארנדלעך. ער האט סאמעקן א כאפ־געטון אויף דער שויס ארויף און צו אים געזאגט א צוגעלאזענער:

— איך הייס כעני, און ווי הייסטו?

— סאמעק.

— א שיינער נאמען פאר אזא שיין יינגל ווי דו ביסט. סאמעק האט אים אנגעקוקט.

— ווילסט בלייבן מיט אונז, יינגעלע סאמעק? — האט דער רי־עוודיקער מענטש מיטן אלטן פנים געפרעגט.

— יא, איך וויל זיך ביי ענק אלץ או סלערנען; — האט דער קליינער זיך געקרעקט מיט די ווערטער.

— א טאטע האסטו, סאמעק?

— ניין, כ'האב נישט.

— און א מאמע?

— אויכעט נישט.

— און מיך פאר א טאטע ווילסטו?

סאמעק האט זיך פערשעמט און לסוף געענטפערט מיט א „יא".

אין אוונט איז סאמעק שוין געווען אנגעטון אין פארביקע הויזלעך מיט גלעקלעך, מיט א פאר רויטע און שווארצע, דינע און גראבע שטריכן אויפן פנים, אז ער האט אויסגעזען ווי אן אלטער קארליק מיט א קינדעריש גופל; ער האט געפיפן אויף א פייפערל, וואס האט געקרייט, געבילט, געוואיעט און געריע־וועט, ווי א געשאכטענער אקס און אויך געלאכט, און עולם האט זיך צעריסן פון געלעכטער.

א צווייטן אויפדערנאכט איז ער געווען דער „שפיץ" פון אן אקראבאטישער, הויכער פיראמידע, און ער איז געווען גליקליך.

דער תענוג זיינער איז אבער צעשטערט געווארן, דער צירק האט געגומען רי"ך אין וועג אריין.

ווי א פארוואנדעט הינטל מיט אן אונטערגעהאקטן פוס, האט סאמעק דאן דערשפירט א ווייטיק אן א ממשות'דיקן פאר־וואס. און דאס וואס האט אים אזוי טונקל געשראקן, האט פא־סירט: כעני האט צו אים געזאגט: „סאמעק מיין קליינער, איך וויל זאלסט זיין מיין קינד; גיי אהיים נאך לאדז (ער איז גע־ווען פון דייטשלאנד, דער יוד פון צירק) און ברענג א פאפיר, אז דיין טאטע איז געשטארבן. נא, האסט דא געלט, איך, כעני, גיב עס דיר..." סאמעק האט געפאלגט. נישט ער איז געגאנגען, ער איז געלאפן, סאפענדיק געלאפן און נאר געדענקט: דער צירק... דער צירק... און ער האט נישט געפילט, ווי פון זיינע פיס טריפט ווארעם, פריש בלוט, וואס צעפארבט רויט זיין סטעזשקעלע אויף דעם ווייסן וועג פון אומענדלעכע, שטוי־ביקע שאסייען. אזוי בלוטיקן, נישט קרומען זיך דערביי, קאנען מסתמא נאר פארבלאנדזשעטע טויבן, געיאגטע אין שנייקן פעלד דורך יעגער. און סאפנדיק אין פריידיקייט פון נאכיאגן זיך נאך דעם צירק, מיטן טאטנס טויטן פאפיר אין האנט, האט סאמעק אין גאלדיקן מיראזש געשניטן שטאט און שטעטל און דארף און געהערט: — אוי, ווי! — דער צירק איז שוין אין פוזן. ווי אן אונטערגעשאסענער פויגל, וואס ציט צו זיין נעסט, האט סאמעק, לויפנדיק זוכן כעניָן געפרעדט און געחלומט מיט'ן צירק. ביז... דער צירק איז געווען אוועק קיין פרייסן, און סאמעק מיט פרייסן האט נישט קיין מגע־ומשא. ער האט אפילו נישט קיין פאפירן אויף אהינצו.

פונסנייי צווישן הימל און ערד. ער איז שוין מער נישט דער געהארכזאמער סאמעק, וואס לויפט העשענדיק נאכן טויטן־פאפיר און בלוט רינט פון זיינע געפראצטע פיס. ער איז ווידער דער מענש שמאי שטיינער, כאטש פון צוועלף יאר איז ער צע־גאנגען, ווההין די פיס לענקן איז גוט. זאל זיין קיין זגערזש, קיין סטריקאוו... גלאוונע, סאכאטשאוו, בלוניע, אומעטום געזוכט א צירק, קונצנמאכערס, מיט דער ווייסל געשווומען קיין פילעוו און אויך נישט געפונען. קארעוו האט צומאל נאך נישט געזען קיין קונצנמאכערס. א שטאט איז ביי שמאין שוין נישט קיין וועלט, ווי פריער. א שטאט איז א זעמדל, א בערגל מענטשן, און אז קארעוו טויג נישט, וועט אפשר גוט זיין מארשיקאוו, און אפשר לובלין. יא, לובלין איז גוט; א לובלינער טרעפ איז ווייך, שמעקעדיק, אזש דער זאפט גיסט זיך פון די מילוויגקלעך, ווען מען שלאפט איין אויף איר. זעלטן אמאל שמאי שטיינער זאל אזוי זיס איינשלאפן אין די הקדשים, בתי־מדרשים און שטאלן איז זיך אים קיינמאל נישט אזוי גוט געלעגן. צוליב דעם באטעמטן טרעפל איז ער געבליבן אין דעם לובלין נאך א טאג, כדי צו נעכטיקן נאכאמאל. דער תענוג איז דאס מאל שוין געשטערט געווארן. א פאליציאנט האט אים אפגעפיהרט אין צירקל אריין. קיין גנב איז ער נישט, שמאי שטיינער. גנב'ענען איז נישט שיין, ווייסט ער. ער האט אט אזוי, ווי מען זעט אים, קלייגערהייט, מיט די קורצע הויזן און גרויסן דאשעק איבער די אויגן, זיך דערנערט פון אפטראגן א פעקל פון דער באן. שנארן איז א בושה.

„ביסט א פייגעלע" — האט פאליציי געזאגט ווילעריש און געוואונקן: „וועסט אהיימפארן מיטן עטאפ". און מ'האט שמאי שטיינערן, דעם צוועלף־יעריקן, געשלעפט אויף באנען און איבער ארעסט־סטאנציעס פון א סך שטעט.

און אז מ'האט אים ציגעשטעלט פארן פרעזעס פון דער ווילבאקאנטער קהלה קדושה אין לאדז, האט שמאי שטיינער געפונען חן און לייטזעליקייט אין זיינע אויגן. דער ראש־הקהל האט געהייסן „מאכן פלאץ" פאר אים אין „וייזן־הויז, וואו מ'האט אים געוואלט לערנען א מלאכה, מאכן פון אים א לייט.

(ווייטער קומט זונטאג).

מיין באבע /

פון יואל סלאנים

ס'האט עפעס א טאנץ געטון א שאטן אויפ'ן וואנט,
ס'האט געקוקט און געזעהן ווי דער שאטן ווערט באלד
א בילד, א געשטאלט.
כ'האב דערזעהן א דארע, א ציטערענדע האנד,
דערזעהן א געזיכט איינגעשרומפן און געל,
נאר א הויכער, צוקנייטשטער, דאך ליכטיגער שטערן
און אויגען אזוי קלוג, אזוי העל.
כ'האב דערפיהלט טרעהרען.
„אוי, באבע!" - האט זיך פון מיין הארצען א געשריי
געבעבען א ריס.
„אוי, באבע!" — כ'האב דערפיהלט אין מיין קערפער א וועה,
זיך געבויגען די פיס.
איך האב אויפ'ן שאטען געקוקט און געפיהלט
איהר האנד אויף מיין שטערן, מיין הארץ מיר פערקיהלט,
זי האט זיך צו מיר אזוי שטיל איינגעבויגען,
מיט שטיפעריש־גוטע, פערושמורעטע אויגען,
און זיבען מאל נאכדעם געקושט די מזוזה,
ארויס פון קיך אין צוריק שנעל אריין:
„געבענטשט זאלסטו, קינד מיינס, דיין גאנץ לעבען זיין".

ווי קומט דען מיין באבע מיר איצט אין זכרון,
מיין באבע וואס איז שוין געשטארבען זינט יאהרען?
איך האב זיך דערמאנט: כ'בין אין לאנג ביטש געווען,
איך האב דארט א גרייז־גרויע באבע געזעהן,
האט זיך אפגעשטעלט קוקען; מיר האט זיך געדאכט,
ס'האט עמיץ מיין באבע פון דראהיטשען געבראכט;
דער זעלביגער רונדער, לבנה'דיגער פנים,
דער גאנג אזוי שטאלץ, דאך אביסעל געבויגען,
די זעלביגע קלוגע און לאכענדע אויגען...
כ'האב געטראכט דאן פון גוים און שכור'ע שונאים,
פון זשעגאכץ און סמאלע קראם, פון לאמפען וואס צאנקען
אהן נאפט, ווי ס'לעבען ביי מסוכנ'ע קראנקען...
כ'בין ווידער אליין אין דראהיטשען געווען,
כ'האב א וויאנענדען, וויינענדען עלטער געזעהן.
דאך אין לאנג ביטש — אנ'עלטער, וואס געהט נאר פערביי
ביים רוישענדען ים, וואו דער ווינט יובעלט פריי,
וואו ס'וועבט זיך אין אלטקייט א חלום אויפ'ס ניי.
דאך, באבע, מיין באבע, איהר עלטער איז געווען
א פינסטערער קרעכץ אין דער נאכט, און דעם ברען
פון איהר לעבען האט עמיץ פריהצייטיג דערשטיקט,
איהר חלום פון גאלדענע גליקען דערדריקט.

כ'האב געקוקט אויף דער וואנד, ס'האט געזעהן זיך א האנד,
געציטערט, געפלאטערט און שנעל־שנעל אוועק,
דאך מיר איז אין הארצען געבליבען א שרעק,
א וועהטאג אין שרעק.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

ליבע טאַטע יאַטעלעך מאַנע! איך בין אויפ'ן האָב קיין ריצרועל. איך בין שוין אין ווידזיי. איך האָב דאָ געטראָפען אַ בעקאַנטען יאַט, דערציילט ער מיר, אַז ער איז אַ ציגיסט (ציוניסט) און אַז ער גייט אָעך קאַ ריצרועל, האָב איך עם געזאָגט: האָק ביש קאַ טשייניק. ציגיסטען זיצען אין שטאָט דאָט און אין סיים — קאַ ריצרועל הייסען זיי גיין אַפּדערע....

איך האָב געלעזען אין דער צאַטינג, אַז די יודען באַיקאָטירען דעם דאַטש. טאָ הערט מיך אויס יאַטען, וואָס איך, פיניעלע פּרעזעס באַפּעל ענק: צ'זאָלט אונטערהאַלטען דעם באַיקאָט. ס'זאָלט נישט רעדען מיט קיין שום יאַט, וואָס הייסט בערליבער אָדער בעריליבסקי. צ'זאָלט נישט טרינקען קאַ דאַטשען ריצינאייל נאָר בלויז רישילאָיעם-ביס, און טאַמער עט עץ אין שמולצן געסעל פּאַקען אַ העכט מיט אַ קאַקענקרייץ, זאָלט עץ עם פּערקיפּען....

יעצט וויל איך ענק דערמאָהנען, צ'זאָלט מאַכען אַ פּסח-אַקציע מיט סדורים פּונקט אַזוי ווי די גרויסע מאַכען. קאַ גרויסע זאַכען דאַרף מען נישט האָבען — אַ פּעסעל באָרשט מיט אַ שטוב און אַנ'אַנאָנס אין דער צאַטינג. די אַנאָנס דאַרף הייסען: יאַטען געץ די גראַצעיס!

זאָץ מיר און אָץ מיר אַ קושירן פּסח, איך גיי האָטער קאַ ריצרועל.

—):O:(—

אין שפּיטאַל
אויף דער זאַגיינעקאָווא

ערשטער דאָקטאָר: איך פערזיכער אייך, קאָלעגע, אַז דאָס איז אַ טיפוס.

צווייטער: און איך זאָג אייך, אַז דאָס איז שליעפּע קישקע.

ערשטער: אַזוי? נו, וועלען מיר זעהען מאָרגען באַכ'ן פלמסען!..

צוליב אַ בוידעם
ווי אַזוי אַ יודענע קריגט זיך מיט אַ שכנ'טע

פאַר פּסח האָבען זיך צוויי יודענעס געקריגט צוליב אַ בוידעם.

— וואָס איז? האָט איין יודענע געשריגען צו דער אַנדערער: — וואָס זענען זי סאַרע מורנד'טע וואָס זענען זי? וואָס בלאָזען זי אַזוי פון זיך? זאָס וואָס זי זענען הייגט, בין איך שוין געווען מיט 20 יאָהר צוריק — זי געמיין שטיק! זי אָרומטרייבערין! זי פּאָסקודסטווע! מאַלפּעטשינע!..

עד כאן בשבת הגדול

דער שלום-בית צווישען די פּאָלקיסטען מיט דער „אַגודה" איז אין דער לאָדזער קהלה פּלוצלונג צושטערט געוואָרען.

ווי מ'שמועסט, איז דאָס געשעהען, ווייל לייבעל מינצבערג האָט געזאָגט — עד כאַן בשבת הגדול.

די לאָדזער קהלה האָט זיך איבערגעצויגען אין אַ מייער דירה, נישט ווייל ס'איז איהר געווען צו ענג, נאָר... עד כאַן בשבת הגדול.

דער יודישער סוחרים-פאַראיין (פּעטריק. 73), האָט זיך נישט בעטייליגט אין דער פּראָטעסט-פערזאַמלונג געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד, ווייל.... נאָר עד כאַן בשבת הגדול.

היטלער האָט געזאָגט צו די יודען: עד כאַן, האָט די יודישע וועלט איך געענטפערט מיט אַנ'עד כאַן....

קומט מען היינט מיט אַ וועקסעל צו אַ לאָדזער מאַנופאַקטורייסט, ענטפערט ער: ר' קרייב — עד כאַן....

קומט אַ פאַראיין נאָך אַ סובסידיע אין דער קהלה, ווייזט מען אָן איהם אויף דער מקווה — עד כאַן...

קומט אַנ'אָרימאַן צו אַ לאָדזער גביר נאָך אַ נדבה, פערהאַלט איהם די מאַדאַם ביי דער שוועל, און זאָגט — עד כאַן....

ס'איז אַ פאַקט, אַז די „האַקט"-טרופּע אין „סקאַלאַ" איז זיך פונאַנדערגעפאַלען. ווי לציס זאָגען, איז דאָס געשעהען, ווייל... נאָר עד כאַן בשבת הגדול....

אַלע זאָגען איצט עד כאַן, אַ חוץ די איובאַ סקאַרבאַוואַ און די לאָדזער ווייבלעך זאָגען נאָך נישט — עד כאַן....

אַ פּאַראַדע איז אַ פּאַראַדע...
היט אייך פאַר דאָקטוירים און אַדוואָקאַטען!

ביי אַ בריזש זענען געזעסען די דריי שפּיטלעס: ה' בייגעלדרייער, דאָקטאָר קישקע ביינדער און אַדוואָקאַט טשאַקמיסטער.

בעת'ן שפּילען, פרעגט בייגעלדרייער דעם דאָקטאָר:

— פּאַניע דאָקטאָרשע, ביי מיר צאַפּעלט דאָס רעכטע אויג, וואָס טוט מען דערצו?

— ס'איז נערווען, זי דאַרפען זיך אויסשפּאַקאָיען.

— אַ דאַנק!

עטליכע טעג שפּעטער, טרעפט בייגעלדרייער דעם צווייטען פאַרטנער, דעם אַדוואָקאַט, פרעגט ער איהם: פּאַניע מעצענאַשע, איהר געדענקט, ווי איך האָב בעת'ן שפּילען געפרעגט דעם דאָקטאָר קישקעשניידער וועגען מיין ווייבס אויג, שטעלט איך פאַר, אַז בעכטען האָב איך פון דאָקטאָר דערהאַלטען, אַ בריף, כ'זאָל איהם בעצאָהלען 10 זל. פאַר דער פאַראַדע! ווי מיינט איהר, פּאַניע נעצענאַשע, דאַרף איך איהם דערפאַר בעצאָהלען.

— איך מיין, אַז יאָ: אַ פּאַראַדע איז אַ פּאַראַדע.

בייגעלדרייער האָט בחרפּות'בו צוגעשיקט דעם דאָקטאָר 10 זל. פאַר דער פּאַראַדע, אַז ער איז אַהיימגעקומען, האָט איהם דאָס ווייב אָפּגעגעבען אַ צווייטען בריף:

„נעעהרטער הער בייגעלדרייער!

פאַר די געגעבענע פּאַראַדע וועגען ד"ר קישקעשניידער, וועט איהר אַזוי גוט זיין און מיר צושיקען 15 זל.

מיט אַכטונג

אַדוואָקאַט טשאַקמי....ר.

ווער זענען די אמת'ע בעטלערס?
פּראָטעסט פון דער פּראָפ. לאָדזער בעטלער-אָרגאַניזאַציע
(צוגעשיקט צום „קונדס")

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פּראָיעקט, צו פערוועהרען בעטלעריי און די בעטלערס צו צווינגען צו אַרבייט, האָבען מיר בעקומען צוגעשיקט פאָלגענדען פּראָטעסט: 3

צום „קונדס"!

מיר לאָדזער בעטלערס פּראָטעסטירען אַמשאַרפסטען געגען דעם דאָזיגען פּראָיעקט. צי האָבען מיר ביז איצט נישט שווער און ביטער געהאָרעוועט ביז מיר האָבען אַרויסבעקומען אַ גראָשען פון אַ לאָדזער גביר.

לויט אונזער מיינונג, דאַרף מען אַרויסיאָגען אַלע סוחרים, ווייל זיי זענען די אמת'ע בעטלערס; זיי בעטען אַ גמילת-חסד. בעטלען „פעקלעך". בעטען „אולגעס", בעטען אין אוושאַנד סקאַרבאָווי פּראָלאָנגאַציעס און אין סאַנד „נאַדזוירען" — זיי זענען די אמת'ע בעטלערס.

בעטלערס זענען אויך איבזערע דעפּוטאַטען, ראַטמענער און דאַזאַרעס, וואָס ביי יערע וואַהלען בעטלען זיי שטימען — אָטאָ די בעטלערס דאַרף מען צווינגען צו אַרבייט — נישט אונז. מיר אַרבייטען אַזוי ווי אַזוי שווער און ביטער.

מיט אַכטונג

די פּראָפ. בעטלער-אָרגאַניזאַציע אין לאָדז.

צווישען סוחרים

— דו ווייסט, ווען איך שלאָף אין אַ האָטעל, לעג איך מיר דעם פּאָרטפעל פּראָטעסטען צוקאָפּענס.

— איך נישט, ווייל איך ליב נישט צו שלאָפען אַזוי הויך.

דאָס איז נאָך ערגער

צי קען זיין נאָך עפּעס ערגערס פון אַן אומגליקליכער ליבע?

— ס'קען זיין.

— וואָס?

— אַ גליקליך פּאָרפּאָלק.

קינדישער שכל
ווי וואָלט עס אַ דערוואַקסענער פערשטאַנען?

לעהרער: זאָג מיר, הענעק, ווי רופט מען אַזאַ איינעם, וואָס נעהמט ביים צווייטען אַרויס געלד פון דער טאַש?

הענעק שווייגט.

לעהרער: נו, למשל, איך געה צו דיר און נעהם דיר אַרויס פון דער טאַש 10 זל., ווער וואָלט איך דאַן געווען?

הענעק: אַ סעקוועסטראַטאָר.

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בייַלאַגע צום נייעם פאלקסבלאַט נומער 84 — פרייטאַג, דעם 7 אַפּריל 1933

די שרעק האָט גרויסע אויגען...

אַנטלאָפענע יודען פון דייטשלאַנד: זאָג נאָר, בחור'ל, איז דאָ אמאל חלילה נישטאָ אַ דייטשע צייטונג?...

פּאָליטיק פון וואָך

היטלער און היטלעריזם.

אַ ביי אַנשיקעניש אויף דייטשלאַנדס קאָפּ.

דער ווערסאַילער טראַקטאַט איז פאַר דייטשלאַנד נאָך ווייניג געווען, האָט מען דייטשלאַנד אָנגעיאַר־פען אַ היטלעריזם.

עס איז טשיקאַווע צווישען יועמענס אויפטו דאָס איז געווען אונטער־צו־רוקען דייטשלאַנד אַ היטלעריזם־צרה?

עס מוז דאָך דערין שטעקען עמיצענס דיפּלאָמאַטישע קאָרבע, וועלכע האָט אָנגערעהט אַ היטלער־פּלאָג אויף דייטשלאַנדס קאָפּ.

איז דאָך נישט מעגליך, אַז אַ פאָלק זאָל אַליין בידים אויף זיך מאַכען אַ פּאָגראָם, ווי די דייטשען מאַכען עס איצט. דאָס קאָן מען נאָר אונטערפיהרען דורך אַ דיפּלאָמאַטיש־שפּיצעל.

פרעגט זיך טאַקע, וועלכער דיפּלאָמאַטישער טייוועל האָט אָפּגעטון די דייטשען דאָס שפּיצעל?

אוי, די דיפּלאָמאַטיע, די דיפּלאָמאַטיע!

וועט זיין אַ מלחמה?
לאָיד דזשאָרזש'ס נביאות

קען מען איצט רעכענען אויף אַ מלחמה?

— האָט מיט אַ קורצע צייט צוריק אַ זשורנאַליסט געפרעגט דעם בעקאַנטען פּאָליטיקער לאָיד־דזשאָרדזש.

— ניין — האָט געענטפערט לאָיד דזשאָרדזש — אָבער דאָס אייגענע האָב איך געזאָגט אין יאָהר 1914.

גוט געענטפערט

אויף אַ לעקציע געאָגראַפיע, פרעגט דער לעהרער אַ שילער:

— וואו ליגט יאַפּאַן?

— אין כינע — האָט דער שילער געענטפערט.

היטלער לייקענט!
וועלכע יודען אין דייטשלאַנד ס'פעהלט נישט קיין איין האָר אין קאָפּ

אין אַ היטלעריסטישער צייטונג לייענען מיר: ס'איז נישט אמת, וואָס די אויסלענדישע פּרעסע שרייבט וועגען דייטשלאַנד. ס'זענען נאָך דאָ יודען אין דייטשלאַנד, וואָס קיין איין האָר פון קאָפּ איז זיי נישט אַרויסגעפאַלען.

בעמ. פון „קונדס":

— די, וואָס האָבען פּולע ליסינעס... 3

וואס מאדריד דארף נישט דארף איצט בערלין
ווענדונג פון היטלערן צו שפּאַניען

מאַדריד, 3 אַפּריל 1933 (טעלעגראַפיש). היטלער האָט זיך געווענדעט צו דער שפּאַנישער רעגירונג מיט אַ ביטע, איהם איבערצושיקען קיין בערלין די גאַנצע געוועזענע שפּאַנישע אינקוויזיציע צוזאַמען מיט אַלע נויטיגע אַפּאַראַטען.

ביאגראפיעס פון לאדזער סוחרים
פּראָיעקט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער

די לעצטע צייט איז אין לאָדזער האַנדעלס־קאַמער ענטשטאַנען אַ פּראָיעקט, אַז יעדער סוחר זאָל אָנשרייבען זיין ביאָגראַפיע. כדי די אַרבייט צו פערלייכטערען, איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די סוחרים זאָלען זייערע גענויע ביאָגראַפיעס שרייבען נאָר ביז'ן יאָהר 1929, פון 1929 האָט די האַנדעלס־קאַמער אויסגעפּערטיגט אַן אייגהייטליכען טעקסט פאַר אַלע לאָדזער סוחרים, וועלכער לייענט זיך אַזוי:

...„און אַזוי האָט ער געלעבט ביז'ן יאָהר 1929, דערנאָך האָט ער באַנקראָטירט, פון טאָג צו טאָג איז ער געוואָרען אָרימער און אָרימער, און האָט אויסגעהויכט זיין נשמה אויף דער טרעפּ פון אוזשאָנר סקאַרבאָווי".

ער געהט קויפען א ווילע
מאנאלאג פון אַ שטאָטישען יוד

פון ב. קאוונער

...יאָ, מיין טייערער פריינד, עס איז נישט געווען, און ס'וועט נישט זיין, קיין שעהנערע, בעסערע לעבען ווי אויפ'ן דאָרף.

גענוג געמאַטערט זיך אין די גרויסע שטעט, אין די גרויסע הייזער, אין דעם רויש און געפילדער, גענוג! אָט וואוין איך איצט אין אַ קאַזאַרמע צווישען הונדערטער און אַכציג פאַמיליעס. ווי גאָרנישט געפינען זיך אין דער קאַזאַרמע אַ טויזענד מענשען, אַ חוץ, וואָס מען קומט צוגאַסט און אַ חוץ אַבצעגערס, וואָס געבען מעבעל און עסענוואַרג און קליידער.

אין אַזאַ הויז זענען צו יעדער צייט פאַראַן אַ וואָסערע פופציג אָדער זעכציג מענשען, וואָס זענען קראַנק. איינער הוסט, אַ צווייטער ליידט פון'ם מאָגען, אַ דריטער האָט מעיגרען, אַ פערטער האָט אַ שווינדעל אין קאָפּ און אַ פינפטער האָט איינגאַנצען נישט קיין קאָפּ — וויפיעל מענשען געהען איצט אַרום אָהן קעפּ?

ווען איהר קומט אַהיים פון גאַס הערט איהר במעט אויף יעדען שטאָק אַ ראַדיאָ אין דעם הויז זענען זיכער פאַראַן אַ וואָסערע הונדערט ראַדיאָס. און אַלע אַרבייטען אויף אַלע כלים, דאָ הערט מען אַן אָפּערע, דאָרט אַ לידעל פון יודיש טעאַטער. דאָרט רעדט איינער וועגען יאַפּאַן און כינע און דאָרט רעדט אַן אַנדערער וועגען היטלערן און נאָך איינער ראַדיאָ טשאַקעט אויף וואָס די וועלט שטעהט.

און אַלעס צוזאַמען מישט זיך אויס אין איין קאַשע. עס ווערט אַ מיש־מאַש אין קאָפּ. מען ווערט בערוזעו, אויפגערעגט, צודרעהט. מען קען נישט עסען, נישט שלאָפען, נישט זיצען אין הויז, נישט טראַכטען.

געהט מען צוריק אַרויס אין גאַס, רוישט די גאַס מיט טראַמוואַיען און טויזענדער אויטאָס, און קינדערלעך, און קוילען־וואָגענס, אָדער מען זעהט אַרויסגעשטעלטע בעבעכעס פון אָרימע עקסמיסירטע יודען.

פאַר מיר און מיינע נערווען איז דאָס קיין לעבען נישט. איך ליב שטילקייט. איך וויל אַ דאָרף, אַ פעלד, אַ טייך, אַ בוים, אַ גאָרטען, אַ וואַלד; מיך ציהט צו דער נאַטור; איך בענק נאָך אַ פּיעטע, נאָך אַ קליין הייזעלע און אַ גאָרטען; אין גאָרטען זאָל זיין אַ־סאָך פון פרוכט־בוימער, אַ ברונען מיט וואַסער. טויבען זאָלען זיצען אויפ'ן דעכעל און וואָרקען.

וויל איך איבערלאָזען דעם גיהנום און אַנטלויפען אין דאָרף.

וואָס איך וועל דאָרט טון? איך וועל זיך קויפען אַ שטיקעל לאַנד, אַ צעהן אָדער פופצעהן אַקער און דאָס בעאַרבייטען — זעצען קאַרטאָפעל, קרויט, רעטעך, ציבעלעס, אוגערקעס, פּעטרושקע, קימעל, קנאָבעל, האָדעווען עופות, האַלטען אַ צוויי קיה, וואָס גיבען מילך, אַ פערדעל; וועל איך זיין אַ פערזאָרגטער מענש; וועט מיר דער קאָפּ נישט דאַרען, וואו מען נעהמט אויפ'ן מאָרגענדיגען טאָג.

גענוג בוידען לופט־שלעסער פון זייפען־בלאָזען און אויסגעבלאָזענע אייער.

די עטליכע יאָהר, וואָס מיר איז נאָך בעשערט צו לעבען, וויל איך לעבען אויפ'ן פעלד, אין אַ קליין שטיבעל, נעבען אַ וואַלד און אַ טייך, זיין אַ חבר צום ווינט...

...יאָ, אַזוי בלייבט עס. און טאָמער וועט מיין פרוי נישט וועלען מיטגעהן מיט מיר, זי וועט וועלען זיין באָהענט צו די קינדער — געזונטערהייט.!

וועל איך אַוועק אָהן איהר. איך בין זיכער, אַז זי וועט נאָכקומען...

דאָס אייגענע וועט זיין מיט די קינדער. און טאָמער נישט, וועלען זיי מעגען בלייבען אין שטאָט: זיי זענען נאָך יונג און שטאַרק; זיי האָט נאָך די שטאָט נישט קראַנק געמאַכט.

איך שטעל זיך שוין פאָר אין דער פאַנטאַזיע ווי איך וואוין אין דאָרף: דאָס הייזעל איז ווייס. עס שטעהט אין אַ גאָרטען מיט בוימער און פרוכט און בלומען; אויף יעדער זייט פונ'ם גאָרטען — אַ גרויס פעלד, און איך געה זיך מיר אַרויס פאַר־טאָג, בשעת די זון געהט אויף, אויף די גרינע ליגען וואַסער־פערל און די בערג רויטערען... און איך נעהם אַראָפּ פון מיין פעלד אַביסעל און אַלעס און טראָג דאָס אין שטוב אַריין און איך עס די אַלע פרישע זאַכען פון מיין פעלד...

ווי זיס, ווי געשמאַק מוז זיין אַזאַ לעבען! און בשעת איך זיץ מיר אַזוי און עס די אַלע גאָרטען־זאַכען, זינגען פויגעל, וואָרקען טויבען, קרייען העהנער, און די בלעטער אויף די בוימער פיהרען אַ שמועס מיט'ן ווינטעל...

קען נאָך זיין שעהנערס און בעסערס, נאָכדעם ווי מען האָט אָפּגעלעבט אין לאָדז אָדער אין וואַרשאַ פערציג יאָהר?

און מיינט נישט, אַז איך בין אַ משוגע'נער. פאַראַן אַ סך, אַ סך, וואָס טראַכטען איצט פון אַזאַ לעבען. דער וואָס האָט נאָר אַ פּאָר גילדען פון די גוטע צייטען, דער אַנטלויפט פון דער שטאָט.

אין שטאָט איז מען מיט קיין זאַך נישט זיכער; דאָ הענגט דער מענש אין דער לופטען, צווישען הימעל און ערד; צווישען זאָרג און מורא...

דאָ איז מען בלויז זיכער מיט אַ „שטאַק", מיט אַן אַטאַק אויפ'ן האַרץ, אָדער אויפ'ן קאָפּ...

...האַ? איהר פרעגט: צי האָב איך געלד? וועל איך אייך ענטפערען: דערווייל האָב איך נישט אַ גראָשען, ווען מען הרג'עט מיך; די פּאָר גילדען, וואָס איך האָב פערמאָגט, האָט די האַנדעלס־באַנק צוגענומען, און ס'איז נישטאָ ביי וועמען צו לייהען, מען וויל גאָר לייהען ביי אייך...

און מיינט נישט, מיין פריינד, אַז איך שפּאַס, אָט בין איך לעצטען זונטאָג צוגעפאָהרען צו אַן אַלטען גוטען פריינד און געוואָלט באָרגען אַ פּאָר גילדען ביי איהם. ער האָט זיך מיט מיר זעהר דערפרעהט: „גוט, מעכעל, וואָס דו ביסט געקומען"! — האָט ער אויסגערופען מלא שמחה — „איך האָב דיר זעהר געוואָלט זעהן; איך דאַרף בויטיג האָבען אַן הלוואה'לע".

זאָג איך: „איך בין דאָך געקומען צו דיר באָרגען אַ פּאָר גילדען..."

אָט אַזוי ווי איהר הערט: אַלע זענען אויף סיפקע צרות: אַלע זענען אויסגעביטעלט, איין שמעק טאַבאַק געהט אַרום פון איין נאָז־לעכעל צום אַנדערען...

איז דאָך ווידער אַמאָל די פראַגע: וואו וועל איך נעהמען געלד צו קויפען אַ כאַטקע? איז די מעשה אַזאַ: מיר קומט אָפּצונעהמען ביי אַ געוועזענעם שותף אַ פּאָר הונדערט זל. אַ חוב; האָב איך איהם אָנגעקלאָגט און איצט איז דאָס אין די הענד פון מיין אַדוואָקאַט, ווען דער פּראָצעס וועט זיין ווייס איך נישט. אַוודאי די צייטען... אויב איך וועל געווינען און אַרויסקריגען דאָס געלד, וועל איך זיך באַלד נעהמען צו דער אַרבייט; און טאָמער וועל איך דאָס געלד נישט קריגען, וועט טאַקע זיין שלעכט, וואָס שלעכט הייסט.

איז אָבער, די פראַגע: פאַרוואָס זאָל איך עפּעס פערלירען? מיר קומט דאָך ביי איהם, נישט איהם ביי מיר. וואָס־זשע דען, עס קען זיך אַזוי מאַכען אַז ער זאָל פערלירען און דאָך זאָל ער נישט האָבען קיין געלד מיר צו בעצאָהלען. אויב דאָס זאָל טאַקע באמת זיין אַזוי, וועט זיין פּאַסקודנע, אָבער מיין האַרץ זאָגט מיר, אַז ער וועט זיך נישט קיין עצה געבען, וועל איך בעטען דעם ריכטער, ער זאָל איהם הייסען אָפּזיצען דאָס געלד...

אָט אויף אַזעלכע געלדער וויל דאָס דער יוד קויפען אַ ווילע אויפ'ן דאָרף

די פסח-וואך

ווייב: איך האָב דיר שוין געזאָגט, אַז אין דער פסח-וואָך זאָלסטו זיך מיר נישט ווייזען פאַר די אויגען...

וואס דערווארט היטלערן?
ער וועט האבען וואלדעמאראס מפּלה

— ווי מיינסטו, היטלער, קען איצט מאַכען אַ מהומה אין דער פּאָליטיק?

— ווייס איך וואָס, וואַלדעמאַראַס האָט אויך געמאַכט אַ מהומה. זיי וועלען זיך ביידע גאָר בקרוב געבען די הענד.

כלים צו כשר'ן!
ווער וועמען ס'כשרט

דאָס קולטורעלע דייטשלאַנד האָט גע'כשר'ט די שפּאַנישע אינקוויזיציע.

די לאָדזער דייטשע „פרייע פּרעסע" כשר'ט היטלערן.

לייבעל מינצבערג האָט גע'כשר'ט בנימין רוס'ן.

רומקאָווסקי האָט אין דער קהלה גע'כשר'ט כאַרין.

די לאָדזער סוחרים־פעראיינען האָבען געכשר'ט קאָרטען־קלובען.

לאָדזער סקראָמנע ווייבלעך כשר'ן זייערע סובלאָקאַטאָרען.

לאָדזער מיידלעך האָבען גע'כשר'ט פּיטיגרילין.

אַ חוץ דער „נותן לחם" וויל נישט כשר'ן דעם „תומכי אורחים".

אוי, די קראנקען-קאסע!...
איהר עקספּארט אויף יענער וועלט

אַן אַרבייטער האָט זיך קורירט אין דער קראַנקען קאַסע און איז ב"ה געשטאָרבען.

קומענדיג אויף יענער וועלט, האָט מען איהם אין די ביכער אין ערגעץ נישט געפונען איינגעמאָלדען.

— וואו האָסטו דיך קורירט? האָט איהם דער מלאך געפרעגט.

— אין דער קראַנקען קאַסע.

— אַהאַ, אויב אַזוי שטימט שוין, האָט דער מלאך געענטפערט: די קראַנקען קאַסע שיקט אונז אָפּט צו אַזעלכע קליענטען, וואָס האָבען נאָך געדאַרפט אַ סך יאָהר צו לעבען, דעריבער זענען זיי אין די הימעל־ביכער נישט רעגיסטרירט...

די 5 קראנקהייטען
געהען איצט אום

וועלכע חולאת'ן געהען איצט אום?

טיפוס, גריפּע, פּאַראַטקעס, קאַטאַראַך און היטלעריאַדע.

א שילד פאר א מאנופאקטור-געשעפט

אויף באַוואַמיעסקאַ גאַס האָט מען פאַר אַ געשעפט אויפגעהאַנגען אַ נייע שילד:

„סקלאַד מאַנופאַקטורי, גרונם האַרצקלאַזונג אי אורזשאָנד סקאַרבאָווי"...

לאדזער געשעפטען

וואָס הערט זיך עפּעס מבוח פּרנסה?

— כ'האָב מיט מענדעלזאָנען געמאַכט אַ שותפות אַ פאַבריק פון לופט־באַלאָנען.

— און וואָס בעשטעהט דאָס שותפות?

— מענדעלזאָן האָט אַריינגעלעגט גומע, און איך — לופט.

צו איהר בענעפיס
ס'פעהלט איהר אַ קויש בלומען

אַן אַרטיסטקע האָט צו איהר בענעפיס־פאָרשטעלונג בעקומען זעקס קוישען בלומען, און דאָך איז זי געווען שטאַרק דענערווירט.

— וואָס טוט זיך מיט דיר? האָבען זי די אַרטיסטען געפרעגט. זעקס קוישען בלומען איז דיר נאָך ווייניג?

— איך האָב דאָך אַליין אין דער קוויאַטשאַרניע בעשטעלט זיבען קוישען!..

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 7 אפריל
יא ניסן תרצ"ג

זון-אויפגאנג 4.58
זון-אונטערגאנג 6.19

ליכט-צינדען: 60,9

א נייער „סעזאן"-ארטיקעל
גאז-מאסקעס אין איינצעל-פערקויף

(2) דער קרייז-קאמיטעט פון דער לופט-פליה-שוץ-ליגע אין פיעטרקאוו האט אנגעהויבען צו פערקויפען גאז-מאסקעס פונ'ם נייעסטען טיפ פאר דער ציווילער בעפעלקערונג.

אזא גאז-מאסקע קאסט 19 זלאטעס.

אפטייקען
הייניגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: מ. קאצפער-קיעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקיעוויטש, (קאפער-ניקא 26), י. זונדעלעוויטש (פיעטריקאווער 25), ו. סאקאלעוויטש און שאט (פשעיאזד 19), מ. לי-פיעץ (פיעטריקאווער 193), ריכטער און לאבאדא (ליסטאפאדא 86).

איבערזיכט פון פערד

(א) היינט, פרייטאג דעם 7 ד. ח. 8 אין דערפריה קומט פאר אויפן האלער-פלאץ אן'איבער-זיכט פון פערד פונם יאהרגאנג 1929 — 1923 פון אלע פאליציי-קאמיסאריאטען.

מארגען, שבת, ד. 8 ד. ח. — פון יאהרגאנג 1919.

א קווארט וויין Nr. 8 פון דער פירמע „פראגרעס" פאר 2.80 זל.

פאר שטרייק-טעראר

(א) נטע ראזענשטרייך און אבא בעלפער, ארבייטער פון לאסמאנס פאבריק (פאלודניאווא 6), זענען נעכטען פערמשפט געווארען אויף 2 חדשים ארעסט פארן אנווענדען טעראר און שלאגען דעם שטרייק-ברעכער רחמיאל דינקער.

7-קלאסיגע לעהר-אנשטאלט „תחכמוני"

1881 לאדז, שיענקעוויטשא 3

אין משך פון שול-יאהר 1932-33 האט דער „תחכמוני" — א דאנק די אויסערגעוועהנליכע אנ-שטרענגונגען פון דער לייטונג, דורכצופיהרען דעם אנגעצייכענטען ברייטען פראגראם פון למודי-חול און למודי-קודש — בעוויזען צו געווינען די דאנק-בארקייט פון די עלטערען און צוטרוי פון דער יודי-שער געזעלשאפט.

די שולע ווערט אנגעפיהרט דורך ערשטקלאסי-גע פעדאגאגישע קרעפטען סיי אין יודישער סיי אין וועלטליכער בילדונג.

דער ברייטער לעהר-פראגראם פון דער שולע ווערט אויסגעפיהרט ביי א הארמאנישער פעראיי-ניגונג און איינקלאנג צווישען: עברי, תורה, ב"ך, משניות, אגדה, גמרא, שלחן-ערוך, א"ת, יודישע געשיכטע, העברעאישע און וועלטליכע בילדונג, מוזיק און ענגליש.

דער סעקרעטאריאט פון „תחכמוני" אויף ענג-קעוויטש גאס נומער 3 ערטיילט אינפארמאציעס און בעהמט אן איינשרייבונגען אין אלע 7 קלאסען און פרעבעל-שולע און ערלעדיגט אלע פארמאליטע-טען יעדען טאג אויך אין חול-המועד פון 12-10 פארמיטאג.

אכטונג: לויט'ן ביים שול-געזעץ איז דער לעצטער טערמין פון די איינשרייבונגען (אין משך פון מאנאט אפריל) ביז'ן 1-טען מאי 1933. נאך דעם טערמין וועלען די שילער וואס זענען נישט פערשריבען אין פריוואט-שולע מוזען לערנען אין די אלגעמיינע פאלקס-שולען.

פון האנדעלס-געריכט
נאך וועגען דער „שלעסערישער מאנופאקטור" אין אזארקאוו

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז אלס סינדיק פון דער „שלעסערישער מאנופאקטור" אין אזארקאוו געוועהלט געווארען אדוו. פיכנא, וועל-כער איז אויף דער לעצטער זיצונג בעשטעטיגט געווארען דורכן געריכט.

לויט דעם בילאנס שליסען זיך די אקטיוועז מיט דער סומע פון 16 מיליאן זל. די פאסיוועז 20.099 816 זל. אויף דער פערזאמלונג האבען זיך בעטייליגט 5 אדוואקאטען בעפולמעכטיגט פון העכער 200 קרעדיטארען. די פאבריק איז פער-פאכטעט צו יעקב און מאיר פאגעל.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאסטש פון דער פירמע „הלל דראבקין" (זשעלאזנא 21), איז אלס סינדיק געוועהלט געווארען אדוו. גאלדבערג.

* * *

ווי מיר האבען שוין בשעתו מיטגעטיילט, איז דער סוחר נתן דוד ווייספעלד איינגעזעצט גע-ווארען אין ארעסט. די ביטע וועגען געבען איהם א גלייט איז פון געריכט אפגעזאגט געווארען. די עדות האבען געגען און'ן אויך געגעבען נישט קיין גינסטיגע ערקלעהרונגען, צוליב וואס אויך די צווייטע ביטע וועגען א גלייט האט דאס געריכט אפגעזאגט.

איצט בעמיהט זיך ווייספעלד'ס בעפולמעכ-טיגטער אדוו. זעלמאנאוויטש איהם צו בעפרייען פון ארעסט דורך א גלייט.

* * *

אנ'עהנליכען ענין וועט דאס געריכט בע-טראכטען וועגען דער פירמע „יעקב צווילינג" (פולנאצנא 1), וועמען דאס געריכט האט אפגע-זאגט צו געבען א גלייט.

דאס געריכט האט איצט בעשלאסען אויסצו-הערען עדות, וועלכע דארפען בערעכטיגען דאס אפשטעלען די צאהלונגען פון דער פירמע צווילינג.

דער ענין וועט בעטראכט ווערען דעם 11 ד. ח. וואו דאס געריכט וועט זיך בעראטען וועגען געבען דער פירמע צווילינג א גלייט.

זי איז נעבעך בטל בששים..
יאנקעלע ביאלעק איז אבער ווייט נישט עובר בטל

(2) והמעשה שהיה כך היה...

מרת בעלא קראקאווסקא איז, לא עלינו, גע-בעך א מיידעל אין די יאהרען — 60 יאהרלעך איז זי אהן עין הרע אלט ביז די 120 יאהר, און דאך האט זי וויזט אויס נישט פערלוירען דעם הומאר, און וויל דווקא חתונה האבען...

פאר קיינעם איז עס נישט קיין סוד, (אפשר — א סוד פאר גאנץ בראד, אבער נישט פאר לאדז...) ובפרט פאר איינעם, יעקב ביאלעק, וועלכער האט זיך צו איהר בשעתו געמאלדען, זיך פארגעשטעלט פאר איהר אלס לאנד-שדכ', און געזאגט, אז ער האט פאר איהר די ריכטיגע כלי — א חתן, ווי א נוס, א קארפורער אתרוג, א הדר'ל — א צוש...

קודם כל האט ער ביי איהר גענומען אנ'א-דערויף א הגנדערטער אויף צוצופאהרען צו איהם, און ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האט ער ביי איהר אויף פערשידענע זאכען און אונטער פערשירענע אויסרעדען ארויסגענארט פאר'ן חתנ'ס וועגען א קימא-לן פון... 6000 זלאטעס.

אז עס איז שוין דערגאנגען צו דער דאזיגער סומע — האט דאס מיידעל געזאגט: סטאפ-מאשינע!.. איך האב שוין גענוג די קארעספאנ-דענץ מיט מיין חתן.. ער האט שוין ביי מיר גענוג געלד אויסגעפלומפט.. כ'האב שוין מעהר קיין כוח נישט איהם צו אויסהאלטען און צו האָ-דעווען דעם אינדיק אויף פסח... פאניע ביאלעק, אדער דערלאנגט מיר דעם חתן מיינעם אהער, אדער — ס'געלד צוריק...

ביאלעק האט דאן געמאכט א זויערע מינע, און דערקלעהרט מיט אל מלא רחמים ניגון, אז אנ'אומגליק איז געשעהן, אז דער חתן נעבעך איז פון וועלט אוועק מחמת א קאליע'דיגען מא-גען!..

וואס איז דא א סך צו ברייען — דער ענין האט אנגעשפארט אין געריכט, און דא האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער גאנצער חתן איז לא היה ולא נברא, און אז ביאלעק האט די בריף, די גאנצע קארעספאנדענץ מיט דער גאנצער מעשה אליין אויסשפעקולירט.

דערפאר האט ער בעקומען צו זיצען 6 חדשים אין טורמע — בין יושבין ובין מסובין.

כשר לחג הפסח

כשר לחג הפסח

די בעסטע ווייגען — צו די ביליגסטע פרייזען!

יעדער קונה מוז איז זיין אייגענעם אינטערעס בעזוכען די לאנגיעהריגע בעקאנטע פירמע

„בארוויז"

איינהאבער: מענדל בארנשטיין

לאדז, נאוואמיעסקא 30, טעל. 58-210

וואו מען בעקומט לכבוד פסח די פיינסטע ווייגען. גפן — אהן אלקאהאל, פרימא ראדזינעז-וויין.

אלטער אונגאר-וויין,

בעריהמטער ארץ-ישראל-וויין פון פסח תקוה, אריגינעלער מעהד, שפריט כשר לפסח

אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען!

קומט און איבערצייגט אייך!

אויסראטונג פון שטשורעס

אין דער שטאט זענען אויסגעקלעבט גע-ווארען א פעראָרדענונג מכוח אויסראטען די שטשו-רעס אין לאדז, דעם 27 אפריל ה. י.

יודיש יונגעל אונטער אנ'אויטא
געפונט זיך אין א שווערען צושטאנד אין שפיטאל

(2) אויף רוג זגערושער און לימאנאווסקי איז דער 13-יעהריגער מנחם קולמאן, פון זגערושער 48 איבערגעפאהרען געווארען פון אנ'אויטא, דאס יונגעל איז א שווער-פערוואונדעטער אפגעפיהרט געווארען אין פאזנאנסקיס שפיטאל.

א פלאש גוטען מעהד פון דער פירמע „פראגרעס" נאר פאר 2 זל.

שרפה אין א בעקעריי

(2) אין מענועל בורשטינס בעקעריי ציגעל-גאס 37 איז נעכטען אויסגעבראכען א שרפה, וועלכע איז גיך איינגעלאשען געווארען דורך די פייערלעשער.

ארלע טרעפט זיך היינט אין „אראראט" אויף דער פייערליכער פרעמיערע פון „מירי מיריאסען"

פון פיעטרקאוו געקומען שלאגען דאס ווייב קיין לאדז
„מלחמה" צווישען מאן און ווייב אויף אין מיטען גאס

(2) אויף וואלטשאנסקא גאס פאר'ן טויער 149 איז נעכטען א מאן בעפאלען א פרוי און זי גענומען שלאגען. ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט איז דער שלעגער דער 25-יעהריגער אברהם ביע-לאווסקי און די בעפאלענע ביעלאווסקי'ס פרוי רבקה. דאס פארפאלק וואוינט זייט עטלעכע יאהר אין פיעטרקאוו, מיט עטליכע טעג צוריק איז זי אנטלאפען פון מאן, דערוויסענדיג זיך, אז זי גע-פונט זיך אין לאדז, האט ער זי נעכטען געפאקט אויף דער וואלטשאנסקא גאס און זי מכבד גע-ווען כדת וכדין.

א דאנק דער פאליציי האט זיך דער הייס-געבאדענער מאן בערוהיגט, ער וועט אבער הא-בען א פראצעס פאר שטערען די עפענטליכע רוה.

א באטשינקע וויין Nr. 6 פון דער פירמע „פראגרעס" פאר 1.60 זל.

א לעבעדיגער פאקעל
אנגעצונדען די קליידער פון א דינסט-מיידעל

(2) אויף קאמיענגא 15 איז די דינסט פון דער פאמיליע בלייוויס, סטאניסלאווא מיעשקאווסקא ביים מאכען פייער אין אויוען ארומגעכאפט געווארען פון די פלאמען און בעקומען שווערע בראנד-וואונ-דען אויפ'ן גאנצען קערפער. אין א שווערען צו-שטאנד איז זי אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל אויף דער זאגאיעקאווא.

1-טער קלאנג-סינא-טעאטער SPLENDID נא רוטאווימשא 20

היינט און פאלג. טעג!

די ליבעס-געשיכטע פון א רוסישער סטודענטקע נאך דעם בעריהמטען ראמאן פון Claude Anet

„ARJANA"

דער פילם ווייזט דעם שטורם פון געפיהלען און ליידענשאפטען אין דער נשמה פון א יונגער פרוי...

דאס איז אנ'עפאפעי פון אפפערונג פון אנ'אונשולדיג מיידעל... אין דער הויפטראלע

Elżbieta Bergner

רעזשי Paweł Czinner

אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 בייטאג. אפאראטור וועסטערן עלעקטריק.

צום ערשטען מאָל אין לאָדז!!!
„מילי מיליאָסען"
געזאַנג-שפּיל אין 2 טיילען
8 בילדער
רעזשי: דוד הערמאַן.
אין „אַראַראַט"

טעקסטיל-שטרייק ענדגילטיג ליקווידירט

נעכטען אַלע קליינע פאַבריקען געווען טעטיג

(2) נעכטען זענען שוין טעטיג געווען אַלע קליינע פאַבריקען. וועלכע האָבען אונטערגעשריבען דעם אָפּמאַך.

נעכטען איז ביים אַרבייטס-אינספּעקטאָר פאָר געקומען אַ קאָנפערענץ וועגען ליקווידירען דעם שטרייק אין אָזאָרקאָוו.

צענניקעס איז שפּייז-געוועלבער

(2) דער פּוילישער סוחרים-פאַראיין האָט, אין הסכם מיט אַנדערע פאַראיינען, און אויפ'ן יסוד פון אַ דערלויבעניש פון דער לאָדזשער שטאָטישער סטאַראָסטווע פונאַנדערגעשיקט נעכטען צענניקעס אויף אַרטיקלען פון ערשטען געברויך (אויף חודש אַפּריל, וועלכע דאַרפען אויסגעהאָנגען ווערען אויף אַ באַגעזעהען אָרט אין יעדען געוועלב.

דערדריקט אויף טויט אַ באַהן-אַרבייטער

(2) נעכטען בעת'ן אויסלאָדען וואַגאָנען אויף טראַמוואַיאָווע 17 איז אויף טויט צודריקט געוואָרען דער 32-יעהריגער באַהן - אַרבייטער אַדאָלף געהרינג (פּאַמאָרסקאַ 150).

מ'האָט דעם טויטען קערפּער אָפּגעפירט אין פּראָזעקטאָריום.

אַ קוואָרט מאָשטש-ראָדזינקאָווע פון דער פירמע „פּראָגרעס" נאָר פאַר 2 זל.

פערמשפּט דער פעראַנטוואָרט-ליכער רעד. פון „לאָדזער וועקער"

(אַ) נעכטען איז פערמשפּט געוואָר'ען אויף 8 חדשים טורמע אויף צו בעצאָהלען 2000 זלאָטעס (אין פאַל פון נישט איינמאָהנען — נאָך אויף צוויי חדשים) אברהם זינגערמאַן. דעם פעראַנטוואָרט-ליכען רעדאַקטאָר פון דעם בונדישען „לאָדזער וועקער" פאַר'ן שאַרפען אַרויסטריט געגען די שטאָנד-געריכטען אין פוילען.

פער'משפּט גנבים-איינברעכער

(2) דאָס לאָדזער קרייז-געריכט האָט נעכטען פערמשפּט פאַר'ן אַדורכפיהרען אַן איינברוך-גנבה אין ראַדאָמסק: יוזעף שעווטשיק'ן — אויף 5 יאָהר מיט'ן אָפּנעהמען אַלע רעכט אויף 10 יאָהר; אברהם לעווקאָוויטש'ן — אויף 2 יאָהר טורמע, און אָפּ-נעהמען די רעכט אויף 6 יאָהר; דעם שאָפער, סטאַניסלאַוו קרוליקאָווסקי — אויף 6 חדשים טורמע, און ידידיה קאַנטקאָהן — אויף 8 חדשים.

אַ באָטשינקע ראָדזינקען ווײַן פון דער פירמע „פּראָגרעס" פאַר 1.45 זל.

שטאָטישער אָפּצאָהל פאַר דראָזשקעס

(2) דער שטאָטישער אָפּצאָהל פאַר לאָדזער דראָזשקעס בעטרעפט הײַ-יאָהר 23 זלאָטעס, איינגעצאָהלט אין צוויי ראַטעס: 13 זלאָטעס ביים אָפּנעהמען דאָס בלעכעל אויפ'ן יאָהר 1933 און שפּעטער — 10 זלאָטעס.

שאָקאָלאַד-און קאַרמעלען-פאַבריק „זלאָטי ראַי"

די בעוואוסטע יודישע לאַנגיעהריגע שאָקאָלאַד און קאַרמעלען-פאַבריק „זלאָטי ראַי", וועמענס אינהאָבער איז ה' ש. האַלפּערין, האָט זיך בעקאַנט געמאַכט אין אַלע קרייזען פון דער יודישער בעפעלקערונג מיט איהרע אויסגעצייכענטע צוקער-וואַרג און שאָקאָלאַד-אויסאַרבייטונגען. ספּעציעל איז די ראָזיגע פירמע אומעטום פּאָפּולער מיט איהר שטרענג טראַדיציאָנעלע השגחה איבער כשרות לחג הפסח.

צום בעפאָרשטעהענדען פסח איז די פירמע פערזעהען מיט אַ זעהר רייכען אויסוואַהל פון פערשידענע טרוקענע און געפילטע שאָקאָלאַדען, קאַרמעלען, מאַרמעלאַדע און אנד.

די פערקויפס-שטעלען אין לאָדז זענען: פּיל-סודסקי 50, זאַוואַדזקאַ 11 און שרודמיעסקאַ 7.

קויפענדיג אין „זלאָטי ראַי" זיסוואַרג אויף פסח — האָט מען דעם אמת'ן עונג יום-טוב.

דער „לעקסיקאָן פון יודישן טעאַטער"

אַ דאַנק דער פרײַנטליכקייט פון דעם ניו-יאָרקער „פאָרווערטס"

האָט דאָס נייע פאָלקסבלאַט

בלויז 10 זלאָטעס
אנשטאָט 6 דאָלאַר

1000 שוישפּילער
600 פאָטאָגראַפיעס און בילדער

די מעגליכקייט צו געבען 50 פון אירע לייענער אַן אויסערגעוויינליכען

פּרעזענט לכבוד פסח

בלויז פאַר 10 גילדען
אנשטאָט 6 דאָלאַר. קאָן מען היינטיגע וואָך בעקומען דעם ערשטען באַנד פון
זלמן זילבערצווייג'ס „לעקסיקאָן פון יודישען טעאַטער"

יעדער יוד. יעדע יודישע פאַמיליע, דאַרף האָבען ביי זיך דעם אייביגען אָנדענקען,
דאָס גאָלדענע בוך פון יודישען טעאַטער און פון יודישען אַקטיאָר.
אָבער מיר האָבען נאָר 50 עקזעמפּלאַרען און כל הקודם זוכה.
דאָס בוך ענטהאַלט די ביאָגראַפיעס פון טויזענד יודישע שוישפּילער, דראַמאַטורגען, קאָמ-פּאָזיטאָרען, בדחנים, פּורים-שפּילער, בראָדערזינגער, דירעקטאָרען, רעזשיסאָרען, מאָלער פון אַלע זייטען איבער דער גאַנצער וועלט.
דאָס בוך איז געדרוקט אויף גלאַנץ-פּאַפּיר, איינגעבונדען אין לײַנוואַנד און האָט בערך 600 פאָטאָגראַפיעס און בילדער.
עס איז דאָס שענסטע בוך, וואָס איז ווען געזעהען געוואָרען אין פוילען.
דאָס יודישע טעאַטער אין אַמעריקע האָט אַרויסגעגעבען אַזעלכע זשעניען און טאַלאַנטען ווי יעקב פּ. אַדלער, בינע אַבראַמאָוויטש, צילע אַדלער, לעאָן בלאַנק, יעקב בן-עמי, סעמיועל גאָלדענבורג, לוסי גערמאַן, דזשעני גאָלדשטיין, בערטאַ גערסטען, דאָרע וויסמאַן, מוני ווייזענפריינד (פּאָול מוני), לודוויג זאַץ, בעסי טאָמאַשעווסקי, באָריס טאָמאַשעווסקי, אהרן לעבעדיעוו, קעני ליפּצין, זיגמונד מאָגולעסקאָ, מיכאל מיכאַלעסקאָ, מנשה סקולניק, זיגמונט און דיינע פיינמאַן, רעגינאַ פּראַגער, מאָלי פּיקאָן, בערטאַ קאַליש און מאָריס שוואַרץ
ווייסט איהר ווער זיי זענען? ווילט איהר קענען זייער לעבענסגעשיכטע?
ווילט איהר זיך בעקענען מיט'ן לעבען און טעטיגקייט פון די גרינדער פון יודישען טעאַטער אברהם גאָלדפאַדען און יעקב גאָרדין?
ווילט איהר קענען די געשיכטע פון דער הירשביין-טרופּע און פון דער ווילנער טרופּע?
דער „לעקסיקאָן פון יודישען טעאַטער" איז ביז איצט נישט געווען צו בעקומען אין פוילען. דאָס בוך האָט ביז איצט געקאָסט 6 דאָלאַר. איצט קאָן מען עס צו-זאַמען מיט 3 קופּאָנען פון „פאָלקסבלאַט" בעקומען נאָר פאַר 10 זלאָטעס
שניידט אויס דעם קופּאָן און מיט נאָך 2 קופּאָנען, קאָנט איהר אין דער אַדמיניסטראַציע פון „פאָלקסבלאַט" בעקומען דעם „לעקסיקאָן" נאָר פאַר 10 זל.

קופּאָן נומער 1
דער בעזיצער פון דעם קופּאָן און נאָך 2 קופּאָנען בעקומט פאַר 10 זלאָטעס דעם
גרויסען פאָלקסבלאַט-פּרעזענט
דעם ערשטען באַנד פון „לעקסיקאָן פון יוד. טעאַטער"

סענסאַציאָנעלע פּרעמיערע אין „אַררט"

היינט איז די אור-אויפפיהרונג פון דער געזאַנגס-קאָמעדיע „מילי מיליאָסען"

פאַר אונזער קינסטלערישען טעאַטער „אַראַ-ראַט" איז די היינטיגע פּרעמיערע פון „מילי-מי-ליאָסען" אַ וויכטיגע דאַטע.

ביז איצט האָט זיך דער „אַראַראַט" ספּעציאַלי-זירט אין קליינקונסט, און זיך אויף דעם געביט אויסגעאַרבייט אַ פעסטע פּאָזיציע אין דעם יודישען טעאַטער-וועזען, וואָס איז איינציג און נישט פער-טרעטבאַר.

די ביז-איצטיגע 29 פּראָגראַמען האָבען גע-וואונען די אָנערקענונג אין דער גאַנצער יודישער קינסטלערישער וועלט, און דער לאָדזער „אַררט" האָט בעקומען אַזאַ שם און פּאָפּולאַריטעט, וואָס איז איבערגעשטיגען ווייט איבער די גרעניצען פון לאַנד.

דער „אַראַראַט" איז געוואָרען אַ שם דבר, וואָס אַסאָציאירט זיך מיט יוגענדליכער שעפערישער פרייד מיט בונטער זוכערישער טעאַטראַלישקייט, מיט יו-דישליכער הדווה'דיגער צוזונגענקייט, מיט פיין-סטיליזירטע תנועה און טאַנץ, מיט אידעלען ליריש-שען טאָן, מיט פעפערדיג-שאַרפען יודישען וויץ, ווי אויך מיט אירעגעלאָגען פאַר אַ בעסערער און שענערער יודישער און מענשליכען צוקונפט.

לעת עתה האָט דער „אַראַראַט" מיט דער גאַנ-צער ריקזיכטסלאָזיגקייט פון יונגען ענטוזיאַזם, עקשנות און אָפּערוויליגקייט אַדורכגעפיהרט אין גלייכע ליניע וואָס איז אין זיך כולל געווען אַלע געביטען פון טעאַטראַלישקייט, (פון די לייכטסטע רע-וו-פונקטען ביז קאָמפּליצירטסטע מיניאַטור-דראַמער עקספּערימענטען) „אַראַראַט" איז געווען אַ רעגענ-בויגען פון טעאַטראַלישע ניואַנסען און טענער, אויסגעלעבט אויף פערשידענע אופנים און אין פער-שידענע פאָרמען.

אַ גרויסען, לאַנגען און שווערען וועג האָט אונ-זער לאָדזער „אַראַראַט" אַדורכגעמאַכט ביז ער איז געקומען צו זיין איצטיגער 30-סטער אויפפיהרונג, צו וועלכער ער האָט זיך „ספּעציעל אונטערגע-גאַרטעלט" אין יעדער הינזיכט.

די דאָזיגע אויפפיהרונג פון „מילי-מיליאָסען" (פון בראָדערזאָן—הערמאַן) דאַרף בעדייטען אַן איבער-בערגאַנג צו גרעסערע פאָרמען, צו גרויס-שפּיל, און דעריבער איז פערשטענדליך, וואָס די לייטונג פון „אַראַראַט" האַלט די היינטיגע דאַטע פאַר אַ וויכטיגע דאַטע אין דער עקזיסטענץ פון'ם טעאַטער.

די ציפער „30" דאַרף בעדייטען נישט די „גע-פעהרליכע עלטער" נאָר — די „צווייטע יוגענד" פון דעם „אַראַראַט"...

בלויז ביי דער איצטיגער גלענצענדער פער-סאָנעלער פאַרב פון „אַראַראַט" ווען דער אַנסאַמבל איז — איינס אין איינס — רייפע בינע-קינסטלער, האָט געקאָנט געמאַכט ווערען דער געוואַגטער איבערגאַנג צו דער גאַנצער געזאַנגס-קאָמעדיע, וואָס איז אינסצענירט און רעושיסירט דורך דעם מייסטער רעזשיסאָר דוד הערמאַן, אויסגעשטאַטעט דורך דעם ערשטראַנגיגען קינסטלער קאַראַל הילער, און מו-זיצירט דורך דעם העכסט-בעגאַבטען הערץ ריבין.

Kurjer Krawiecki
„GELASSENA"
ul. SIENKIEWICZA 40
telefon 240·80
נעמט אָן כעמיש צו וואַשען, פּוצען, פאַרבען, אויפצופרישען פּרעסען אויך צו רעפּערירען אַלערהאַנט מענער- דאַמען- און קינדער - גאַרדעראָבען ווי אויך קינסטליך צערצווען און ניצעווען געוויסענהאַפטע אויספיהרונג.
קלינג 240-80

Pod protektoratem
Polsko-Amerykańskiej
Izby Handlowej

Wycieczka
na Światową
Wystawę do Chicago
Okrętami Linji
Gdynia-Ameryka

3 czerwca b. r.
10 czerwca b. r.
17 czerwca b. r.
25 sierpnia b. r.

Bliższe informacje i prospekty w Polsko-Amerykańskiej Izbie Handlowej w Warszawie, Nowy Świat 72. Zamawianie miejsc w biurach Linji Gdynia-Ameryka w Warszawie, ul. Marszałkowska 116, oraz we Lwowie, Krakowie, Rzeszowie i Gdyni.

Ceny biletów
od zł. 1975.—

REWJA DOROBKU
WSPÓŁCZESNEJ CYWILIZACJI

לאָדזער וואָיעוואָדע אַרויסגע-פאָהרען קיין וואַרשאַ

(2) דער לאָדזער וואָיעוואָדע ה' אַלעקסאַנדער האַוקע-באָוואַק איז נעכטען אינדערפריה אויף עט-ליכע טעג אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשאַ, אין שייכות מיט'ן לעצטען שטרייק אין דער אינדוסטריע און בכדי צו ערלעדיגען אַ ריהע אַמטליכע ענינים.

אַ יודישער שאַכער — אַ גנב

(2) דער 33-יעהריגער שאַכער משה טענענבוים (לאַגעווניצקאַ 17) איז פאַר'ן פּרובען דורכפיהרען אַ גנבה ביי לאה קופּערמינץ (זאַמענהאָפאַ 18) פאַר-משפּט געוואָר'ען אויף 8 חדשים טורמע.

פערסמ'ט מיט גאַז

(2) די 60-יעהריגע אסתר בריל (פּילסודסקיע-גאָ 29) האָט פערגעסען צו פערדרייען דאָס גאַז-רעהרעל אין דער קיך, און איז דעריבער פערטשאַדעט געוואָרען פון גאַז.

פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט ערשטע הילף.

די ערעפנונג פון דער אויס-שטעלונג פון פּראָפ. כהנא

דעם 8 אַפּריל ווערט ערעפענט אין דעם לאָקאַל פון דעם „בני ברית" די בילדער און סקולפּטור-אויסשטעלונג פון פּראָפ. חיים כהנא.

פּראָפ. כהנא איז בעקאַנט פון זיינע אָריגי-נעלע קינסטלערישע ווערק, וואָס האָבען אַרויסגע-רופען אַ גרויסע בעוואונדערונג אין לאַנד און אויסלאַנד. אויף דער נייער אויסשטעלונג וועלען זיין אַ ריהע סקולפּטורען פון נייע מאָטיוען.

די אויסשטעלונג האָט אַרויסגערופען אין די קולטורעלע קרייזען פון אונזער שטאָט אַ גרויסע פעראינטערעסירונג.

אמת'ער גוטער כשר'ער ווײַן אויף פסח בעקומט מען נאָר אין דער ווײַן-מעהד-פאַבריק „פּראָגרעס", אַלטער מאַרק 2.

אַ פּאָר ווערטער צו די בעל-הבית'טעס און הויז-ווירטענס

אַזוי ווי אין פערקויף האָט זיך לעצטענס בע-וויזען מינדערווערטיגע טעען אָדער דורך אַנאָנימע פירמעס געפּאַקט, האַלטען מיר פאַר אונזער חוב אויפצוקלערען און אויפמערקזאַם צו מאַכען אויף דעם געפאַהר פון די פערשידענע סאָרטען טעע. וועל-כע רופען זיך אָפּ אין אַ קורצע צייט אויפ'ן געזונד. דאַגעגען אַ גוט גלאָז טעע דורך די היגיענישע צו-זאַמענמישונג ווירקט זעהר גוט אויפ'ן געזונד, ער-וועקט די ענערגיע און מאַכט מונטער און שטאַרקט דאָס האַרץ.

שפּאָרען דאַרף מען עקאָנאָמיש און גלייכצייטיג געדענקען אין אייגען געזונד און הנאה האָבען, אַז איהר טרינקט ווּיסאָצקי'ס טעע האָט איהר די גאַראַנ-טיע פון גוטען געשמאַק און קוואַליטעט. שפּאָרזאַם אין געברויך. נישט שעדליך פאַר'ן געזונד.

גאַראַנטי פאַר גוט קוואַליטעט קען נאָר גע-בען די לאַנג-יעהריגע וועלט-בעריהמטע טעע פירמע ווּיסאָצקי, וואָס בעזיצט אייגענע פּלאַנטאַציעס.

טרינקט איהר טעע! טרינקט געשמאַקען טעע! טרינקט ווּיסאָצקי'ס טעע!

„אַראַראַט"
היינט פּרעמיערע
„מילי מיליאָסען"
געזאַנג-שפּיל אין 2 טיילען, 8 בילדער
רעזשי: דוד הערמאַן.

האסטו זיך שוין פערזעהען מיט אנ'עלעגאנטען
פריהלינגס-הוט?
אייל צו דער גוט-בעקאנטער פירמע
M. RAPOPORT, 9 פיעטריקאווער 9, טעל. 230-08
וואו מען בעקומט אלערנייעסטע אויסלענדישע, ווי אויך אינלענדישע היטען אין אלע קוואליטעטען פון די נייעסטע פאסאנען און פארבען.
ביליגער ווי איבעראל! ביליגער ווי איבעראל!

פערענדיגט דער שטרייק פון די זאקען-ארבייטער

(—) דער שטרייק פון די זאקען-ארבייטער איז פערענדיגט געווארען ביי די פירמען, וואו ס'איז אונטערגעשריבען געווארען דעקלאראציעס אז זיי פערפליכטען זיך צו צאהלען לויט דעם ביז'עם אפמאך זענען די ארבייטער צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

ספעציעלע אלטע אונגאר-ווייז
אמביליגסטען צו בעקומען נור ביי
דער בעוואוסטער וויין-פירמע
„בארוויך"
אינה. מענדעל בארגשטיין
נאוואמיעסקא 30.

היט אייך פאר אפעריסטען!
ווארנונג פון דער לאדזער סטאראסטווע

די לאדזער סטאראסטווע ווארענט פאר אפעריסטען, וועלכע אפערירען לייכטגלויביגע מענשען מיט געלד. זיי געבען זיך אן אלס אגענטען פון אויסלענדישע קרעדיט-און אספעקולאציע-געזעלשאפטען פארלעגענדיג לאנגטערמיניגע הלוואות אויף גינסטיגע בעדינגונגען, דערביי נעמען זיי קאנטעס אויף פאליסעס.

צוליב דעם, וואס פיל מענשען האבען געליטען פון דער אפערע, ווארענט די סטאראסטווע זיך צו היטען פאר די דאזיגע אפעריסטען.

פון דער עלטסטער און בעקאנטער וויין-פירמע ע. שיקער פורנאצנא 1

די עלטסטע לאדזער וויין-פירמע ע. שיקער פורנאצנא 1, האט זיך אין משך פון איהר לאנג-יעהריגער עקזיסטענץ זיך ערווארבען דעם גרעסטען צוטרוי פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג.

די פירמע ע. שיקער איז ווי תמיד אויך היי-יאהר פערזעהען לכבוד פסח מיט א גרויסען אויסוואהל פון אלערליי וויינען, ליקערען, שפירט, מעהד א. א. און די פרייזען זענען צוגעפאסט צו די היינטיגע פערהעלטנישען.

די וויינען פון דער פירמע שיקער זענען גאראנטירט פאר עכט און דעריבער איז נישט קיין וואונדער וואס די דערמאהנטע פירמע האט זיך אזוי קונה שם געווען ביי דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג.

וויכטיגע איינצעלהייטען וועגען אונזער פרעמיע
„דער לעקסיקאן פון יודישען טעאטער"

די ידיעה, וואס מיר האבען נעכטען גע-בראכט אין אונזער צייטונג, אז מיר האבען בע-קומען פון ניו-יארקער „פארווערטס" 50 עקזעמפ-לארען פון זלמן זילבערצווייג'ס „טעאטער-לעקסי-קאן" און אז מיר וועלען דעם בוך פערקויפען אונ-זערע לעזער פאר 10 גילדען אנשטאט דעם נאמי-נעלען פרייז פון 6 דאלאר, האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס ביי אונזערע לעזער

פיל לעזער האבען שוין נעכטען בעזוכט אונזער אדמיניסטראציע און זיך געפרעגט אויף דער פרעמיע. מיר האבען אויך בעקומען פיל טע-לעפאנישע אנפראגען וועגען „לעקסיקאן". אין היינ-טיגען נומער פערעפענטליכען מיר אנ'אנאנס אין וועלכען עס געפונען זיך פיל איינצעלהייטען וועגען דער פרעמיע.

אין דער אנאנס איז פערהאן א קופאן, וועל-כער בערעכטיגט צו דער פרעמיע. כדי צו בעקו-מען די פרעמיע דארף מען האבען 3 קופאנען. מיר וועלען די 3 קופאנען אפדרוקען אין פערלויף פון דריי טעג. אזוי ווי מיר האבען נאר 50 עקזעמ-פלארען און בעלנים זענען זיכער פערהאן מעהר, קאן מען שוין היינט זיך פערשרייבען אויף דער פרעמיע.

דער „לעקסיקאן" איז שוין אנגעקומען אין ווארשא און די ביכער ווערען איצט ארויסגעשיקט קיין לאדז. אום צו האבען א בעגריף וועגען דער אויסערליכקייט און גרויס פון בוך, איז גענוג אנ-צוווייזען, אז דער טראנספארט פון א בוך פון ניו-יארק קיין ווארשא קאסט 4,75 זלאטעס.

אונזערע לעזער, וועלכע וועלען די פרעמיע אפנעמען אין אונזער אדמיניסטראציע, וועלען דעם בוך בעקומען פאר 10 זלאטעס צוזאמען שוין מיט פארטא.

דרייסטער אנפאל אין א באנק
צוגעכאפט 1300 זל. און אנטלאפען

נעכטען פארמיטאג האט א געוויסער פאז-ער-זאן פון זגערזש אפגענומען אין דער קרעדיט-באנק (פעטריקאווער 29) 1300 זל.

ווען פ. איז אוועק פון פענסטערל און ער בומען א בערצעהלען, איז פלוצליג אונטערגעשפרונגען א פערשוין, ארויסגעכאפט ס'געלד און אנט-לאפען. די אנוועזענדע האבען איהם נאכגעיאגט, דעם גנב איז אבער געלונגען צו ענטקומען.

אויפגעריסען א ביקסען-קויל
2 קינדער שווער פערוואונדעט

(2) דער 7-יעהריגער מיכאל פיליפאוויטש אין שערארז האט אויפ'ן בוידעם געפונען א ביקסען-קויל ער האט זי אוועקגעלייגט אויף דער קוך וועלענדיג צעגיסען אויף בליי. צו דער „זאבאווקע" האט זיך אויך צוגעקוקט דער יונגערער 5-יעהריגער ברודערל ראמאן, פלוצלינג האט די קויל אויפגעריסען און ביידע יונגלעך זענען שווער פערוואונדעט געווארען, פון א שווערען צושטאנד האט מען ביידע קינדער אפ געפיהרט אין שפיטאל.

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעסקא 15.
גאסטשפילען פון טעאטער
פאראייניקטע אקטיארן
„פאקט"
לייטונג:
זיגמונט טורקאוו—אלעקס שטיין

מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג
2
פארשטעלונגען
פאר 1 בילעט
פרייזען פון 50 גר. ביז 1,50
צום לעצטען מאל
— I —
מארפיום
סענסאציאנעלע פיעסע אין 4 אקטען
פון ד"ר לודוויק הערץ
אין די הויפטראלען:
זיגמונט טורקאוו — געניא שליט.
— II —
שבתי צבי
אויסגעפיהרט פון זיגמונט טורקאוו

אונזער יום-טוב-רעפערטואר:
„דארפס-יונג" פון ל. קאברין
„7 געהאנגענע" פון ל. אנדרעיעוו
„טאג און נאכט" פון ש. אנ-סקי
„דובים" פון קאציזנע.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער

אלע קליין-פאבריקאנטען האבען אונטערגעשריבען דעם אפמאך

(—) נעכטען האבען ביים ארבייטס-אינספעק-טאר אונטערגעשריבען דעם קאלעקטיווען אפמאך אלע קליין-טעקסטיל-פאבריקאנטען. דערמיט איז ענדגילטיג ליקווידירט געווארען דער טעקסטיל-ארבייטער-שטרייק.

גלייכצייטיג ארגאניזירען זיך איצט די נישט-ארגאניזירטע קליין-פאבריקאנטען אין א זעלבסט-שטענדיגען פערבאנד.

פ. ק. א.
אפטיילונג אין לאדז
ערטיילט פונ'ם 1-טן אפריל 1933 י.
הלוואות אויף משכנות פון ווערט-פאפירען
אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען

ר. איזראעל
משפחות אין פלאמען
סענסאציאנעלער ראמאן פון יודישען פאמיליען-לעבען

137)

— איך רעכען, אז איהר דארפט זיך משער זיין וואס איך טו דא אין שטעטעל, אזוי גוט ווי איך קען זיך משער זיין, וואס איהר טוט דא.

— איהר האט א טעות, ה' ביאלאפאלסקי, איך בין נישט אהערגעקומען אין דער אנגעלעגענהייט פון זעלבסטמערדער מארעק קריינין, הגם איך קען איהם און איך האב זיך אמאל פאר איהם ביי איך איינגעשטעלט.

— און איך בין אהערגעקומען ספעציעל צו-ליב איהם. ערשטענס האט מען געדארפט קאנ-סטאטירען אמטליך דעם טויט פון זעלבסטמערדער און צווייטענס האט מען געדארפט גענוי פעסטשטע-לען ווער דאס איז, ווייל די קליינשטעטלדיגע פא-ליציי האט געהאט וועגען דעם ספקות.

— געוויס, צוליב זיין רעליגיעזער אנגעהעריג-קייט.

— יא, די פאליציי האט זיך נישט צוגעגלויבט אז ער איז א קריסט, אבער אזוי ווי איך האב איהם באלד דערקענט, איז ביי מיר מעהר נישט געווען קיין שום ספק..

— ס'קאן פאסירען מיט יעדען אייציגען וואס ג-פינט זיך אין רעליגיעזער הינזיכט אין אזא לאגע ווי מארעק קריינין.

די דאזיגע ווערטער פון דער בארא'נין האבען דעם ריכטער געשטאכען אזש ביי דער זיבעטער ריפ. שוין לאנג האט ער געהאט א חשד, אז די בארא'נין קען גוט יעדע איינצעלהייט פון זיין לעבען, איצט האט ער זיך נאך מעהר אין דעם איבערצייגט, ער איז געווען זיכער אז די בארא'נין האט איהם געגעבען אנצוהערען מיט די דאזיגע ווערטער, אז זי ווייסט דאס ער איז געשמדט, ער האט אבער נאך אלץ גע-שוויגען.

דערווייל איז אנגעקומען דער צוג, מיט וועל-כען ביאלאפאלסקי האט געדארפט אוועקפאהרען, איהם איז איצט זעהר שווער געווען אפצופאהרען, ער איז דאך אין דער בארא'נין געווען פערליבט, טראץ דעם וואס זי האט פולשטענדיג איבער איהם געהערשט, וואס זי האט געקענט בעפעהלען מיט איהם און שוין וואס זי האט נאר געוואלט, ביאלא-פאלסקי האט דאך געזוכט דעם מאמענט ווען ער זאל זיך מיט איהר צונויפטרעפען און איצט ווען דער צופאל האט איהם צוגעהאלפען זאל ער אליין דער-פון רעזיגנירען, ער האט געזוכט אנ'אויסרייד, צו זאגען דער בארא'נין וואס זאל בערעכטיגען זיין פערבלייבען, ער האט אבער נישט געפינען. איהם האט ארויסגעהאלפען די בארא'נין.

— איהר דארפט נאך נישט אוועקצופאהרען פון דאנען, האט זי צווייטייטיג געזאגט.

— אויב איהר ווערט ערלויבען אז איך זאל דא בלייבען מיט אייך, קען איך בלייבען נאך א טאג.

— ס'האנדעלט זיך נישט וועגען מיין ערלויב-ניש, נאר וועגען אייערע אינטערעסען.

— וואס מיינט איהר דערמיט צו זאגען?

— דאס, אז איך האב אייך אמאל צוגעזאגט איבערצוגעבען אין אייערע הענד דעם מערדער פון נאסטיא מאשקאוויטש.

דער ריכטער ביאלאפאלסקי האט ברייט גע-עפענט די אויגען.

— וואס פאלט אייך פלוצים איין דא, אין איצ-טיגען מאמענט, האט ער ערשטוינט געפרעגט.

— דאס ווערט איהר זיך באלד דערוויסען, קומט איצט מיט מיר און לאזט אדורך יעדענפאלס דעם איצטיגען צוג. מיר וועלען אוועק אביסעל הינטערן שטאט און דאן וועל איך אייך אלץ אליין אויפ-קלערען.

ביאלאפאלסקי האט נישט געהאט קיין אנדע-רע עצה ווי מסכים צו זיין און בלייבען. דער צוג איז מיט א טומעל אפגעפאהרען, דער ריכטער האט לאנג געקוקט אויף דעם אפפאהרענדען צוג, אזוי ווי ער וואלט מיטגענומען זיין ביז'איצטיגען לעבען און פון איצט אן וועט ער אנהייבען א גאנצען אנדערען לעבען ווי ביז איצט.

ער האט זיך איצט אזוי געפיהלט אזוי ווי זיין גורל וואלט איצט איינגאנצען זיך נישט געפינען ביי איהם אין דער האנד נאר אין דער האנד פון דער בארא'נין, וועלכע קען מיט איהם טון וואס נאר זי וויל, זיי זענען צוזאמען אוועק הינטער דער שטאט דארט האט די בארא'נין גענומען דעם אויספארשונגס-ריכטער אונטערן ארעם און האט געזאגט:

— האט איהר שוין אלץ געטון אין ענין פון מארעק קריינין?

— וואס האב איך דען געהאט צו טון מעהר ווי אפיציעל צו קאנסטאטירען זיין טויט און ארויס-צוגעבען א פעראָרדנונג בנוגע זיין קבורה?

— איהר האט געהאט נאך עפעס צו טון, האט די בארא'נין געזאגט, איהר האט יעדענפאלס גע-דארפט הייסען אדורכפיהרען א רעוויזיע ביי איהם. מ'קען דאך גארנישט וויסען...

ביאלאפאלסקי איז געבליבען איינגאנצען צו-מישט. ס'איז ביי איהם געווען זיכער, אז די בארא'-נין ווייס עפעס און איבעריגענס האט ער זיך פער-שעהמט צוליב דעם וואס איהם אלס אויספארשונגס-ריכטער איז נישט איינגעפאלען אדורכצופיהרען א רעוויזיע ביי דעם זעלבסטמערדער.

— איהר זענט גערעכט פרוי בארא'נין, האט ער ענדליך געענטפערט. איך וועל האבען אנ'אויסרייד ווי אזוי צו פערבלייבען דא אין שטעטעל נאך א טאג אין אייער געזעלשאפט.

— נישט דאס איז מיין מיינונג, געוועזן, ווען איך האב אייך געהייסען אדורכפיהרען די רע-וויזיע.

— נאר וואס דען? וואס האפט איהר דארט צו געפינען?

— דאס ווייס איך נישט, אבער ס'איז זעהר מעגליך, אז איהר וועט דארט געפינען זאכען וואס וועלען אייך פיל נוצען ברענגען.

— איך מוז אייך זאגען, פרוי בארא'נין אז איהר פערשטעהט שוין גארנישט. אלץ וואס איך וועל טון איז לויט אייער בעפעהל וואס דערפון וועט ארויסקו-מען וועלען מיר דאן זעהען.

— ווען ס'וואלט געווען אפהענגיג פון מיר, האט די בארא'נין מיט א שמייכעל געזאגט, וואלט איך אייך נישט בעשטימט פאר קיין אויספארשונגס-ריכטער צו בעזונדערס וויכטיגע ענינים.

ביאלאפאלסקי האט זיך אביסעל בעליידיגט.

(פארטזעצונג קומט).

געשאפען א שקל-קאמיטעט אין לאדז

אין צוזאמענהאנג מיט דער אויפפאדערונג און בעפולמעכטיגטען פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין אין ציוניסטישען ביורא נעכטען פארגעקומען א זיצונג פון די פארשטעהער פון די ציוניסטישע גרופירונגען כדי צו שאפען דעם ארטיגען שקל-קאמיטעט. עס זענען אנוועזענד געווען: אין נאמען פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע ה' משה קארא, אין נאמען פונ'ם ארבייטס-בלאק (פועלי-ציון „התאחדות") — ל. לעווין, און ג. ליכטענשטיין, אין נאמען פון די ציוניסטען רעוויזיאניסטען — ה' יוסף זאנדער.

עס איז בעשלאסען געווארען: 1) צו קאנסטיטואירען דעם שקל-קאמיטעט אויף פאריטעטע יסודות און הסכם מיט'ן בעשלוס פון די אנווייזונגען פונם בעפולמעכטיגטען פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, ד. ה. צו איין פארשטעהער פון די אויבענדערמאנטע גרופירונגען און איבערלאזען א פרייען פלאץ פאר דעם פערטרעטער פון „מזרחי" 2) צוצוטרעטען זאפארט צו דער היי-יאהריגען שקל-אקציע און צו דעם צוועק ארויסצופאדערן פון ווארשא א געהעריגע צאהל שקלים.

דער פראטאקאל פון דער זיצונג איז איבערגעשיקט געווארען צו דער צענטראלע אין ווארשא.

לוסטראציע אין שניידער-ווארשטאטען

וואס ווערען אנגעפיהרט דורך פרויען

אין דער לאדזער האנדווערקער-קאמער איז פארגעקומען אנ'אינפארמאציאנס-קאנפערענץ מיט די פארשטעהערינס פון שניידער-פאך אין לאדז, וועגען אדורכפיהרען לוסטראציעס פון די שניידער-ווארשטאטען וועלכע ווערען אנגעפיהרט דורך פרויען.

די קאנפערענץ האט רעפרעזענטירט דאס גאנצע שניידער-פאך וואס געפינט זיך אין די הענט פון פרויען. מצד דער האנדווערקער-קאמער האט די קאנפערענץ געפיהרט דער רעפערענט יאווארסקי

די נאהענטסטע טעג וועט זיך אנהויבען ד. לוסטראציע פון די דערמאהנטע ווארשטאטען.

„רערי" די בעריהמטע פילם-ארטיסטין

היינט אין „סקאלא"-טעאטער

היינט קומט פאר דער איין איינציגער קאנצערט פון דער בעריהמטער פילם-ארטיסטין רערי, וועלכע וועט אויפטרעטען מיט מעלאדישע לידלעך, ביים קלאנג פון די האוואישע גיטארעס.

„רערי" האט אומעטום געהאט דעם גרעסטען ערפאלג און ס'איז זיכער, אז דער היינטיגער אויפטריט וועט האבען דעם געווינשטען ערפאלג.

זאל „פילהארמאניע" טעל. 213-84.

היינט, 8³⁰ אווענד

DELA

Lipińskaja

אונפערגלייכליכע זינגערין

גלענצענד נייער פראגראם.

בילעטען צו בעקומען אין פילהארם.-קאסע

כשר לפסח אויף יום-טוב פראנקס אויסגעצייכענטע פסח-צומישונג צו קאווע. אויסגעארבייט שטרענג לויט די פארשריפטען פון כשרות. פאר דער ערשטקלאסיקער קוואליטעט און אבסאלוטער ריינקייט גאראנטירט די אויפזיכט פון הרב הגאון יהושע פרענקעל, פאדגורזשע-קראקא. צו בעקומען אין אלע קאלאניאל-געשעפטען.

די פייערליכע מארקס-אקאדעמיע

קומט פאר דינסטאג דעם ערשטען טאג יום-טוב אין פילהארמאניע

דעם פערגאנגענעם חודש איז אויסגעפאלען דער 50-טער יאהרצייט פון סאציאליסטישען טעארעטיקער און פיהרער פון אינטערנאציאנאלען ארבייטער-קלאס קארל מארקס. אין שייכות מיט'ן 50-טען יאהרצייט ארדענט איין די „פועלי ציון" פארטיי א גרויסע מארקס-אקאדעמיע אין פילהארמאניע, וועגען לעבען און שאפען פון קארל מארקס וועלען רעפערירען דער „פועלי ציון"-פיהרער ראטמאן ב. בוקסבוים און דער בעקאנטער היסטאריקער ד"ר ר. מאלער פון ווארשע. אין דער קינסטלערישער אפטיילונג נעהמט אנטייל דער בעוואוסטער ארטיסט זיגמונט טורקאוו.

יודיש טעאטער פילהארמאניע

היינט פרייטאג ווערט נישט געשפילט. מארגען שבת בייטאג ווערט געשפילט די בעליבטע קאמערשע אפערעטקע די „רומענישע חתונה". אווענט 9 א זייגער גייט ווידער דער שלאגער „דאס כליזמר'ל". דינסטאג דעם 1-טען טאג יום-טוב ווערט געגעבען נאר 1 פארשטעלונג 4 בייטאג שעקספירס וועלט-בעריהמטע „האמלעט" מיט משה ליפמאן אין דין קרוין-ראלע.

„בר-כוכבא" אין טעאטער „פאפולארני"

אין טעאטער פאפולארנע (אגראדאווע 18) גייט מיט גרויס ערפאלג גאלדפאדענס „בר כוכבא" אין א גאנץ נייער בעארבייטונג פון ארטיסט י. שומאכער וועלכער איז אויך רעזשיסער פון דער פיעסע.

ס'איז שוין פריהלינג!

קאסמעטיק מאכט שעהן און פריש!

בעזוכט די איינציגע גרעסטע רענאמירטע

פערפומעריע

י. דרוקער

5 זאוואדזקא 5

טעל. 175-92

בעקומט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער

פערפומען!

ערשטקלאסיגע פודער, טואלעט-זייפען או"וו

צו פאבריקס-פרייזען

הורט און דעטייל!

רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג

טים עכטונג

Perfumerja

J. Drukier

5 ZAWADZKA 5

tel. 175·92.

פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט

קאסמעטיק

בעמערקונג: ביז יום-טוב שפעטער איך 1 פראצ. פון לייזונג פאר „תומכי אורחים"

ביי ערקעלטונגען

גריפע, האלז-ענטצינדונג, מאנדעל-געשווילעבעך, זאמי נערווען-שמערצען און גלידער-רייסונגען מוז מען נעמען מיט א האלב גלאז בוימער-וואסער

Franciszka Józefa

פאר א מעגליכע דארם-ענטלעערונג צו זארגען, עמפפאהלען פון ראקטאורים.

פארלעזונג וועגן אינדיען

דעם קומענדיגען זונטאג אינדערפריה וועט אין לאקאל פון זשורנאליסטען-סינדיקאט (פעטריקאווער 121) פארקומען א זעהר אינטערעסאנטע פארלעזונג אין דער פוילישער שפראך פון דעם יונגען אינדיער יאדוש-בעהארי-אל-מאטור.

די דאזיגע פארלעזונג וועט זיין אילוסטרירט מיט אינדישע מוזיק, רעליגיעזען טאנץ און געזאנג.

בילעטען צו 1.50 צו בעקומען איך דאגאך-לי (פעטריקאווער 64), און אין טאג פון דער אימפרעזע — אין זשורנאליסטען-סינדיקאט.

גאסטשפילען פון טעאטער „פעראייניגטע אקטיארען" אין „סקאלא"

מארגען שבת 4 נאכמיטאג ווערט געשפילט צום לעצטען מאל די ... פיעסע פון ד"ר לודוויק הערץ „מא-פיום" מיט זיגמונט טורקאוו און גבניא שליט אין די הויפטראלען. צום שלוס ווערט אויסגעפיהרט דורך זיגמונט טורקאוו דאס בעריהמטע ווערק „שבתי צבי". די טרופע גרייט זיך צו א רייכען יום טוב רעפערטואר ס'וועלען בעגייט ווערען די בעסטע פיעסען פון אלטען רעפערטואר ווי לעאן קאברינ'ס „דארפס-יונג", ל. אנדריעוו'ס „7 געהאנגענע", ש. אנ-סקי'ס „טאג און נאכט" און אלטער קאציזנע'ס „דוכוס".

היינט אויפטריט פון דעלא ליפינסקאיא

די בעריהמטע זינגערין דעלא ליפינסקאיא טרעט אויף היינט פרייטאג, אין פילהארמאניע.

דאסמאל וועט די קינסטלערין אויספיהרען א זעהר רייכען פראגראם, וועלכע בעשטעהען אין די שעהנסטע לידער פון איהר רייכען רעפערטואר און הערליכע פיגורען פון איהר אלבום.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 7-טען אפריל 1933

11,40 טאג-פרעסע, 11.50 קאמוניקאטען. 11,57 צייט-סיגנאל, 12,05 טאג-פראגראם, 12,10 גראמאפאן. 1,20 קאמוניקאט, 3,10 עקספארט-קאמוניקאט, 3,15 ווירטשאפטס-קאמוניקאט, 3,25 לופט-פליהעריי. 3,35 צייטשריפט-איבערזיכט, 3,50 גראמאפאן. 4,20 פארלעזונג, 5 קאנצערט, 5,55 טאג-פראגראם 6 פארלעזונג פאר מאטאציקלען, 6 20 ידיעות. 6,25 לייכטע מוזיק, 7,00 פערשידענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,30 ליטעראטורישע פערטעל-שעה, 7.45 ראדיא-פרעסע, 8,15 קאנצערט. 10 סימפ קאנצערט, 10,40 ספארט, פרעסע, 10,55 קאמוניקאטען.

אויסלאנד

705 העלסינגפארס — סימפ. קאנצערט, 7,05 ריגא — סימפ. קאנצערט, 8 בוקארעשט — סימפ קאנצערט. 8 אסלא — סימפ. קאנצערט, 8 לייפציג — אפערעטקע „טשארדאש פירשטין" פון קאלמאן, 8,15 לאנדאן — סימפ. קאנצערט, 9 מיילאנד — סימפ. קאנצערט, 9 מינכען — סימפ. קאנצערט.

שבת, ד. 8-טען אפריל 1933

11,40 פרעסע-איבערזיכט, 11.50 קאמוניקאט, 11,57 צייט-סיגנאל. 12,05 טאג-פראגראם, 12,10 גראמאפאן, 1,10 קאמוניקאט. 1,15 שול-פריהמארגען פון לעמבערג, 3,10 עקספארט-קאמוניקאט, 3,15 ווירטשאפטס-קאמוניקאט, 3,25 מיליטערישע ידיעות, 3,35 פאר יוגנד, 4.00 גראמאפאן, 4 40 פארלעזונג, 5,00 אוידיציע, 6,00 פארלעזונג, 6,20 ידיעות, 6,25 מוזיק. 7,00 פערשידענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8,00 קאנצערט. 10,05 קאנצערט, 10.40 פעליעטאן, 10,55 קאמוניקאטען, 11,00 טאנץ-מוזיק.

מעלדונגען

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אין פוילען אפטיילונג אין לאדז, וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53.

קאמוניקאט.

פרייטאג דעם 7 ה.ח. 9 אווענט קומט פאר אין איגענעם לאקאל א רעפעראט פון ליטעראט י. בערשטלינג א.ד.ט. „די ענטוויקלונג פון דער יודישער ליטעראטור און יודישער שפראך אין די לעצטע יאהרען". פאר מיטגלידער איינגאנג פריי.

שבת דעם 8, ה.ח., קומט פאר אנ'אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג א.ב. „ארטיסטישער קערמאש" אין קינא „קאסינא" געגווערע אינפארמאציעס וועגען אויספלוג און איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט, אנפיהרער פריינד: העגדלער און ריינגאלד.

זונטאג דעם 9-טען ה.ח. קומט פאר אנ'אויספלוג אין מצה-פאבריק פון די פעראייניגטע לאדזער בעקער, צוזאמענטרעף פינקטליך 10 אינדערפריה אין לאקאל פון דער געזעלשאפט וואולטשאנסקא 35, אנפיהרער פריינד ז. יאקובאוויטש.

ביי דער געזעלשאפט ווערען א-גאניזירט קורסען פאר עספעראנטא, יודישע שפראך און ליטעראטור. פון 15-טען ביז'ן 18-טען אפריל ה.י. קומט פאר א זעהר איבהאלטסרייכער אויספלוג נאך קראקע, דער אפצאהל: 25 גילדען פאר מיטגלידער און 27 גילדען פאר געסט, בעהמט אריום רייזע-קאסטען אהין און צוריק, מיטאגען, נאכטלעגער און בעזוכען די יודישע און אלגעמיינע אלטערטימליכקייטען אין קראקע. 1833.

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט יעדען טאג א חוץ שבת און זונטאג פון 8 ביז 10 אווענד.

יודיש טעאטער פילהארמאניע

ארטיסט. לייטונג: משה ליפמאן

גאסטשפילען פון גיזי היידן און ש. פריזאמענט

היינט פרייטאג ווערט נישט געשפילט

מארגען, שבת, דעם 8-טען אפריל 4 בייטאג פרייזען פון 49 גר. ביז 1.09 1-טע רייה

„די רומענישע חתונה"

ראל „דבורה" — גיזי היידן

שבת 9 אווענט פרייזען פון 49 גר. ביז 1.50

דאס כליזמר'ל

די שטארק אויסגענומענע קאמישע אפערעטע

דינסטאג, דעם 4. אפריל, ערשטער טאג פסח נאר 1 פארשטעלונג בייטאג 4 א זייגער

האמלעט

מיט מ. ליפמאן אין זיין קרוין-ראל.

מיטוואך, ד. 12 אפריל בייטאג 4 א זייגער

„דאס כליזמר'ל"

מיטוואך, דעם 12-טען אפריל, 9 א זייגער אוונט פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז

„א מויד א מזיק"

בילעטען שוין צו בעקומען

רעשטלעך

בילעצער, לעאנארד'ס און טאמטאווער

פערקויפט אויס

צו פערקלענערטע פרייזען

S. SULKES

לאדז, 15 נאוואמיעסקא 15

טעלעפאן 163-84.

1666

די מאדערנע

Perfumerja

„EUROPEJSKA"

22 Piotrkowska 22 Tel. 237-22

עמפפעהלט צום פריהלינג און זומער-סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון אלערליי אין און אויסלענדישע

קאסמעטיק

ווי: פערפומען, טואלעט-זייפען, בלומען, קעלנישע וואסערן א.א.וו.

מעסיגע פרייזען!

רעעלע בעהאנדלונג!

פעלעגאנטע דאמען און הערען!!!

קויפט נאר די עלעגאנטסטע און בעסטע

שיך

אין דער איבעראל רענאמירטער פירמע

L. FRIEDLAND, Łódź

15 CEGELNIANA 15, TEL. 171-41

וועכלע בעזיצט צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן די נייעסטע קרעאציעס פון דאמען, הערען און קינדער-שיך צו בעדייטענד פערקלענערטע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג

ערעפענט געווארען!

צום ערשטען מאל אין אונזער שטאט פון דער

„WYGODA” p. f. Pośpiesznej Pomocy Krawiecko-Szewckiej

13 נארוטאוויטשא 13 — טעל. 247-90

עס זכנען טעטיג די אפטיילונגען: שניידער (אויפפרישען) בעמישע, שוסטער ווי אויך וועשעריי. — קריזיס-פרייזען!

„Pociecha Dziecięca” קינדער-שפילצייג

— לעצטע נייהייטען אין גרעסטען און סומאהל צו בילינגסטע פרייזען

זאוואדזקא 6, אין הויף, לינקס, 1 שטאק. בעמערקונג: אויף אלע אפטיילונגען עטעפעהלען מיר אויך מאמים אלערליי קאטיליאן-זאכען צו טעברוקס-פרייזען.

יודישע מלבושים

איז די בילינגסטע קוועלע און די בעסטע אויספערטיגונג

גאר אין לאדז נאוואמיעסקא 10

פראנט, 1-טער שטאק.

פאבריק פון לייםטען צו ראהמען

Z. ZAGANCZYK

Łódź, ul. Anny 9/11, tel. 231-91

איינרעהמונג פון בילדער און ראהמען צו פארהאנגען

פאבריקס-פרייזען! פאבריקס-פרייזען!

פאדערט פאר אייער געלד סחורה!

ס׳איז נישטא קיין מציאות! אויב איהר ווילט

א גוטע פלאש וויין,

מוזט איהר אונבעדינגט קויפען נאר ביי דער פירמע

משה אלטער, לאדז

בזשעזשינער 25 אדער פאלודניאווא 9

וואו איהר בעקומט אלע סארטען ווייך און מעהד ווי אויך שפריט של פסח באמת גוט און ביליג.

שטענדיג אויף לאגער

די וועלט-בעקאנטע, בעסטע פראנצויזישע און איטאליענישע

ברילען-גלעזער

ביגאקלען און זעמטליכע אפטישע ארטיקלען אין אפטישן מאגאזין פון

שמעון אורבאר

לאדז, פיעטרקאווער 33 טעל. 22223

עקזיסטירט פון יאהר 1894

JASNIEJ SŁOŃCA

עכט נור אין אריגינעלע שאכטעל בעמערקונג! זאפראווע אויף דער וואג ארבייטען מיר נישט. ווארפט זאלכע אב אלס פאלשע סחורה

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג׳ קונדשאפט, אז די

זייף-פאבריק פון I. D. Żelechowski w Łowiczu

וואס עקזיסטירט זייט 1862 י., געפינט זיך איצט אונטער דער פירמע

Żelechowski i Czerniłowski

Sp. z ogr. odp.

האט ערעפענט אין לאדז, אלטשטאט 15, לינקע אפיצינע פארטער, א קאנסיגנאציאנס-לאגער, וואס איז פערזעהן מיט אלע סארטען זייף צו קאנקורענץ-פרייזען.

מיר בעטען צו בעזוכען אונזער לאגער, כדי זיך צו איבערצייגען און דער גוטסקייט און בילינקייט פון אונזערע אויסארבייטונגען.

מיט אכטונג Żelechowski i Czerniłowski

Sp. z ogr. odp.

L+6

בילינג | צום איצטיגען פריהלינג-סעזאן | מאדערן

— עמפפעלט —

מענער-קאפעלושן

אין א גרויסען אויסוואהל די נייעסטע פארבען און פאסאנען דער לאנג-יעהריגער קאפעלוש-ווארשטאט

י. שווארצבערג, פיעטריקא. 50

אין הויף

רויערהאפט | בעמערקונג: רעפעראטורען ווערען פינקטליך און רעעל אויסגעפיהרט. | פראקטיש

שמורה מכירת חמץ

49 זאכאדניא 49

ביי הר״ר יהושע פרידענזאן בהר״ר שמעלקי ז״ל מורה הוראה דפה.

פסח איז קאלומנא

קענטער גוט פערברענגען אין פענסיאנאט BESSEROWA בעזיצט שיינע זוניגע צימערן, קאנאליזאציע און א קאמפארט - איינגעארדענטע כשרע און געשמאקע קיך

בעשטעלונגען נעמט מען אן פיעטרקאווער 82, BESSER

אדער אויפ׳ן ארט אין קאלומנע, טעלעפאן 4

Doktór ŁAGUNOWSKI

Piotrkowska 70 i róg Traugutta

Tel. 181-83.

choroby skórne weneryczne imoczopłciowe Gabinet Roentgenoleczniczy. Przyjmuje od 8^{30} do 10 1 — 2^{30}, od 6 do 8^{30} w w niedzielę i święta od10—1 Oddzielna poczekalnia dla pań..

אכטונג, ג׳ דאמען!

דאס ערשטקלאסיגע דאמען-שניידער-אטעליר פון

IZAAK TOHN

לאדז, לימאנאווסקיעגא 13 (אלעקסאנדראווסקא)

נעמט אן בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות און ווערט אויסגעפירט לויט די נייסטע פאריזער מאדעלן מעסיגע פרייזען

כירורגישער קאבינעט

Dr. Szreiber

איז געווארען איבערגעטראגען אויף

Narutowicza № 9

tel. 122-95.

אפעראציעס, אפאטרונקעס, האלט ושילאקעס או״ח היילאנשטאלט-פרייזע.

Druciane ogrodzenia plecionki i tkaniny po bardzo zredukowanych cenach poleca firma

RUDOLF JUNG

Łódź, Wólczanska 151, Tel. 128-97, Rok założenia 1894.

קינדער-וועגעלער

נעהם איך אן צו דעקען מיט צוראטע און צו דעקארירען בודקעס, איך קויף אויך גענוצטע קינדער-וועגעלעך.

I. GNAT, Południowa 21

אכטונג לאדז און פראווינץ

די בילינגסטע און רעעלסטע קוועלע פון אלערהאנט

לאנגע מלבושים

לאדז, אגראדאווא 1

משה לאבערשטיין.

ויכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע. אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פער-גיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף, פאר הויקערס און פיס.

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינ-סעל-ברוך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע גומענע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרו סע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר דאקטאר בראכירערגיד בע-זמעינע: זיכער דעם שווערסטען און פערעלטער-טען ברוך, אויך פאר הויקערס, ליימונגען מיט הייל-גארטעלען און אפאראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך, קונסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

עמפפאנגט פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, Wólczańska 10 ,tel. 221-77 front, parter.

בעמערקונג: דאס פערו גליצע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס - פראפעסארען: פראפ. ד״ר בעראנעס, פראפ. ד״ר י. מארישלער, פראפ. דר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דעם ה׳ ד״ר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 דריק איך אויס מיין הארציגסטען דאנק פאר דעם ווערגעלטיג אנגעלעגטע באנדאזש אויף מיין פערעלטערטען ברוך, אויף וואס כ׳בין אפערירט געווארען 2 מאל.

(—) Dr. Berghof, lekarz.

Dr. med.

M. TAUBENHAUS

פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע

זגערזשער 11, טעל. 246-09

נעהמט אן פון 4-8 אוועגד. 1789

Dr. med.

H. SZUMACHER

הויט און וענערישע קראנקהייטען

פיעטרקאווער 56, טעל. 148-62

נעהמט אן טעגליך פון $1\frac{1}{2}$-4 נ״מ און 6-9 אוו. זונטאג און אנדערע הנאות פון 10 ביז 1 בייטאג.

Dr. med.

HALTRECHT

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1—2 מיטאג און פון 5—9 אוונט. זונטאג פון 10—1 בייטאג.

עלעקטרישע באלייזען.

פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזן

Starszy Felczer

S. SUSZKIEWICZ

11 Listopada 15, tel. 155-45

נעהמט אן פון 8—12 בייטאג און פון 18—20. פיהרט אויס יעדע ערצטליכע פעראדנונג צו בילינע פרייזען. בערוהיגט גאלשטיינער-שמערצען אהן נארקאטיק. שטענדיג פרישע פיאווקעס. 1472

DR. MED.

M. Glazer

הויט און וענערישע קראנקהייטען

וואוינט יעצט אויף

ZACHODNIA 64

Telefon 185-49

נעהמט אן פון 12 ביז 2 און פון 7 ביז 8.30 אוונד. 1697

זונטאג און פייערטאג פון 10 ביז 12 מיטאג

Lek. dent.

S. LIBERMAN

11. ליסטאפאד 46, טעל. 172-06

נעהמט אן פון 4-7 נאכמיטאג. פון 7-9 אוונד —

זענען די פרייזען בעדייטענד פערקלענערט.

Dr. med.

L. BERMAN

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע - בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

נעמט אן פון 8—11 פריה און 4—8 אוונט, זונטאג פון 9- 1 בייטאג.

פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען.

דעם שענסטען און מאדערנסטען הערן=הוט

בעקומט איהר נור אין דער גוט בעקאנטער פירמע

Wolf Belchatowski

12 פיעטריקאווער 12

טעל. 216-59

א גרויסער אויסוואהל פון די נייעסטע פאסאנען און קאלירען אינלענדישע און אויסל. צו בילינע קאנקורענץ=פרייזען.

וויכטיג פאר גאלאנטעריע=געוועלבער! די ערשטע פאבריק פון לעדערנע הענדשקעס א.פ.

„WIL-RĘK“

פיעטריקאווער 25 אדער שרודמיעסקא 3 (אין הויף) עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל אלערארט „לעדער=האנדשוה צו פאבריקס-פרייזען

בעמערקונג: ס'ווערען אנגענומען זעמטליכע רעפעראטורען.

METRO

היינט און פאלגענדע טעג!

HAROLD LLOYD

אין ארציקאמישען פילם א: נ.

„קינאמאניאק“

הויפט-ראלען: Jadwiga Smosarska מיט „זיגרינע ליבע“ אויספערן פראגראם: באמבעס פון געלעכטער! הורגענען פון וויצען!

ADRIA

היינט און פאלגענדע טעג!

קלאנג=קינא=טעאטער

„CORSO“

זשעלאנא 2/4.

היינט און פאלגענדע טעג!

„QUO VADIS“

אין א נייער בעארבייטונג, מעכטיגסטע מייסטערווערק פון דער וועלט לויט דער ערצעהלונג פון H. Sienkiewicz – אין די הויפטראלן:

EMIL JANNINGS LILJAN HALL DAVIS

אויסערן פראגראם: פראכטפולער פארם אין קאלירן. שעגע מענץ טווינג און נצוואנגנ פרייזן פון די פלעצער אויף די ערשטע סעאנסן צו 40 און 49 גר. אויף די איבריגע צו 49, 85 און 109 זל.

היינט און פא"גענדע טעג!

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעכטיגע פרעמיערע! מעכטיג מייסטערווערק מיט'ן אנטייל פון 7 שטערנס

„מענשען אין האטעל“

לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון Vicki Baum

אין די הויפטראלן: Greta Garbo, Joan Grawford, Lionel Barrymore, Lewis Stone, John Barrymore, Jean Hersholt Wallace Beery

אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12.30 בייטאג. פערקלענערטע פרייזן! הנחה-בילעטען גילטיג אהן בעגרענצונגען.

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

„דער גע'גנבעטער גן-עדן“

די הויפטראלען קרעאירען: Nancy Carroll, Philips Holmes — נעכסטער פראגראם: „ROMEO i JULCIA“ מיט דער בעטייליגונג: Zula Pogorzelska, Konrad Tom, Adolf Dymoza, Sielański און אנדערע.

פרייזען פון די פלעצער: I פל. 1.09, II פל. 90 גר., III פל. 50 גר. הנחה-קוואנען צו 70 גר.

דעם 8 און 9 אפריל ווערט געגעבען א פריהמארגען-פארשטעלונג. פרייזען פון 20 גראשען.

קלאנג=קינא=טעאטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

דער זאל איז שטארק געהייצט.

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 2 א זייגער בייטאג

היינט און פאלגענדע טעג!

„פרייליין אלמנה“

פרעהליכע אפערעטקע

אין די הויפט-ראלען: Muriel Angelus, Gene Gerard

נעכסטער פראגראם: „אונגארישע ליבע“.

אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג. –:– אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 49 גר.

קלאנג=קינא

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

מעכטיקע רירענדע דראמע פון גרויסער ליבע און אפפערונג.

אין דער הויפט-ראלע JONAS TURKOW

„דער למד=וו'ניק“

אין די איבריגע ראלען: H. Lipman, J. Lewi, I. Gren, Klara Segałowicz

נעזאנג אילוסטראציע אויסגעפירט פון יודישן כאר Krukowski, Walter, Mankiewiczówna i Wesołowski

נעכסטער פראגראם: „10% פאר מיר“ מיט

אנהויב 4 זייגער נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

היינט פרעמיערע

גרויסער פילם פון יודישען לעבען א. נ.

קלאנג=קינא=טעאטער

PAN

11 ליסטאפאדא 16.

קריינע אנאנסען

1 זלאטי אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער 1 זלאטי

איין צימער אויפ'ן צווייטען שטאק ... אנט זאפארט צו פערמיטען פאמארסקא 57. 1830

פערשידענעס

עס איז צו פערקויפען א ערשטקלאסיג איינגעארדענטע אייל-פאבריק (אלעי-ארניע) אין פאקאשטארניע איינגעריכטעט לויט דעם נייעסטען סיסטעם אין בעסטען צענטרום דער שטאט לאדז. צו ערפארען ביי י. יונאוויץ פאמארסקא 6 טעלעפאן 13607.

ארבייטסלאזע יונגעליים—פריליינס צו א טעגליך פערדינסט, זאפארט זיך צו מעלדען, צעגעלניאנא 25, וואוינונג 38.

נויטיג א קוואליפיצירטע נומינייטערין און פלאטלאך-נייהערין. ל. ליבערמאן אגראדאווא 9. 1845

א ליכער-מאשין זינגערס א 84-ער אדער גוטמאנס אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען, צו ערפאהרען גאוואמיעסקא 26 ביי בליזעווסקי 1849

DENTYSTYCZNY GABINET

Pałkowicie urządzony przy Lecznicy piotrkowskiej 45 do wynajęcia na godz. popołudniowe (3—8). Wiad. Lecznica przy ul. Piotrkowskiej 45, telef. 147-44.

ראקאלען

3 גרויסע צימערן מיט א קיך ווערן געזוכט פארטער אדער ערשטען שטאק, צענטרום. פרקינדיגונג פאלודניאווא 21, זיעלאנקא. 1835

געלעגענהייט! א קאמפלעטע קאנפעקציאנע מאטאר-מאשינען, ס'קען זיין מיט א וואוינונג צו פערקויפען. ווארשא, נאלעווקי 34 וו. 21, 1822

3 צימער און קיך אויפ'ן ערשטען שטאק מיט בעקוועמליכקייטען פון זאפארט צו פערמיטען ביליג דירה-געלד פאמארסקא 57. 1829

וואוינונגען, צו פערמיטען 2 גרויסע פראנטאווע שטובען צוזאמען אדער ענצעל אויף מרדכי גבאי'ס גאס נומער 9, אויך א גרויסע שטוב אויף פראנציסקאנער גאס צו ערפאהרען אויף מרדכי גבאי'ס גאס נומער 9 ביי צוקערמאן. 1839

אין א גאדרעבעס האנדעלס-פונקט וועל איך פון זאפארט ביליג אבגעבען אהן אפטרעט-געלד געוועלבער און לאגער. צו ערפאהרען קאשטשעלנא 3 ... אדער ביים ווירט לוטאמירסקא 41. 1842

לאמפען

אלער ארט אין די שענסטע און נייעסטע מאדעלען אייגענע אויסארבייטונג, עמפפעהלט דאס רענאמירטע לאמפען-געשעפט

A. I. Eisner S-cy

פאלודניאווא 25, טעל. 178-74.

ביליגסטע פרייזען –:– גוטע בעדינגונגען

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אויפדערהעהלטע צייכנונגען.

פיהרט אויס זעמטליכע רעפעראטורען.

קושמיראקס צוקערניע שרודמיעסקא 11

מען קלינגט מיר דורכן טעלעפאן
מען פרעגט דא און דארטען
ווי קריגט מען גוטע מאקאראן
און פסחדיגע טארטען

נאר ביי קושמירעק ליבער פריינד
שרודמיעסקא 11 וועסט קריגען
די בעסטע טארט און צוקערווארג
וואס איז א פערגעניגען

און אמער מצה קריגסטו דארט
און אויך דעם בעסטען מאנדעל טארט
און פסחדיגע טשאסטעס אויך
וואס איז א נחת פארן פת.

פון די אלערליי צוקערניעס
שיינט קושמיראק ווי א שטערן
נאר קושמיראק האט קליענטען
פון די פיינסטע בעסטע ספערען.

זיין צוקערניע די סאלידע
איבעראל איז שוין בעקאנט
נאר קושמירעק איז א קינסטלער
העלבער באקט מיט גרויס טאלאנט.

הכשר בשורה קען מען זיך ערקונדיגען ביי הרב הערצשטארק שליט"א, פיינסקא 3.

לעכער צו וועש
י. נארדמאן
שרודמיעסקא 8.

כ'מאר בעקאנט

מיינע געעהרטע קונדשאפט, ווי אויך די אלע, וועלכע מיין פירמע איז נאך נישט בעקאנט, אז צו דעם קומענדיגען יום-טוב האב איך פארגעברייטעט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

דאמען=און מענער=היטען

לויט די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען. גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירען דאמען- און מענער-היטען פון נאר אלט אויף בעקנעליך נייע און עלין צו ביליגע פרייזען. אדרעס:

„פערדער“

זגערסקא 20, לוטאמירסקא 2, און זגערסקא 7.

כ'האב ביז איצט אינגאנצען נישט געליטען פון ארטשיסטעס

אז כ'וואלט נאר בענוצט „LEBEWOHL“ שטענדיג צו פערלאנגען אין אלע אפטייקען און דראגערי-געשעפטען אויסדריקליך

LEBEWOHL

אינלענדישע אויסארבייטונג.

אוועק מיט אונזער פיינד!

קארעלוכען, פרוסעקעס און אלערליי חערים — זאס זענען די פערשפרייטער פון אנשטעקיגע און פערשידענע אנשטעקענדע קראנקהייטען.

מ'דארף זיי גרינדליך פערניכטען מיט דער הילף פון ערפאלגרייכען און ראדיקאל מיטעל ווי עס איז

„FLURIN“

צו פערלאנגען אין אלע אפטייקען און סקלאד-געשעפטען. 1675

וויכטיג נייעס

פאר וועהניג געלד

טעה-לעפעלער

מאדערנע פלאטירטע געזילבערט מיט עכט זילבער

6 שטיק 2.50 זל.

טיש=לעפל גרויסע 6 שטיק 5 זל.

— צו בעקומען ביי —

י. ל. ראזענקאפף

אין וויינערמאכער-געשעפט, זגערזשער 32.

בריליאנטען, גאלד,

זילבער, פערשיד. ביזשוטעריע. לאמבארד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען

Magazyn jubilerski **M. H. LISSAK. Piotrkowska 5**

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“. Piotrkowska 21.